

Suomen Pankin suhdannetutkimusosaston julkaisuja, Sarja B:2.
(Veröffentlichungen der Abteilung für Konjunkturforschung der Finn-
lands Bank, Reihe B:2.)

Matti Leppo

KANSANTULON YKSITYINEN JA JULKINEN OSUUS

Tarkistamaton suomenkielinen moniste.
Helsingissä, 14.7.1943.

Suomen Pankin suhdannetutkimusosaston B-sarjassa ilmestyy lähi aikoina tri Valter Lindbergin tutkimus Suomen kansantulon kehityksestä vuosina 1926-1938. Samaa julkaisusarjaa silmällä pitäen on laadittu esillä oleva työ kansantulon yksityisestä ja julkisesta osuudesta.

Kysymys, kuinka sotaikäyvässä maassa kansan tuotantovoimat ohjataan julkisiin tehtäviin ja missä määrin niitä voidaan käyttää ja käytetään edelleen yksityistä kulutusta palvelemaan, on kuluvan sodan aikana kansantulon probleemin saattanut uuteen valoon. Tätä probleemia, joka tämän hetken kansantaloustieteellisessä pohdinnassa erinäisissä on muodostunut hyvin keskeiseksi kysymykseksi, pyritään esillä olevassa tutkimuksessa selvittämään.

Tri Lindbergin tutkimuksen pääosa ilmestyy suomenkielellä. Esillä oleva teoreettinen selvitys, joka käsittelee kaikissa sotaikäyvässä maassa jokseenkin samanlaisina esiintyviä ilmiöitä, ilmestyy saksankielisenä laitoksena. Kuitenkin on tarkoitus liittää siihen suomenkielinen yhteenveto. Tri Schlöckingin suorittamasta käännöstyöstä on pääosa jo valmiina. Käännöstyön viimeistelyn lasketaan vievän aikaa tämän kuun loppuun. Tätä silmällä pitäen kirjapaino on varannut aikaa painatuksen aloittamiseen elokuun alussa.

Tutkimuksesta on kokonaisuudessaan otettu suomenkielinen vähämönite. Suomenkielen kieliasuun ei ole tässä vaiheessa kiinnitetty erityistä huomiota siitä syystä, että työn pääosa painetaan saksankielellä.

Tämän Suomen Pankin suhdannetutkimusosastolla suorittamansa työn sen tekijä tällä tavoin ennakoita kunnioittaen jättää Suomen Pankin pääjohtajalle ja johtokunnan jäsenille sekä erille maamme kansantaloustieteen edustajille.

Helsingissä, heinäkuun 15 pnä 1943

M.L.

SISÄLLYS.

Johdanto.

I luku. Yksityisen kulutuksen muodot elinkustannustutkimusten valossa.

1 §. Kulutuksen mittaaminen elinkustannustutkimusten avulla. International Labour Review'n katsaus. Mitä kokonaismenoista on vähennettävä. Taulukko kulutusmenoerien osuuksista Suomessa ja Saksassa. Tulojen varteen ottaminen perheittäin ja kulutusyksiköittäin. Tulosten erilaisuus näissä metodeissa.

2 §. Elinkustannustutkimukset Suomessa ja muualla vaurausluokittain tarkasteltuina. Perheiden ryhmitys vauraus- ja yhteiskuntaluokittain. Taulukko kulutusmenoerien osuudesta kuudessa vaurausluokassa Suomessa. Eri menoerien osuuden muuttuminen vaurauden kohotessa.

II luku. Primääristen tarpeiden vaikutusten periaatteet.

1 §. Primääristen tarpeiden ryhmät. 1) Fysiologiset tarpeet. 2) Ympäristötarpeet eli sosiaaliset tarpeet. 3) Kulttuuri- tarpeet ja vastaavat alemman asteiset mielen virkistämisen tarpeet. 4) Yhteiskunnan jäsenten keskinäisen turvallisuuden ja järjestyksen ja heidän ulkonaisen turvallisuutensa tarpeet.

2 §. Primääristen tarpeiden vaikutus yksityisessä kulutuksessa ja julkisten suoritusvälineiden hyväksikäytössä. Primääristen tarpeiden vaikutukset esitettynä kahdeksan periaatteen valossa. Ympäristötarve muita tarpeita yhdistävä ja niille voimaa antava tarve. Yksityisen kulutuksen muodoissa tyydytetään suhteellisen alhaisen vaurautason vallitessa pääasiallisesti fysiologisia tarpeita. Jokainen neljästä primäärisestä tarpeesta on eräältä osaltaan eksistenssitarve.

3 §. Esimerkkejä primääristen tarpeiden vaikutuksista. Vaatetusmenot. Kodinkalustomenot. Sairaala- ja terveydenhoitomenot.

4 §. Engelin lain toteutumiseen vaikuttavat syyt. "Schwabelaisen" ajattelun puutteellisuus. Ravinnon kulutus merkitsee pääasiallisesti fysiologisten tarpeiden tyydyttämistä. Tästä syystä ravintomenojen kuten tupakkamenojenkin osuus supistuu kokonaiskulutusmenoissa vaurauden kohotessa.

III luku. Yhteiskunnan kokonaistuotanto.

1 §. Tarpeentyydytysmuotoja ovat yksityinen kulutus ja julkisten suoritusvälineiden hyväksikäyttö. Yhteiskunnan kokonaistuotanto käsittää yksityistaloudellisen ja julkistaloudellisen sektorin. Alkuperäiset tulot. Johdetut tulot. Yhteiskunnan jäsenten yksityiset menot.

2 §. Mitä yksityistaloudellisessa tuotannossa tarvitaan. Työvoima ja maapohja siinä olevine luonnollisine voimainaan. Reaalinen ja "henkinen" pääoma. Tuotannon tekniikka ja sen organisatio. Pääoma kolmantena alkuperäisenä tuotantovoimana. Pääomamuodostus. Väestön "hyvinvoinnin" kohoaminen.

3 §. Mitä kokonaistuotannon julkistaloudellisessa sektorissa tarvitaan. Työvoima ja maa. Tekniikka ja organisatio. Reaaliset ja "henkiset" julkiset suoritusvälineet. Julkisen yhdiskunnan palveluksessa olevien alkuperäiset tulot.

4 §. Julkiset menot "tuloatuottavan omaisuuden" lisäämiseen jäävät kokonaistuotannon yksityistaloudelliseen sektoriin. Kulutusmenoeriinsä sisältyvinä yksityiset suorittavat myös julkiselle yhdyskunnalle kuuluvien yritysten toiminnan korkokustannusta vastaavan kustannuserän.

5 §. Julkisen yhdyskunnan varsinaiset tulot. Julkisen yhdyskunnan velkaa on pidettävä "konsumptioluottona", koska tuloatuottava omaisuus käsitellään velattomana. Shimäärinen pääoma eli tulevaisuudensiirtopääoma sodan aikana.

6 §. Shimäärinen pääoma rauhan aikana. Julkisen velan korot yksityisten johdettuina tuloina.

IV luku. Julkiset menot ja kansantulo.

1 §. Yhteiskunnan kokonaistuotannon tulos sama käsite kuin kansantulo. Julkiset hyvinvointi- eli menestyssuoritukset sekä turvallisuus- ja järjestyssuoritukset. Julkistaloudelliset muodostelmat. Osa yksityisestä elinkeinoelämästä toimii julkistaloudellisessa sektorissa.

2 §. Julkisten suoritusten aikaansaamiseksi tarvittavien tuotantosuoritusten korvaaminen. Luontoispalkkaus. Julkisten suorituskäytöiden hankinta.

3 §. Formaaliset menot. Siirtomenot. Julkisten suoritusten kustannusmenot. Hyvinvointi- eli menestyssuoritukset. Turvallisuus- ja järjestyssuoritukset.

4 §. Kulutushyödykkeiden tuotantokustannusten yksityistaloudellinen ja julkisen yhdyskunnan suorittama osuus. Julkinen hyödyke merkitsee samaa kuin turvallisuus- ja järjestyssuoritus. Kansantulon yksityinen ja julkinen osuus.

V luku. Verotus.

1 §. Verot ovat yksityisiltä julkiselle yhdyskunnalle pakollisesti ja lopullisesti otettua ostokykä, julkisten turvallisuus- ja järjestyssuoritusten yhteydessä suorituksen vastikkeena tai palkastaan rangaistuksena otettua ostokykä luokunottamatta. Luontoisverot. Pakkolainat. Finanssimonopolit. Välillinen finanssirahastus.

2 §. Verotuksen fiskaalinen tehtävä. Verotuksen eri tarkoitukset. Positiiviset ja negatiiviset subsidiaariset näkökohdat. Hintasäännöstely ja veropolitiikka. Veropolitiikka ja tuotantopolitiikka.

3 §. Sosiaalipolitiikka. Yhteiskunnalliset arvoasteikot. Kulutusstandardien erilaisuus. Miksi ns. ylellisyysverotuksella verojärjestelmässä ei ole tärkeää merkitystä. Miksi välillisellä kulutusverotuksella vauraisissa maissa on suhteellisen vähäinen merkitys.

VI luku. Kansantulon muodostuminen rauhan ja sodan aikana.

1 §. Mistä kansantulon suuruus riippuu. Sodan aikana lisäystä aiheuttavat tekijät. Joutilaana ollut työvoima. Työajan pitentäminen. "Henkisen" pääoman reproduktion osittainen lykkääminen. Lisähyödykelähteet. Ulkomainen apu lopullisena lisänä.

Väliaikaisia lisähyödykelähteitä. Ulkomaiset konsumptioluotot, kuluttajien varastot, Reaalipääoman reproduktion lykkääminen, Kansantuloon vähentävästi vaikuttavia tekijöitä.

2 §. Turvallisuus- ja järjestyssuoritusten laajetessa kulutushyödykkeiden saanti supistuu. Yksinkertaistettu esimerkki kansantulon jakaantumisesta kulutushyödykkeiden ja julkisten turvallisuus- ja järjestyssuoritusten osalle rauhan ja sodan aikana.

VII luku. Kansantulon laskenta.

1 §. Kansantulosta esitetty suppea määritelmä, jonka mukaan kansantulo ilmaisisi kansan juoksevat kulutusmahdollisuudet. Mihin määritelmän soveltaminen johtaisi. Ei saavutettaisi kokonaiskäsitettä, johon yksityistä ja julkista osuutta voitaisiin verrata. Julkisen yhdiskunnan palveluksessa olevien luontoisedut.

2 §. Kansantulon laskennassa esiintyviä kysymyksiä. Kestävien kulutushyödykkeiden palvelut. Välilliset verot. Vastikkeettomat saannit ulkomailta.

3 §. Sodanaikaisen kansantulon laskenta. Hintasäännöstely ja tulevaisuudensiirtopääoman muodostuminen. Lisääntyvät korot ovat johdettuja tuloja. Yrittäjien ja työntekijäin ylipalkkiot julkisten suoritusvälineitten tuottamisessa.

4 §. Eri vuosien kansantulon vertaaminen hintatason kohotessa. Elinkustannusindeksi. Sodan aikana tapahtuva verojen nousu edustaa julkisten hyödykkeiden lisääntymistä. Missä määrin indeksi ilmaisee muuttumatonta tarpeentyydytyksen määrää. Suurin piirtein indeksi ilmaisee kulutushyödykkeiden hintatason muutoksia.

5 §. Kansantulon laskennan probleemasittelun johtaminen primääristen tarpeiden luonteesta.

Liite I. Kansantulon laajan käsitteen käytäntöön ottaminen.

Liite II. Suomen valtion menot vuonna 1941.

Johdanto.

Kuluvan sodan aikana on julkisen talouden laajentuessa eri maissa kansantulon laskenta muodostunut vaikeaksi probleemiksi. Julkisten menojen suuresti kohotessa on mielenkiinto kohdistunut kysymykseen, kuinka suuren osuuden nämä menot muodostavat koko tulonmuodostuksesta maassa. Julkisia menoja on pidetty ilmaisuna siitä, kuinka suuren osuuden kansan tuotantovoimien toiminnasta julkiset tehtävät vaativat. Tässä merkityksessä on tehty vertailuja julkisten menojen ja kansantulon välisestä suhteesta.

Nämä vertailut ovat johtaneet eräissä tapauksissa outoihin tuloksiin. Julkiset tehtävät näyttävät vaativan niin suuren osuuden, että yksityisen kulutuksen osuus osoittautuu uskomattoman pieneksi. Koko kansantulon laskemistapa on tällöin otettu vakavan erittelyn alaiseksi. Ilmeisesti sota on tässä suhteessa antanut hyvän herätteen.

Kansantulon laskemia ei yleensä ole suoritettu täsmällisten käsitteiden mukaisesti. Useimmiten on pyritty esittämään sitä hyödykemäärää, mikä kansalla määräkikana on juoksevaan kulutukseen ja mahdolliseen reaali-pääoman lisäämiseen käytettävissä. On katsottu, että tarpeentyydytys ilmenee nimenomaan väestön kulutuksessa eikä muualla. Julkisten hyödykkeiden, kuten yhteiskunnan ulkonaisen turvallisuuden hyväksikäyttöä, ei ole katsottu olévan osa tarpeentyydytyksestä. Se on katsottu kulutuksessa ilmenevän tarpeentyydytyksen edellytykseksi. Ajatus on sama, jos se lausuttaisiin seuraavasti. Ravintolassa kuultu ravintolaorkesterin musiikkiesitys on miellyttävän aterian nauttimisen edellytys. Orkesterin suoritus ei olisi tuottavaa. Siten on käsitteellisesti kansantulon ulkopuolelle yleisesti pyritty jättämään osa yhteiskunnan jäsenten tarpeita tyydyttävien julkisten suoritusten kustannuksista.

Esillä olevassa tutkimuksessa pyritään kansantulon laskemisen ja sen perusteella tehtävien vertailujen probleemia valaisemaan selvittämällä kysymystä, mitä oikeastaan yksityinen kulutus on ja mitä toisaalta julkiset suoritukset ovat. Osa julkisista suorituksista tyydyttää samoja tarpeita, kuin mitä yksityisen kulutuksen muodoksakin tyydytetään. Yksityisen kulutuksen muodot ja niitä täydentävät julkiset suoritukset on syytä yhdessä katsoa "kulutushyödykkeiksi". Muut julkiset suoritukset kuten puolustusvoimien antama turvallisuus ja poliisilaitoksen takaama järjestys ovat tällöin "julkisia hyödykkeitä". Kumpienkin saanti edellyttää "tuotantoa", ja kumpiakin vastaava tuotanto vaatii kustannuksia. Kansantulon käsitettä tarvitaan yleiskäsitteenä, johon sekä "yksityistä" että "julkista" osuutta voidaan verrata.

Esillä olevassa tutkimuksessa koetetaan eritellä tärkeimpiä tässä esiintyvistä problemeista. Selvityksen pohjaksi otetaan primääriset tarpeet (luku II). Ennen tarpeiden erittelyä esitetään yksityistä kulutusta valaisevia empiirisiä seikkoja (luku I). Yhteiskunnan kokonaistuotannosta, julkisista menoista, verotuksesta sekä kansantulosta esitetään lyhyt teoreettinen analyysi, jossa pyritään erittelemään vain tärkeimpiä ilmiöitä (luvut III-VII ja liite I). Julkisia menoja koskevien empiiristen seikkojen valaisemiseksi ja teorian verifioimiseksi esitetään lopuksi selvitys Suomen valtion menoista vuonna 1941 (liite II).

I luku. Yksityisen kulutuksen muodot elinkustannustutkimusten valossa.

1 §. Siitä, minkälainen osuus eri kulutusmuodoilla on eri tuloluokkien ja eri yhteiskuntaryhmien kulutuksessa, saadaan tietoja suoritetuista elinkustannustutkimuksista, International Labour Review'n toukokuun numerossa vuonna 1939 julkaistussa katsauksessa¹ on pääpiirteittäin eritelty 24 eri maassa toimeenpantuja tuoreimpia rauhanaikaisia elinkustannustutkimuksia. Tehtäessä esillä olevassa luvussa huomioita elinkustannustutkimuksissa havaituista tosiasioista käytetään hyväksi mainitussa katsauksessa esitettyjä tietoja. Lisäksi otetaan aineistoa suoraan alkuperäisestä Suomen elinkustannustutkimusta koskevasta² ja vastaavasta Saksaa koskevasta julkaisusta.³

Asianomaisten kotitalouksien kokonaismenoja sekä yksityistä kulutusta tarkasteltaessa on kokonaismenojen ulkopuolelle jätettävä sellaiset menoerät, jotka kuuluvat ansaintatoiminnan kustannuksiin. Näin saaduista kokonaismenoista on tehtävä eräitä vähennyksiä, jotta kotitalouden yksityisen kulutuksen menoerät vain jäisivät jäljelle. Vähennettävä on suoritetut verot ja muut ostokyvyn luovutukset julkiselle yhdyskunnalle. Niinikään on vähennettävä säästöt, henkivakuutukset näihin luettuina. Lisäksi on tehtävä eräitä muitakin vähennyksiä. Esillä olevassa työssä on mm. omaksuttu se periaate, että myös asianomaisen kotitalouden antamat avustukset ja lahjat on vähennettävä, koska niitä ei käytetä niiden antajien yksi-

¹ An International Survey of Recent Family Living Studies: I, Income and Expenditure, International Labour Review, Vol. XXXIX, No. 5, May, 1939, Geneva 1939.

² Elinkustannustutkimus vuodelta 1928, A, Kaupunkien ja muiden asutuskeskusten tilinpitoperheet (S.V.T. XXXII, Sosiaalisia Erikoistutkimuksia 14). Etude sur le coût de la vie en 1928. Les ménages dans les villes et dans les autres centres d'habitation (Enquêtes spéciales sur les affaires sociales), Helsinki 1936.

³ Die Lebenshaltung von 2 000 Arbeiter-, Angestellten- und Beamtenhaushaltungen, I. Teil, Einzelschriften zur Statistik des Deutschen Reichs, Nr. 22 I, Berlin 1932.

tyiseen kulutukseen (ks. tarkemmin IV luvun 1 §)¹. Asianomaisten kotalouksien kulutusmenoeristä olisi myös vähennettävä välilliset verot. Missään maassa ei kuitenkaan elinkustannustutkimusta ole suoritettu sillä tavoin, että olisi esitetty arviolaskelmia kysymyksessä oleviin menoeriin sisältyvistä tulleista, valmisteveroista, liikevaihtoverosta ja muista välillisistä veroista. Tämän kysymyksen selvittämiseksi ei ole muutoinkaan käytettävissä riittävää aineistoa. Tässä esiintyy siis virhetekijä kulutusta elinkustannustutkimusten avulla tarkasteltaessa.

On huomattava, että välillisten verojen huomiotta jättäminen aiheuttaa virhetekijän lähinnä niiden osuuksien mittaamisessa, mikä kokonaismenoista vähennetään ja mikä jätetään yksityistä kulutusta ilmaisemaan. Vähäisemmäksi sitä vastoin muodostuu useimmiten tästä aiheutuva virheellisyys eri kulutusmenoerien prosentuaalista osuutta kokonaiskulutusmenoissa laskettaessa. Esimerkkinä mainittakoon, että ravintomeneihin luetaan seuraavissa ryhmittelyissä myös perheiden väkijuomamenot, joita rasittaa varsin ankara välillinen verotus. Toisaalta kuitenkin juuri ravintomeneihin sisältyy runsaasti sellaisia ravintoaineita, jotka ovat joko kokonaan verosta vapaita tai lievemmän veron alaisia kuin yleensä muut kulutushyödykkeet. Useissa tapauksissa sitä paitsi osa ravinnosta tulee kuluttajille alikustannushintaan erityisesti tuotanto- tai kulutussubventioiden muodossa tapahtuvien julkisten suoritusten johdosta. Tosin on huomattava, että vuokrameneihin ja eräisiin muihin kulutusmeneihin sisältyy hyvin vähän tai ei ollenkaan välillistä verotusta ja että toisaalta varsinkin tupakkameneihin sisältyy veroa erittäin huomattavasti. Yhteiskunnan tuotantovoimien suorituksista käytetään tupakan kulutuksen hyväksi paljon vähäisempi osuus, kuin mitä vastavaan menoeran osuudesta elinkustannustutkimusten osoittamassa kokonaiskulutuksessa voitaisiin päätellä.

Jos tarkastellaan usean maan elinkustannustutkimusten tuloksia rinnakkain, on tulosten erittely suhteellisen varmalla pohjalla tyydyttäessä vain prosentuaalisten suhteiden esittämiseen. Tällöin eri valuuttojen sisäisen ostokyvyn erilaisuus ei aiheuta häiriöitä. Varmuutta lisää se, jos kysymyksessä olevissa maissa

¹ III luvun 1 §:ssä olevan menojen ryhmittelyn mukaisesti olisi mukaan otettava vain mainitussa ryhmittelyssä esitetty I pääryhmän 1 alaryhmä "kulutusmenot kustannushinnoin" ja kaikki muut menoerät jätettävä ulkopuolelle.

² Mainitussa International Labour Review'n katsauksessa esitetään tästä eroava mielipide, s. 688, viite 1. Välillisten verojen, kuten muidenkin verojen pakkoluonteesta ks. V luvun 1 §.

tutkitut perheet ovat edustaneet asianomaisissa maissa suunnilleen samanlaisia yhteiskuntaluokkia ja kuuluneet suurin piirtein samoihin tuloluokkiin koko asianomaisen maan tuloryhmät huomioon otettaessa. Miltei sääntönä näyttää olevan, että tutkitut kotitaloudet kuuluvat jonkin verran korkeampiin tuloryhmiin, kuin mitä asianomaisissa yhteiskuntaryhmissä tulot keskimäärin ovat. Kun virhetehtäjät kulkevat samaan suuntaan, ei tästä aiheudu sanottavaa haittaa vertailujen tekemiselle. Suurin vaikeus tämän tapaisessa tarkastelussa aiheutuu siitä, että eri maissa on kulutusmenoerät ryhmitelty jonkin verran toisistaan poikkeavasti. Mainitussa International Labour Review'n katsauksessa on tästä aiheutuvia eroavaisuuksia pyritty tasoittamaan. Ilmeisesti on tähänkin selvitykseen jäänyt runsaasti epätarkkuuksia. Laskelmat ovat kuitenkin riittävän varmallalla pohjalla eräiden selvien säännönmukaisuuksien havaitsemiseksi eri kulutusmuotojen osuuksien muuttumisessa eri tuloryhmissä ja eri yhteiskuntaryhmissä.

Seuraavalla sivulla on esitetty taulukko eri menoerien osuudesta kotitalouksien kokonaiskulutuksessa Suomen ja Saksan elinkustannustutkimusten mukaan. Suoritettujen tutkimusten ajankohta on jokseenkin sama. Suomessa se käsitti kalenterivuoden 1928, Saksassa taas ajanjakson maaliskuusta 1927 helmikuuhun 1928. Kulutusmenoerät on esitetty suunnilleen samalla tavoin kuin mainitussa International Labour Review'n katsauksessa. Kulutusmenojen ulkopuolelle on kuitenkin jätetty, kuten edellä mainittiin, avustukset ja lahjat.

Keskimääräiset vuositulot olivat Suomessa työläisryhmässä 25 031 Suomen markkaa, toimenhaltijaryhmässä 32 941 markkaa ja virkamiesperheiden ryhmässä 54 588 Suomen markkaa. Tutkitut virkamiesperheet ovat Suomessa ilmeisesti kuuluneet yleensä keskitasoa huomattavasti korkeampiin tuloluokkiin. Siihen viittaa tutkittujen toimenhaltijaperheiden ja virkamiesperheiden kovin silmiinpistävä keskimääräisten tulojen erilaisuus. Saksassa vastaava eroavaisuus on ollut paljon vähäisempi. Saksassa tutkittujen työläisperheiden keskimääräiset vuositulot olivat 3 251.06 Saksan markkaa, toimenhaltijaperheiden tulot 4 531.37 markkaa ja virkamiesperheiden tulot keskimäärin 5 134.24 Saksan markkaa. Kuten edempänä tarkemmin selostetaan, pienevät elinkustannustutkimusten tulosten mukaan perheiden ravintomenot tulojen lisääntyessä. Taulukon luvuista huomataan, että Suomen tutkituilla perheillä on ravintomenojen osuudesta päätellen yleensä ollut alhaisempi kulutusstandardi kuin vastaavilla saksalaisilla perheillä. Virkamiesperheet muodostavat kuitenkin poikkeuksen, mikä todennäköisesti johtuu siitä mainitusta seikasta,

Eri menoerien prosentuaalinen osuus kotitalouksien yksityiskulutuksessa Suomen ja Saksan elinkustannustutkimuksen mukaan.¹

Menoryhmä	Suomi			Saksa		
	Työ- läis- per- heet	Toimen halti- japer- heet	Virka- mies- per- heet	Työ- läis- per- heet	Toimen halti- japer- heet	Virka- mies- per- heet
Ravinto	51.4	42.5	30.4	47.3	37.8	36.9
Asunnonvuokra	14.0	17.2	16.9	10.5	12.4	12.9
Lämpö ja valo	4.2	4.1	4.0	3.9	4.0	4.3
Asunnonsisustus ja -kunnossapito	3.9	4.1	5.9	4.1	6.3	7.3
Vaateet ja vaatteiden pesu	13.5	14.9	14.8	13.7	14.4	16.0
Nämä yhteensä	87.0	82.8	72.0	79.5	74.9	77.4
Tupakka	2.4	1.7	1.0	1.6	1.5	1.3
Vakuutusmaksut	1.1	2.1	2.9	7.4	6.7	2.1
Yhdistysmaksut	0.5	0.4	0.5	2.4	1.4	1.1
Matkamenot	1.7	2.6	2.7	2.4	4.0	3.8
Opinnot	1.6	2.8	3.3	2.1	3.3	4.2
Sairaala- ja terveydenhoito	2.7	2.9	3.1	1.5	2.2	3.1
Virkistys- ja huvittelu- lajit	0.8	0.7	1.0	1.1	2.0	1.8
Posti-, puhelin- yms. menot	0.3	0.5	0.7	0.1	0.4	0.4
Kotiapulaiset	0.8	2.1	10.7	0.3	1.9	3.2
Muut kulutusmenot	1.1	1.4	2.1	1.6	1.7	1.6
Nämä yhteensä	13.0	17.2	28.0	20.5	25.1	22.6
Kaikki yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

että valitut virkamiesperheet Suomessa eivät ole olleet samalla tavoin edustavia kuin muiden yhteiskuntaluokkien tutkitut perheet. Se mitä edellä mainittiin niistä virheellisyyksistä, mitä eri maiden elinkustannustutkimusten toisiinsa vertaamisessa esiintyy menoerien erilaisten ryhmitysten johdosta, pitää paikkansa myös Suomeen ja Saksaan nähden. Yleiskäsityksen saanti ei näistä syistä kuitenkaan häiriinny. Erikoisuutena mainittakoon, että Suomessa ei kulutusmenoissa lainkaan esiinny väkijuomamenoja tutkimuksen suorittamisen aikaan vallinneen kieltolain vuoksi. Nämä menot Saksassa esiin-

¹ Suomen ja Saksan elinkustannustutkimusten kulutusmenoeriä on revidoitu ja pyritty saattamaan ne mahdollisimman paljon toisiaan vastaaviksi. Muun muassa on Saksan asunnonsisustusmenoista tehty vähennyksiä yhdistämällä niitä muihin kulutusmenoeriin. Huomattavia revidointeja on tehty myös kotiapulaismenoissa. Kaikkia erilaisuuksia ei näiden revidointien avulla ole voitu poistaa.

tyvät taulukon ravintomenoja osoittavassa ryhmässä. Kotiapulaismenoihin sisältyy nähtävästi Suomen tutkimuksessa eräiden revidointien jälkeenkkin lukuisasti sellaisia menoeria, jotka Saksan tutkimuksessa on sijoitettu muiden kulutusmenoerien ryhmiin.

Elinkustannustutkimuksia on suoritettu kahdella eri tavalla. Ensiksikin voidaan määrättyt tuloluokat ottaa perheittäin sellaisinaan huomioon. Lasketaan kaikki tiettyyn tuloryhmään kuuluvat tulot yhteen ja summa jaetaan perheiden lukumäärällä. Eri menoerien osuus lasketaan vastaavasti osuutena menoista. Perheen suuruutta ei siis oteta huomioon. Alemmissä tuloluokissa perheenjäsenten lukumäärä on tavallisesti suurempi kuin ylempissä. Esitetty alhainen tuloluokka on tosiasiallisesti vieläkin "köyhempi", kuin mitä vastaava tilastotieto osoittaa. Käytettäessä hienompaa metodia, ns. kulutusyksiköitten huomioon ottamista, tulevat suuriperheet sijoitetuiksi niihin tosiasiallisiin alempiin "hyvinvointiryhmiin", joihin ne perheenjäsentä kohden lasketun kulutusstandardin mukaan kuuluvat. Jos siis työläisryhmässä, jossa lasten lukumäärä on suurempi kuin virkamiesperheissä, muodostetaan tilastollisia normaaliperheitä, tulee esim. kokonaiskulutusmenojen ravintomenojen osuus (joka alhaisella tasolla on aina suurempi kuin korkealla tasolla) jonkin verran pienemmäksi, kuin mitä se pelkän perhelaskennan mukaan näyttää olevan. Suurin piirtein voitaneen tehdä sellainen havainto, että kulutusyksikkö-metodia soveltamalla lievenee se jyrkkyys, mikä ravintomenojen ja samantapaista kehitystä osoittavien menojen osuuden supistumisella kokonaiskulutusmenoissa on siirryttäessä alemmista ylempiin tuloluokkiin. Vastaavasti täytyy tällöin eräiden toisten kulutusmuotojen osuuden kasvamisen jyrkentyä alemmista korkeampiin tuloluokkiin siirryttäessä.

2 §. Elinkustannustutkimusten tuloksia julkaistaessa on tutkitut perheet yleisesti jaettu kolmeen (joskus useampaankin) ryhmään, nimittäin työläisten, toimenhaltijain ja virkamiesten ryhmiin, ja tarkasteltu eri menoerien muodostumista kunkin yhteiskuntaryhmän keskuudessa erikseen. On siis katsottu, että määrätyn yhteiskuntaryhmän tavat ja kulutustottumukset ovat siinä määrin asianomaiselle ryhmälle luonteellisia, että erikseen käsittely on välttämätöntä. Tällä tavoin saavutetaankin monia etuja. On kieltämätöntä, että esim. asuntostandardiin asetetut vaatimukset samassa tuloryhmässä mutta eri yhteiskuntaryhmissä ovat erilaiset. Nämä vivahteet ovat kuitenkin poikkeusilmiöitä sen suuren tosiasian rinnalla, että tulojen lisääntyessä yleensä väestön keskuudessa tapahtuu määrätty tendenssi tiettyjen kulutusmuotojen kasvun hyväksi. Kiinnitettäessä huomiota siihen, kuinka primääristen tarpeiden vaikutus (vrt. seuraava luku) tuntuu eri kulutusmuodoissa väestön keskuudessa

kokonaisuudeksi katsottuna, lienee suurempaa hyötyä tuloryhmien muodostamisesta lähinnä vaurauden perusteella; vasta toissijaista hyötyä on kehityksen tarkastelusta yhteiskuntaluokittain.

Suomen elinkustannustutkimuksen lopputulokset on julkaistu siinä muodossa, että niistä saa havainnollisen kuvan eri menoerien osuuden muuttumisesta vaurauden kohotessa yleensä. Työläis- ja toimenhaltijaperheet on esitetty yhteisinä ryhminä neljään vaurausluokkaan jaettuina. Tämän ohessa on esitetty virkamiesperheet kolmeen vaurausluokkaan ryhmiteltyinä. Viime mainituista alhaisin tuloluokka vastasi suunnilleen samaa tuloluokkaa kuin työläis- ja toimenhaltijaperheiden kolmas vaurausluokka. Tässä virkamiesryhmässä muodostivat koulunkäynti-, kirjallisuus- yms. menot ja kotiapulaisten pidosta aiheutuvat menot huomattavasti suuremman osuuden kuin vastaavassa työläis- ja toimenhaltijaperheiden vaurausluokassa. Sitä vastoin ravinto- ja tupakkamenot olivat suhteellisesti vähäisemmät. Tässä kuvastuukin todennäköisesti se pääasiallinen eroavaisuus, mikä eri yhteiskuntaluokkien kulutusstandardin kokoonpanossa on tyypillistä.

Siirryttäessä seuraavassa tarkastamaan eri menoryhmien osuuden kehitystä kokonaiskulutuksessa perustuu esitys pääasiallisesti Suomen elinkustannustutkimuksen kuuden eri vaurausluokan kulutusmenojen kehityksestä tehtäviin havaintoihin. Samalla kiinnitetään kuitenkin huomiota muissa maissa saatuihin tuloksiin niissä puitteissa kuin tietoja kehityksestä vaurausluokittain on käytettävissä. Puutteellisuutena viime mainituissa tiedoissa on kuitenkin se, että määrätyn menoeran osuuden kehitys tietyn yhteiskuntaluokan keskuudessa ei aivan poikkeuksetta ilmaise, kuinka menoera keskimääräisesti koko väestön keskuudessa muuttuu alemmista korkeampiin tuloluokkiin siirryttäessä. Suurin piirtein näyttää yleiskuva kuitenkin kummassakin tapauksessa pysyvän samana.

Seuraavalla sivulla esitetään taulukko eri menoerien osuudesta normaaliperheiden kokonaiskulutuksessa kuudessa eri vaurausluokassa Suomen elinkustannustutkimuksen mukaan. Kun päähuomio tässä esityksessä pyritään kohdistamaan siihen, kuinka eri kulutusmuotojen osuus kehittyy vaurauden muuttuessa, ei virkamiesperheiden alinta vaurausluokkaa, mikä siis vastasi työläis- ja toimenhaltijaperheiden kolmatta tuloluokkaa, oteta taulukkoon mukaan. Taulukossa esitetyissä luvuissa kuvastuvat todella samoilla vauraus-tasoilla olevien perheiden menot, sillä perheet on esitetty "normaaliperheittäin", siis kuluttajajyksikkö-periaatetta soveltamalla. Kunkin normaaliperheeseen on luettu 3.4 kuluttajajyksikköä.

Eri menoerien prosentuaalinen osuus normaaliperheissä kuudessa tuloluokassa Suomen elinkustannustutkimuksen mukaan.

Kulutusmenoryhmät	% kokonaiskulutusmenoista					
	I	II	III	IV	V	VI
Ravinto	57.0	49.9	44.5	36.4	28.7	22.7
Asumonvuokra	13.6	15.3	15.7	15.2	16.7	13.6
Lämpö ja valo	4.1	4.3	4.0	3.8	4.0	3.3
Kodinkaluste	2.1	3.5	4.6	7.2	6.0	7.9
Vaateetus	12.5	14.0	14.7	15.1	15.2	15.0
Nämä yhteensä	89.3	87.0	83.5	77.7	70.6	62.5
Tupakka	2.3	2.1	2.2	1.9	0.9	0.9
Vakuutusmaksut	1.0	1.3	1.7	2.2	3.0	3.8
Yhdistysmaksut	0.3	0.4	0.4	0.6	0.6	0.4
Matkat	1.5	1.8	2.3	2.6	2.8	3.1
Opinnot, kirjallisuus ja sanomalehdet	1.3	2.0	2.4	2.5	3.3	2.4
Sairaala- ja terveydenhoito	2.3	2.5	3.0	3.7	3.0	3.6
Virkistys- ja huvitilais- suudet	0.5	0.7	0.8	1.2	1.0	1.1
Posti- ja puhelinmaksut sekä kirjoitusväli- meet	0.2	0.3	0.4	0.5	0.6	1.0
Kotiapulaiset	0.3	0.7	1.6	4.9	12.0	19.4
Muut kulutusmenot	1.0	1.2	1.7	2.2	2.2	1.8
Nämä yhteensä	10.7	13.0	16.5	22.3	29.4	37.5
Kaikkiaan	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kysymyksessä olevien normaaliperheiden kaikki "menot" olivat:

I tuloluokassa	18 085	markkaa	IV tuloluokassa	51 739	markkaa
II "	27 013	"	V "	64 681	"
III "	36 679	"	VI "	92 678	"

Kaikista menoista muodostivat sellaiset menot, joita ei ole käytetty omaan yksityiseen kulutukseen, korkeammissa tuloluokissa kaikkiaan suuremman osuuden kokonaismenoista kuin alemmissä tuloluokissa. Tärkein näistä eristä, verot (siis välittömät verot), muodosti eri tuloluokissa seuraavan osuuden:

I tuloluokassa	3.3 %	IV tuloluokassa	5.6 %
II "	4.6 "	V "	7.2 "
III "	5.3 "	VI "	9.0 "

Sen menoerien, minkä avustukset ja lahjat muodostivat, osuus kasvoi huomattavasti aina neljäänteen vaurausluokkaan saakka osoit-

taen kuitenkin sen jälkeen lievää alentumista. Tämän menoerän osuus kokonaismenoissa mainituissa tuloluokissa oli seuraava:

I	tuloluokassa	0.8	IV	tuloluokassa	5.3
II	"	1.6	V	"	4.6
III	"	3.6	VI	"	3.8

On syytä mainita, että tässä ilmenevää lievää alentumistendenssiä ei ole havaittavissa yleensä eri maiden elinkustannustutkimuksissa, vaan avustusten ja lahjojen osuuden on yleensä voitu todeta jatkuvasti kohoavan korkeimpiin tuloluokkiin saakka.

Kun taasen tarkastellaan kotitalouksien omaan yksityiseen kulutukseen kuuluvien menoerien kehitystä osuutena niistä menoista, jotka voidaan kokonaiskulutuksen osuudeksi katsoa, havaitaan eräitä säännönmukaisia ilmiöitä¹. Esitettyssä taulukossa huomataan arvintomenojen osuuden säännöllisesti supistuvan vaurauden kohotessa. Ravintomenoihin uhrattiin Suomessa korkeimmassa tuloluokassa absoluuttisesti tosin lähes kaksi kertaa niin suuri summa kuin alimmassa luokassa, mutta osuus kokonaiskulutuksen osuudesta alentui 57.0 %:sta 22.7 %:iin. Ravintomenojen osuuden supistuminen kokonaiskulutuksen osuudesta vaurauden kohotessa on yleinen ilmiö, joka havaitaan kaikkien maiden elinkustannustutkimuksissa.

Asunnonvuokrasta tai vastavasta asuntomenosta aiheutuvasa menoerässä ei voida havaita selvää säännönmukaisuutta. Suomen tutkituissa perheissä asuntomeno on muodostanut noin 14-17 % kulutusmenoista, mutta muutokset ovat epäsäännöllisiä. International Labour Review'n katsauksessa mainitaan asuntomenojen osuuden kulutusmenoissa eri yhteiskuntaryhmissä eri maissa jonkin verran vähentyvän korkeampiin tuloluokkiin siirryttäessä, jos tutkimus suoritetaan perhemetodia soveltamalla. Kuudessa maassa, Suomi näihin luettuna, todetaan tietoja olevan käytettävissä myös kuluttajayksikköä kohden laskettuna. Normaali-perheissä asuntomenojen osuuden kehityksen kulutusmenoissa todetaan olevan suhteellisesti paljon konstanttimman, kuin vain perheitäin asiaa tarkastettaessa. Selvä ja yleistä osuuden alentumista ei tällöin voida havaita. International Labour Review'n katsauksessa (s. 696) huomautetaan tästä seikasta: "Otteissa tulot huomioon kulutusyksikköä kohden laskettuina kaikki prosenttiosuudet ja niiden suunta osoittautuvat paljon

¹ Suomessa ei elinkustannustutkimuksen tuloksissa saada henkivakuutusmaksuja erotetuksi muista vakuutusmenoista, mistä syystä ne virheellisesti täytyy jättää mukaan kokonaiskulutuksen osuuteen. Säästöistä kotitalouksien menoissa ei Suomen elinkustannustutkimuksen perusteella muutoinkaan saada kuvaa: luultavasti puutteellisten kirjjanpitomerkintäin vuoksi kokonaistulot ovat esiintyneet liian pieninä ja säästöjä ei perheiden kirjjanpidon mukaan ole keskimäärin lainkaan tehty.

vakaammiksi. Tässä muodossa on tietoja käytettävissä vain kuudesta maasta. Saksassa on kaikissa ryhmissä, työläisten, toimenhaltijain sekä virkamiesten ryhmässä, suunta lievästi aleneva. Ainoastaan yhdessä tapauksessa - virkamiesten ryhmässä Suomessa - voidaan osuuden todeta huomattavasti alentuneen. Ruotsissa työläisten ja alempien virkamiesten ryhmässä suunta näyttää olevan lievästi ylenevä, kun taas Norjassa prosenttiosuus ensin alenee ja sitten kohoaa tulojen kulutusyksikköä kohden laskettuina kasvaessa."

Lämmöstä ja valosta aiheutuvat menot liittyvät läheisesti asuntomenoihin. Korkeammissa tuloluokissa asuntostandardi paranee todennäköisesti suureksi osaksi asunnon laajentamisen muodossa, jolloin vastaavat lämmitysmenot kasvavat samassa suhteessa. Osittain standardin kohoaminen on kuitenkin laadullista, joten lämmitysmenot eivät tästä syystä voine nousta yleisesti aivan samassa suhteessa kuin asuntomenot. Tähän viittaavatkin sekä Suomessa että muissa maissa saadut tulokset. Mitään huomattavaa alentumista ei kuitenkaan lämpö- ja valomenojen osuuden supistumisessa yleisesti voida havaita kulutusyksiköittäin tapahtuvissa elinkustannustutkimuksissa.

Kodinkalustomenot on Suomessa otettu suppeampana kuin ns. asunnonsisustusmenot Saksassa ja eräissä muissa maissa. Kodinkalustomenojen kehitys ei seuraa samanlaista kehitystä kuin asuntomenot. Suomessa havaitaan kodinkalustomenojen osuuden yleensä lisääntyvän vaurauden kohotessa. Korkeimmillaan tämä osuus on suurimmassa virkamiesryhmään kuuluvassa tuloluokassa. Jos tutkitaan kysymystä eri yhteiskuntaryhmissä ja vain perheittäin, havaitaan eri maissa samanlainen ilmiö. Osuuden kasvu osoittautuu vielä huomattavasti jyrkemmäksi sovellettaessa kuluttajayksikkö-periaatetta. Edellä mainitussa kansainvälisessä katsauksessa huomautetaan (s. 698): "Tarkastettaessa tuloja kulutusyksiköittäin kalustoon ja asunnonsisustukseen käytetyn menoerän prosenttiosuus kasvaa kaikissa niissä viidessä maassa, joista tätä koskevia lukuja on käytettävissä. Yleensä prosenttiosuuden kasvu on huomattavasti jyrkempi otettaessa tulot huomioon kulutusyksikköä kohden laskettuina kuin pelkästään perheittäin tarkasteltuina."

Vaatetusmenoissa kehitys ei eri maissa ole yhtä selvä kuin kodinkalustomenoissa. Suomen elinkustannustutkimuksen mukaan osuus kulutusmenoissa on aluksi kohoava, mutta pysyy sitten jokseenkin konstanttina. Muissa maissa saadut tulokset eivät anna sanottavasti lisävalaistusta tämän menoerän osuuden kehitykseen. Menoerä eri yhteiskuntaluokissa ja vaurausluokissa voi joko pysyä jokseenkin konstanttina, lisääntyvänä, vähentyvänä tai epämääräisenä. Absoluuttisesti tapahtuu luonnollisesti jatkuvasti voimakas kasvu.

Tässä tutkitut ravinto-, vuokra-, lämpö ja valo-, kodinkalusto- ja vaatetusmenoerät muodostavat kaikissa tuloluokissa kulutuksen huomattavasti suurimman osan. Esim. alimmassa tuloluokassa Suomessa nämä erät muodostivat 89,3 % kokonaiskulutuksesta ja korkeimmassa tuloluokassa 62,5 %. Yhteensä niiden erien osuus supistuu vaurauden kohotessa. Kulutuksen muihin muotoihin yhteensä uhrattu osuus sitä vastoin lisääntyy suhteellisesti vauraammissa luokissa.

Edellä käsittelemättömien menoerien osuuden kehityksessä voidaan niin Suomessa kuin muissakin maissa havaita selvä säännönmukaisuus. Tupakkamenojen osuus yleensä vähenee vaurauden kohotessa. Muiden menoerien osuus sitä vastoin pysyy konstanttina tai lisääntyy. Mainitussa kansainvälisessä katsauksessa sanotaan (sivulla 705), että yhdistys- ja vakuutusmaksujen osuus eri maissa on säilynyt jokseenkin konstanttina. Suomessa vakuutusmaksujen ripeään kasvuun vaikuttanee se, että niistä ei ole saatu erotetuksi pois henkivakuutusmaksuja. Sairaala- ja terveydenhoitomenojen prosenttiosuudella näyttää eri maissa olleen lievästi kohoava tendenssi. Kaikissa muissa menoerissä on havaittavissa hyvin selvä prosenttiosuuden kasvu niin Suomessa kuin muissakin maissa. Nämä menoerät käsittävät matkat, opinnot, kirjallisuuden ja sanomalehdet, virkistys- ja huvitilaisuudet (urheilu- ja radiomenot näihin luettuina), posti- ja puhelinmaksut sekä kirjoitusvälineet samoin kuin kotiapulaismenot ja muut kulutusmenot. Varsin huomattava prosenttiosuuden kasvu on yleisesti todettu virkistys- ja huvitilaisuusmenoissa. Suomessa havaitaan muihin maihin verrattuna erityisesti kotiapulaismenoissa silmiinpistävän ripeä kasvu; tämän menoerän osuus kokonaiskulutusmenoissa on korkeissa tuloluokissa hyvin huomattava. Tähän vaikuttaa todennäköisesti osaksi myös se, että osa niistä menoista, jotka Suomessa on luettu kotiapulaismenoihin, useissa muissa maissa on luultavasti sijoitettu eräiden muiden kulutusmenoerien yhteyteen (vrt. II luvun 2 §:n 3 periaate).

III luku. Primaaristen tarpeiden vaikutusten periaatteet.

1 §. Elinkustannustutkimusten tuloksia tarkastettaessa voitiin edellä havaita kulutukseen käytettyjen eri mehoerien muuttamisessa vaurausluokista toisiin siirryttäessä säännönmukaisia ilmiöitä. Vaurauden kohotessa havaittiin ravintomenojen osuuden supistuvan, samoin tupakkamenojen. Samaa säännöllistä vähentymistä ei voitu todeta asuntomenoissa. Kodinkalustomenot taas muodostivat yhä suurenevan osuuden kokonaiskulutusmenoissa jne.

Jos määrättyssä maassa koko väestön elintaso kohoaa, kehittyvät eri kulutusmuotojen osuus kokonaiskulutuksessa ilmeisesti samantapaisten periaatteiden mukaisesti kuin elinkustannustutkimusten perusteella eri vaurausasteilla kulutuksen eri muotojen on havaittu muuttuvan.

Näissä ilmiöissä on olemassa tiettyjä säännönmukaisuuksia. Näitä sääntöjä eli lakeja, joita seuraavassa sanotaan "periaatteiksi", ei kansantaloustieteellisessä tutkimuksessa liene toistaiseksi riittävästi selvitetty. Kulutuksen kehityksen noudattamien periaatteiden tunteminen olisi kuitenkin hyvin tärkeää. Seuraavassa pyritään pääpiirteittäin selvittämään näitä periaatteita. Käytettävä terminologia poikkeaa tavanomaisesta eikä liene läheskään kaikissa suhteissa parhain mahdollinen.¹ Esitetyn teorian klassifiointin etuna lienee kuitenkin se, että sen avulla selittyvät samanaikaisesti useat yksityisessä kulutuksessa ja toisaalta myös julkisten suoritusjärjestelmän hyväksikäytössä havaittavat ilmiöt.

Alkuperäiset tuotantovoimat (vrt III luku) saatetaan määrättyllä tavalla näin toimimaan, että tuotannon tulokset tulevat yhteiskunnan jäsenten tarpeita tyydyttämään. Tarve saada välineitä tietyn päämäärän saavuttamiseksi on eräässä suhteessa toista kuin itse päämäärä.² Tuotannon päämääränä yhteiskunnassa on yh-

¹ Tässä tutkimuksessa käytetty terminologia poikkeaa myös jonkin verran kirjoittajan aikaisemmin tarpeiden klassifiointissa käytettyjä termeistä. Matti Leppo: Suomen valtion sodanjälkeisen kulutusverotuksen pääpiirteet, Zusammenfassung: State Taxation on Consumption in Finland during the postwar years, Economic Studies VIII, published by Kansantaloudellinen Yhdistys (Economic Society), Helsinki 1938, S. 19-33, 234-236.

² Tosin lienevät väline ja päämäärä siinä mielessä rinnakkaisilmiöitä, että kumpikin on toiselle välttämätön suhteen ollessa siis "funktionaalinen". Ihmiset tekevät työtä, jotta he voivat syödä, mutta he myös syövät, jotta he voivat tehdä työtä; he hankkivat myös tietoa, opiskelevat, jotta voisivat harjoittaa ansaintatoimintaa, mutta he harjoittavat toisaalta ansaintatoimintaa, jotta voisivat harjoittaa aivotyötä ja saavuttaa älyllisiä päämääriä.

teiskunnan jäsenten lopullisten tarpeiden tyydyttämisen mahdolliseksi tekeminen. Kysymyksessä olevat yhteiskunnan jäsenten lopulliset tarpeet ovat lukemattomia. Näyttää kuitenkin mahdolliselta näissä lopullisissa tarpeissa löytää määrätyn nimiset primääriset tarpeet, kuten tuotantovoimissakin on havaittu primääriset tuotantovoimat.

Primääristen tarpeiden tyydyttäminen tapahtuu toisaalta yksityisen kulutuksen eri muodoissa ja toisaalta julkisten suoritusten hyväksikäytössä. Se, kuinka primääriset tarpeet on syytä ryhmitellä, riippuu siitä, millä tavoin niiden vaikutus kuvastuu yksityisen kulutuksen muodoissa ja erilaisten julkisten suoritusten hyväksikäytössä, erityisesti näiden muotojen muuttuessa. Kun esim. ravinnon tai tupakan osuus kokonaiskulutuksessa vaurauden kohotessa suhteellisesti heikkenee, täytyisi tämän ilmiön selittyä primääristen tarpeiden luonteesta. Primäärisissä tarpeissa täytyy olla jokin ryhmä, jonka vaikutus esim. ravinto- ja nautintoaineiden kulutuksessa tuntuu mainitulla tavalla.

Otettaessa huomioon yhteiskunnan jäsenten primääristen tarpeiden vaikutus eri kulutusmuotoihin ja julkisten suoritusten hyväksikäyttöön voitaneen ne jakaa seuraavaan neljään ryhmään:

1. fysiologiset tarpeet,
2. ympäristötarpeet eli sosiaaliset tarpeet,
3. kulttuuritarpeet ja vastaavat alemman asteiset mielen virkistämisen tarpeet sekä
4. yhteiskunnan jäsenten keskinäisen turvallisuuden ja järjestyksen sekä heidän ulkonaisen turvallisuutensa tarpeet.

Kaikkia näitä tarpeita yhteiskunnan jäsenet tyydyttävät osaksi ilman kustannuksia, ilman edellä käypää tuotantovoimien toimintaa. Esimerkiksi fysiologisten tarpeiden tyydyttämiseksi ihminen saa ilmasta hapen. Ympäristötarve tyydyttyy ihmisten seurustellessa keskenään. Eräs kulttuuritarve tyydyttyy ihailtaessa esim. kaunista näköalaa jne. Mutta yleensä primääriset tarpeet vaativat tyydyttyäkseen edellä käypää tuotantotoimintaa. Primääristen tarpeiden voima on aivan ehtymätön johtaen yhteiskunnan jäsenet jatkuvaan toimintaan.

Edellä käypää tuotantotoimintaa vaativat fysiologiset tarpeet ovat ennen kaikkea nälän sekä janon sammuttamisen tarve, kylmää vastaan suojautumisen tarve sekä erilaisten fysiologisten kihoittimien tarve.¹

Ympäristötarpeita eli sosiaalisia tarpeita ovat seuran tarpeen lisäksi tarve käyttäytyä sosiaalisen ympäristön asettamien vaatimusten mukaisesti. Itsetehostuksen tarve sekä tarve arvonnannon saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi yhteiskunnassa ovat ihmisen ympäristötarpeita. Nämä tarpeet vaikuttavat hyvin voimakkaasti kulutusstandardin muodostumiseen.

¹ ~~Ympäristö-~~ sukupuoleen kohdistuvassa tarpeessa vaikuttavat fysiologiset, ympäristö- ja kulttuuritarpeet. Kysymyksessä oleva fysiologinen tarve on voimaltansa vahvimpia ihmisen tarpeita. Se on perhemuodostuksen edellytys ja vaikuttaa yhteiskunnan jatkuvaisuuden säilymiseen."

Kulttuuritarpeita ovat ennen kaikkea kauniista nauttimisen eli esteettinen tarve samoin kuin älyllinen tarve. Myös hartauden tarve on kulttuuritarve.¹ Määrätyssä kulutusmuodossa liittyy kulttuuritarpeeseen usein arkipäiväisessä elämässä yleinen mielen virkistämisen tarve. Vaihtelunhalu lienee tavallisesti katsottava tällaiseksi tarpeeksi. Ajanvietekirjallisuus ja -musiikki edustanee enimmäkseen tällaisen tarpeen tyydyttämistä. Seuraavassa puhutaan yleensä yhtenä ryhmänä "kulttuuritarpeista ja näihin verrattavista mielen virkistämisen tarpeista".

Yhteiskunnan jäsenten keskinäisen turvallisuuden ja järjestyksen sekä heidän ulkonaisen turvallisuutensa tarve on vahva primäärinen tarve. Kaikissa yhteiskunnissa on tämä tarve vaatinut tyydyttyäkseen osan yhteiskunnan tuotantovoimien toiminnasta. Huomattavasti tärkeimmältä osaltaan tämä tarve tyydytetään julkisten suoritusten avulla. Esimerkkinä siitä, kuinka yhteiskunnan jäsenten ulkonaisen turvallisuuden tarvekin voidaan osaksi (vaikkakin nähtävästi hyvin vähäiseltä osalta) tyydyttää myös yksityisen kulutuksen joissakin muodoissa, mainittakoon asuntojen rakentamistapa primitiivisissä olosuhteissa. Erityisiä kustannuksia uhrattiin asunnon rakentamiseksi sillä tavoin, että se saattoi suojata vihollistakin vastaan.

2 §. Primääristen tarpeiden vaikutuksessa yksityisen kulutuksen ja julkisten suoritusten eri muodoissa havaitaan periaatteita, jotka todennäköisesti vastaavat empiirisesti havaittavia toiseikkoja. Seuraavassa pyritään esittämään näitä periaatteita kahdeksassa eri ryhmässä. Esitettävistä kahdeksasta periaatteesta on kolme ensimmäistä pelkästään "teknillisiä", viisi seuraavaa sitä vastoin pyrkii selittämään eri primääristen tarpeiden "voiman" ilmiötä.

I. Tietyssä yksityisen kulutuksen muodossa tai julkisen suorituksen hyväksikäytössä ilmenee useimmiten samanaikaisesti usean primäärisen tarpeen vaikutus.

Ravinnon ja juomien kuluttamisessa on huomattavasti eniten kysymys fysiologisten tarpeiden tyydyttämisestä. Samalla vaikuttavat kuitenkin myös ympäristötarpeet (säädynmukaisuus ruokailussakin) sekä eräässä mielessä kulttuuritarpeetkin "taitteeseen" verrattavia finessejä ruoan ja juoman laadussa vaadittaessa.

Asuntomeno kokonaiskulutuksessa edustaa osaksi fysiologisen tarpeen tyydyttämistä. Saavutetaan esim. suojautuminen kylmää ja sädettä vastaan. Vaurauden kohotessa asuntostandardi kohoaa. Fysiologinen tarpeentyydytys paranee asunnon suuretessa ja mukavuuksien li-

¹ Hartauden tarpeen tyydyttämistä edustavat esim. jumalanpalvelukset kirkkoissa. Kirkkojen ja niiden sisustuksen sekä ympäristön vaaliminen, samoin kuin hautojen kaunistaminen vainajien muiston kunnioittamiseksi, edustavat kulttuuritarpeiden, hartauden ja esteettisten tarpeiden tyydyttämistä. Kulutusmenoerissä ovat mm. seppeleiden ja hautakivien ostot ilmaisuja tässä mainittujen kulttuuritarpeiden tyydyttämisestä.

sääntäessä, Asunnosta aiheutuvan menoerän suurentumiseen vaikuttaa samanaikaisesti kuitenkin ympäristötarve, tarve asua yhteiskunnallisen aseman edellyttämän standardin mukaisesti. Niin ikään esteettinen tarve vaikuttaa yhdessä muiden tarpeiden kanssa. Vaaditaan, että asunnon asun on oltava moitteeton kauneusnäkökohtiakin silmällä pitäen. Havaitaanpa, vaikkakin vähäisemmässä määrin, turvallisuuden tarpeen vaikutustakin, suojautumista mahdollisia pahantekijöitä ja muita häiritsijöitä vastaan (Sodan aikana pidetään korkean kivitalon alakerrosta ehkä parhaimpina asuntona pommitusvaaran vuoksi. Asunto- ja talossa, jossa on hyvä pommisuoja, pidetään ehkä "parhaimpina".)

Esimerkkinä eri primääristen tarpeiden yhtäaikaisesta vaikutuksesta julkisen suorituksen hyväksikäytössä mainittakoon ilmaisen julkisen opetuksen järjestäminen kansakouluissa, oppikouluissa ja yliopistoissa. Kysymys voi olla puhtaasta kulttuuritarpeesta, tarpeesta tyydyttää yhteiskunnan jäsenten älyllisiä ja esteettisiä tarpeita. Samalla voi olla vaikuttamassa kansojen keskeinen ympäristötarve, tarve osoittaa muille kansoille oman kansan korkeaa henkistä tasoa, "kulttuurikansan" tasoa. Samanaikaisesti vaikuttaa vielä turvallisuuden tarve. Mitä korkeammalla henkisellä tasolla kansa on, sitä paremmin se pystyy tarvittaessa käymään myös puolustussotaa. Opetusmenot merkitsevät samalla tosiasiallista väestön "henkisen pääoman" ylläpitämistä ja lisäämistä muodostaen siten osan "tuotannon kustannuksista" yleensä, myös nimenomaan väestön fysiologisen toimeentulon säilyttämisen ja parantamisen "kustannuksista". (Kun tarkastellaan julkisia opetusmenoja, on pääasiallisesti syytä kiinnittää huomiota näiden menojen vaikutukseen yhteiskunnassa "henkisen pääoman" reproduction ja lisäämisen merkityksessä. Vrt. III luvun 2 § ja IV luvun 3 §.)

II. Yksityisen kulutuksen määrätyt muodot ja julkisten suoritusten hyväksikäyttö kompensoivat toisiaan primääristen tarpeiden tyydyttämisessä.

Kotitalouksien yksityisen kulutuksen menoerissä ovat esim. sairaalamaksut. Tämä yksityisen kulutuksen menoerä edustaa kuitenkin vain osaa siitä tarpeentyydytyksestä, mikä sairaalahoidon muodossa yhteiskunnan jäsenten hyväksi tulee. Osa vastaavasta tarpeentyydytyksestä toteutuu julkisen suorituksen hyväksikäytössä. Kysymyksessä olevat julkiset suoritukset tulevat joko vain rajoitettujen yhteiskuntaryhmien hyväksi taikka väestön yksityisen kulutuksen täydennykseksi yleisesti. Väestön "hyvinvointia" ilmaistaessa on yksityisen kulutuksen muotoja kompensoivien julkisten suoritusten hyväksikäyttöä tärkeä merkitys.

III. Kotitalouksien kulutusmenoerien edustamat yksityisen kulutuksen eri muodot ovat usein toisten muotojen komplementtimuotoja.

Kotitaloudessa on lämpö- ja valomenojen kehitys yhteydessä siihen, kuinka asuntomenot kehittyvät. Vakuutusmenoissa muodostaa huomattavan erän irtaimistovakuutus. Se on taasen riippuvainen kodinkalustomenoista. Mitä keittiökalustoon tulee, on se oikeastaan ravintomenojen komplementtikulutusmuoto.

Kotiapulaismenot muodostavat oman probleemin. Kotiapulaisten työn osuutta kotitaloudessa olisi arvioitava johdonmukaisimmin seuraavasti. Jokaisessa perheessä täytyisi perheenäidin ja muiden perheenjäsenten kotitaloudessa suorittamasta työstä laskea tuloksi määrätty arvioitu rahasumma. Vastaava erä olisi jaettava niiden kulutusmuotojen osalle, joiden hyväksi työ tehdään. Kotiapulaisten työ useimmiten korvaa mainitun työn vapauttaen perheenjäsenet joko johonkin ansiotoimintaan taikka primääristen tarpeiden suurempaan tyydyttämiseen (esim. perheenäidin musiikkiharrastukset, kaunokirjallisuuden lukeminen, seurustelu jne.).

Kotiapulaisten kuten perheenjäsentenkin kotitaloudessa suorittama työ jakaantunee pääasiallisesti seuraavien kulutusmuotojen osalle: ravinto, asunnon siivous ja muu kunnossapito, kodinkaluston ja perheenjäsenten vaatetuksen kunnostaminen sekä perheen lasten "fysiologinen ja henkinen"hoito.

Jotta yksityisen kulutuksen eri muotojen luonne käy mahdollisimman selvästi esille, on tarkoituksenmukaista tarkastaa samantyyppiseen tarpeentyydytykseen liittyviä yksityisen kulutuksen muotoja toistensa yhteydessä (vrt. Saksan elinkustannustutkimuksessa noudatettua menettelyä, jossa tilapäisestä kotiapulaistyövoimasta johtuneet menot on yhdistetty toisiin kulutusmenoeriin). Vaikeaa on kuitenkin löytää yleispätevää ohjetta tarkoituksenmukaisten tulosten saavuttamiseksi.

IV. Ympäristötarpeelle näyttää olevan tyypillistä, että se on muita tarpeita yhdistävä ja niille voimaa sekä "väriä" antava tarve.

Ympäristötarve on vahva primäärinen tarve. Yhteiskunnan struktuurin säilymiselle ja sen toiminnan tehelle välttämätön sosiaalisten arvoasteikkojen muodostuminen yhteiskunnassa vaikuttaa ilmeisesti siihen, että eri yhteiskuntaluokkien kulutusstandardeissa säilyy erilaisuutta kaikissa olosuhteissa. Ympäristötarve ollen siten sekä "primäärinen" yhdistyy todennäköisesti kuitenkin aina hyvin läheisesti (läheisemmin kuin mitä muista tarpeista voidaan todeta) johonkin toiseen, kuten fysiologiseen tai kulttuuritarpeeseen.

Tietystä julkisesta suorituksesta esim. voidaan sanoa, että se tyydyttää jokseenkin yksinomaisesti turvallisuuden tarvetta tai tietystä yksityisen kulutuksen hyväksi käytetystä hyödykkeestä, että se tyydyttää jokseenkin yksinomaisesti fysiologista tarvetta. Eimistään julkisen suorituksen hyväksikäytöstä eikä yksityisen kulutuksen muodosta sitä vastoin voitane sanoa, että se jokseenkin yksinomaisesti tyydyttäisi vain ympäristötarvetta:

Ympäristötarve näyttää siis sitovan muita primäärisiä tarpeita yhteen antamalla niille voimaa ja väriä.

V. Yksityisen kulutuksen muodoissa tyydytetään suhteellisen alhaisen vaurautason vallitessa pääasiallisesti fysiologisia tarpeita, ja vaurauden kohotessa lisääntyy suhteellisesti ympäristötarpeiden ja kulttuuritarpeiden sekä viime mainittuihin verrattavien mielen virkistämisen tarpeiden vaikutus.

Psykologiassa ja kansantaloustieteessä tunnetun aviditeetin lain mukaisesti tietyn tarpeen voima heikkenee sen tyydytyksen lisääntyessä; samalla vaatimustaso kohoaa. Niissä kulutusmuodoissa, joissa pääasiallisesti tyydytetään fysiologisia tarpeita, lähestytään tarpeentyydytystä lisättäessä, kylläisyytensä nopeammin kuin muissa kulutuksen muodoissa. Se mitä ihmiset esim. syövät, juovat ja kuluttavat tupakoimalla, ei laadullisestikaan kohoja niin suurena määrinä, että vaurauden kohotessa vastaavat menoerät kokonaiskulutuksessa säilyisivät suhteellisesti ennallaan.

Kun väestö kokonaisuudeksi katsottuna saavuttaa aikaisempaa korkeamman vaurautason, jää pääasiallisesti fysiologista tarpeentyydytystä edustavien kulutusmuotojen osuus kokonaiskulutuksessa aikaisempaa vähäisemmäksi. Väestön "hyvinvointi" parantuu siten paitsi osaksi fysiologisen (tähän luettuna myös nautintoaineiden) etupäässä "kultturellisen" ja siihen verrattavan kulutuksen lisääntymisen muodossa. Näiden kulutuksen muodostumisen periaatteiden tuntemuksen perusteella voidaan etukäteen "ennustaa" mm., että määrättyssä yhteiskunnassa, jossa vaurauden määrärajan kuluttua voidaan otaksua kohoavan tietyllä määrällä, lisääntyvät esim. kodinkalustojen (varsinkin "esteettisten") käytön ja elokuvateattereissa käyntien muodoissa ilmenevät kulutusmuodot suhteellisesti enemmän kuin kokonaiskulutus.

VI. Yhteiskunnan jäsenten keskinäisen turvallisuuden ja järjestyksen sekä heidän yksinomaisten turvallisuutensa tarpeiden tyydyttäminen toteutuu vain aivan vähäiseltä osalta yksityisen kulutuksen muodoissa; näiden tarpeiden tyydyttäminen tapahtuu sitä vastoin miltei yksinomaisesti julkisten suoritusten hyväksikäytössä; turvalli-

suus- ja järjestystarpeiden lisäksi julkiset suoritukset tyydyttävät, paitsi jossain määrin ympäristötarpeita, hyvin huomattavassa määrin myös yhteiskunnan jäsenten kulttuuritarpeita ja fysiologisia tarpeita.

Erityisesti sodan aikana turvallisuus- ja järjestyssuoritukset edustavat erinomaisen huomattavaa osaa yhteiskunnan jäsenten primääristen tarpeiden tyydyttämisessä. Turvallisuus sana on tässä ymmärrettävä siten, että se voi samanaikaisesti edustaa "päämäärää" ja "välinettä".¹

Kansa tekee sodassa työtä hankkiakseen yhteiskunnalleen turvallisuutta; kansa hankkii taasen turvallisuutta voidakseen tehdä työtä. Miten asian laita onkaan, joka tapauksessa "turvallisuus" on julkisen suorituksen muodossa yhteiskunnan jäsenille aikaansaatu ja aikaansaatuva "valmis hyödyke" aivan kuten ravinto, joka kansan toimeentulolle on välttämätön.

VII. Jokainen neljästä primäärisestä tarpeesta on eräältä osaltaan eksistenssitarve.

Primääriset tarpeet täydentävät toisiaan. Jossain määrin ne kaikki vaativat tyydyttämistä yksityisen kulutuksen muodoissa tai julkisten suoritusten hyväksikäytössä. Ne ovat kaikki tavallaan toistensa "edellytyksiä", mutta mikään niistä ei ole vain väline toisen saavuttamiseksi.

Yhteiskunnan jäsenet eivät saa leipää; ellei heillä ole turvallisuutta, mutta he eivät saa myöskään turvallisuutta, ellei heillä ole leipää. Menestyksellinen sodankäynti edellyttää myös "henkistä huoltoa", kulttuuritarpeiden ja niihin verrattavien mielen virkistämisen tarpeiden tyydyttämistä. Ei myöskään "henkisen pääoman" ylläpitämistä voida kovin huomattavassa määrin laiminlyödä. Sosiaalinen struktuuri edellyttää myös ympäristötarpeiden vaikutuksen toteuttamista ja **siten** myös yhteiskunnallisten arvoasteikkojen säilyttämistä, mistä seuraa, että eri yhteiskuntaluokkien erilaisesta yhteiskunnallisesta asemasta johtuva kulutuksen erilaisuus ei voi edes sodan aikana kokonaan hävitä, niin suuressa määrin kuin assimiloitumista voikin tapahtua.

VIII. Niissä pääasiallisesti fysiologista tarpeentyydytystä edustavissa kulutuksen muodoissa; joiden merkityksen, kokonaisuudeksi katsottuina, vauraustason kohotessa voidaan todeta kokonaiskulutuk-

¹ Vrt. edellä I §:n viitettä ja funktionaalista yhteyttä: työ - syöminen; syöminen - työ.

nessa supistuvan, vaikuttaa kohitykseen yksityisissä tapauksissa työdykkeen haluttavuuden intensiteetti sekä toisaalta se, minkälaisin yksityistaloudellisin kustannuksin hyödykettä voidaan tuottaa sekä vihdoin viime mainittuun seikkaan liittyen se, luovutetaanko hyödyke julkisen yhdyskunnan välittömän johdosta kuluttajille "alikulustannuksien" vai "ylikulustannuksien".

Vaikka esillä olevan tutkimuksen kohde on pyritty rajoittamaan niin, että sen ulkopuolelle jätettäisiin hinnanmuodostusta ja rahan arvoa koskevat probleemit, on mm. tässä yhteydessä täytynyt lyhyesti kosketella hinnanmuodostuskysymystä, jotta edellä viidennessä periaateissa esitetty säännönmukaisuus nähtäisiin sen yksityisissäkin tapauksissa oikeassa valossaan.

Jos esim. määrättyjä elintarvikkeita luovutetaan yhteiskunnan jäsenille siten, että julkinen yhdyskunta subventioiden muodossa suorittaa osan niiden tuottamisen kustannuksista ja niiden hintatulee siten alhaisemmaksi kuin yksityistaloudellisen kustannusperiaatteen mukaisesti olisi asian laita, saattaa tämä vaikuttaa esitetyn viidennen periaatteen voimakkaampaan toteutumiseen; näiden elintarvikkeiden kulutus ei vaurautason kohotessa ehkä enää lainkaan kohoa. Päinvastoin taasen, jos julkinen yhdyskunta sallii yhteiskunnan jäsenille esim. väkijuomien saannin vain sellaisiin edellytyksiin, että vastaaviin kulutusmenoeriin on sisällytettävä yksityistaloudellista kustannushintaa vastaavan erän lisäksi hyvin korkea vero julkiselle yhdyskunnalle, heikkenee tai jopa eliminoituu mainittu periaatteen vaikutus; väkijuomien kulutus, vaurauden näissä olosuhteissa kohotessa, voi lisääntyä nopeammin kuin kokonaiskulutus.

3 §. Edellä hahmoteltuja periaatteita esitettäessä on jo runsaasti mainittu esimerkkejä, jotka selittävät, miksi määrätyn nimisen kulutusmenoerän osuus muodostuu määrätynlaiseksi vaurauden kohotessa. On syytä vielä lisätä jokin yleinen esimerkki siitä, kuinka eri primääristen tarpeiden voima vaikuttaa yksityisen kulutuksen eri muodoissa.

Niistä kulutusmuodoista, joissa vaurauden kohotessa voimakkaasti vaikuttavat ympäristö- ja kulttuuritarpeet, ovat erityisen tärkeitä vaatetus-, asunto- ja kodinkalustomenot. Vaatetus- ja asuntomenoissa ei ole voitu havaita selvää menoerän supistumista, vaikka vauraus huomattavastikin kohoa.

Vaatetusmenot merkitsevät osaksi fysiologisen tarpeen tyydyttämistä, mutta vaurauden kohotessa enenevässä määrin ympäristötarpeiden sekä kulttuuritarpeiden ja niihin verrattavien tarpeiden tyydyttämistä. Kysymyksessä voi olla kylmää vastaan suojautumisen tarve, mutta samalla ehkä toisen sukupuolen viihdyttämisen tarve. Myös

voi itsestehostuksen tarve olla vaikuttamassa, mutta samalla sosiaalisen ympäristön asettamat vaatimukset, esteettiset syyt ja vaihtelunhalu aiheuttavat sen, että vaurauden kohotessa vaatetusmenoja lisätään jatkuvasti eikä niiden osuus kokonaismenoissa ainakaan selvästi havaittavasti supistu.

Kodinkalustomenoissa vaikuttavat ympäristö- ja kulttuuritarpeet erityisen voimakkaasti. Vaurauden kohotessa näitä menoja lisätään jopa suhteellisesti nopeammin kuin tulot nousevat.

Sairaana- ja terveydenhoitomenojen osuus lisääntyy vaurauden kohotessa. Tämän pääasiallisesti fysiologista tarvetta tyydyttävän kulutusmuodon osuuden kasvu vaurauden kohotessa selittyy kahdesta syystä. Alhaisissa vaurausluokissa vastaava tarpeentyydytys tapahtuu huomattavassa määrin julkisten suoritusten avulla (vrt. edellä toinen periaate). Toisaalta taasen vaikuttaa se, että yksityisen lääkärin- hoidon "hinta on korkea" ja sitä korkeampi mitä taitavammasta ja harvinaisemmasta specialistista on kysymys (vrt. edellä kahdeksas periaate). Vain varakas henkilö voi turvautua kalliiseen specialistiin; sitä paitsi tämä specialisti soveltaa erilaisia taksoja juuri potilaan vauraudesta riippuen. Ympäristötarve vaikuttaa myös voimakkaana korkeiden vaurausluokkien lääkärinmenoissa. Käytetään tarkoituksellisesti yhteiskunnalliseen asemaan sopivaa "tunnettua" lääkäriä.

Ympäristötarpeiden, kulttuuritarpeiden ja viime mainittuihin verrattavien mielen virkistämisen tarpeiden vaikutus tuntuu voimakkaana niissä kulutusmuodoissa, joita menoerät matkoihin, virkistys- ja huvitilaisuuksiin, opintoihin, kirjallisuuteen ja sanomalehtiin, posti-, puhelin- ja yhdistysmaksuihin ja muihin kulutusmuotoihin edustavat. Menoerien osuus lisääntyy vaurauden kohotessa.

4 §. Kansantaloustieteessä on ns. Engelin lain toteutumiseen vaikuttavat syyt epätyydyttävästi esitetty. Engelin lain mukaan on kottitalouden ravintomenojen osuus kokonaismenoissa sitä suurempi mitä pienemmistä tuloista on kysymys. Engel lienee itsekin pitänyt tämän säännönmukaisuuden syynä sitä, että ravintomenot sellaisinaan edustaisivat määrättyä tarveryhmää. Tämä kulutusmuoto edustaisi "fyysisen toimeentulon" tarveryhmää ja siitä syystä sen osuus alhaisten tuloryhmien kokonaismenoissa olisi suurempi kuin korkeampien tuloluokkien kokonaismenoissa. Ns. Schwaben lain mukaan myös asunto- menojen osuuden alhaisissa tuloryhmissä pitäisi olla suuremman kuin korkeammassa tuloluokissa ja nimenomaan siitä syystä, että paitsi

ravinto myös asunto kuuluu fyysilliseen toimeentuloon.¹

"Schwabelainen" ja yleensä tavanomaisen ajattelun puute on määrätyn nimisen kulutusmuodon ja tarvepuoden samaistamisessa. Engelin lain nimellä tunnettu säännönmukaisuus pitää paikkansa, mutta tämän lain toteutumisen aiheuttavista syistä esitetyt erittelyt eivät selitä kulutusmuotojen tosiasiallista kehittymistä. Avoimeksi jäisi esim. se tosiasia, että tupakkamenojen osuus kokonaismenoissa noudattaa jokseenkin samoja sääntöjä kuin ravintomenojenkin.

Engelin laki pitää paikkansa siitä syystä, että se on alitapaus, nimittäin tärkein alitapaus siinä tosiasiasa, että fysiologisilla tarpeilla on yksityisen kulutuksen muodoissa ensisijainen merkitys ja että siinä kulutusmuodossa, jota tarkoitetaan ilmaisulla ravinto, on kysymys pääasiallisesti juuri fysiologisten tarpeiden tyydyttämisestä.

Mitä taasen Schwaben lakiin tulee, näyttävät suoritettut elinkustannustutkimukset osoittavan, että tässä laissa esitettyä säännönmukaisuutta ei olekaan olemassa. Jos näin on asianlaita, johtuu se siitä, että siinä kulutusmuodossa, jota ilmaistaan termillä asunto, tuntuu varsin voimakkaana muidenkin kuin fysiologisten tarpeiden vaikutus, ja nimenomaan ympäristö- sekä kulttuuritarpeiden (kulttuuritarpeista esteettisten tarpeiden) vaikutus.

¹ Edellä puheena olleessa Saksan tilastollisen päätoimiston julkaisemassa Saksan elinkustannustutkimusta koskevassa julkaisussa on suoritettuja tutkimuksia selostettaessa turvauduttu tämän tapaisiin erittelyihin. Näistä kysymyksistä esitetään (s. 75-76) seuraavaa: "Bei einer Veränderung des Einkommens ändern sich die Ausgaben für die einzelnen Bedarfsgruppen zum Teil ganz verschieden. Jedoch bestehen gewisse Gesetzmässigkeiten in der Beziehung von Ausgabegestaltung zu Einkommenshöhe. Hierauf hat besonders der Statistiker Ernst Engel hingewiesen. Das nach ihm benannte Gesetz - das Engelsche Gesetz - besagt in seiner bekanntesten Fassung: je geringer das Einkommen ist, 'ein desto grösser Anteil von der Gesamtausgabe muss zur Beschaffung der Nahrung aufgewendet werden'... In einer weniger bekannten Formulierung hat Engel die Beziehungen zwischen der Entwicklung bestimmter Ausgaben und der Einkommenshöhe auf einer breiteren Grundlage dargestellt. Es heisst hier: 'Die Untersuchung der verschiedenen Budgets oder Haushalt-Rechnungen ergab nicht bloss, dass, je geringer die Einnahmen sind ein desto grösserer Prozentsatz für Nahrung aufgewendet werden muss, sondern auch, dass die Nahrung obendrein sich verschlechtert; sie ergab ferner: je geringer die Einnahmen sind, einen desto grösseren Prozentsatz hiervon nimmt überhaupt die physische Erhaltung in Anspruch.'... Zur physischen Erhaltung gehört neben der Ernährung auch ein Teil der sonstigen Lebensbedürfnisse; und zwar vor allem die Wohnung. Die Beziehung zwischen der Wohnungsmiete und der Einkommenshöhe ist als 'Schwabesches Gesetz' bekannt geworden. Der Inhalt dieses Gesetzes deckt sich im wesentlichen mit den Engelschen Feststellungen; es besagt, dass mit sinkendem Einkommen ein immer grösserer Anteil von den Gesamteinnahmen für die Wohnung aufgewendet werden muss."

III luku. Yhteiskunnan kokonaistuotanto.

I §. Primääristen tarpeitten tyydyttämisen todettiin edellä tapahtuvan toisaalta yksityisen kulutuksen muodoissa ja toisaalta julkisten suoritusten hyväksikäytössä. Yhteiskunnan jäsenten tarpeentyydytysmuotoja ovat siten sekä yksityinen kulutus että julkisten suoritusten hyväksikäyttö. Tarpeiden tyydyttäminen mainitussa kummasakin tarpeentyydytysmuodossa vaatii valmiita hyödykkeitä, jotka saadaan toisaalta yksityistaloudellisen kustannusperiaatteen mukaisesti toimivan tuotannon tuloksina, ja toisaalta julkisraloudellisen periaatteen mukaisesti tapahtuvan "tuotannon" tuloksina. Edellistä tuotantoa voidaan sanoa yhteiskunnan kokonaistuotannon yksityistaloudelliseksi sektoriksi ja jälkimmäistä sen julkistaloudelliseksi sektoriksi.

Yhteiskunnan jäsenet pääsevät osallisiksi yhteiskunnan kokonaistuotannon tuloksista siten, että osallistumalla siihen toimintaan, jota tuotanto vaatii, saavat itselleen alkuperäisiä tuloja, mitkä merkitsevät heille ostokykä; nimittäin ostokykä kahdessa eri merkityksessä. Yksityiset käyttävät vain osan tulon muodossa saamaansa ostokyvystä yksityistaloudellisen tuotannon tulosten ostamiseen, osan he sitä vastoin luovuttavat julkiselle yhdyskunnalle.

Osittain yksityiset pääsevät osallisiksi yhteiskunnan kokonaistuotannon tuloksista siten, että he käyttävät sellaista ostokykä, minkä he saavat muulla tavoin kuin osallistumisesta siihen toimintaan, mitä yhteiskunnan kokonaistuotanto merkitsee. Tämä ostokykä on heille johdettua tuloa. Johdettu tulo on asiallisesti osa sen yhteiskunnan jäsenen alkuperäistä tuloa, joka sen alkuaan on yhteiskunnan kokonaistuotannon edellyttämään toimintaan osallistumisesta saanut.

Yhteiskunnan jäsenet, jotka alkuperäisiä tuloja ovat saaneet, käyttävät nämä tulonsa toisaalta yksityisiin menoihinsa ja toisaalta julkiselle yhdyskunnalle tapahtuvina ostokyvyn luovutuksina. Kummasakin tapauksessa osa alkuperäisistä tuloista muodostuu johdetuiksi tuloiksi. Yksityisissä menoissa tämä tapahtuu sillä tavoin, että alkuperäisen tulon saaja luovuttaa osan alkuperäisestä tulostansa suoraan, ohi julkisen yhdyskunnan, toisten yhteiskunnan jäsenten käytettäväksi. Julkiselle yhdyskunnalle tapahtuvissa ostokyvyn luovutuksissa tämä taasen tapahtuu sillä tavoin, että julkinen yhdyskunta siirtää näin saamaansa ostokykä eräiden yhteiskunnan jäsenten käytettäväksi, mutta nimenomaisesti siten, että ostokyvyn saaja ei tätä ostokykä saa korvauksena tuotantotoimintaan osallistumisestaan.

sa ja lisäksi nimenomaan siten, että saatu ostokyky on hänen vapaasti käytettävissään.

Johdetun tulon saajan menot peittävät yhteiskunnan kokonaistuotannon kustannuksia vasta silloin, kun ne käytetään. Tämän seikan havainnollistuttamiseksi esitettäköön seuraava esimerkki. Jos alkuperäisen tulon saajan läheinen tuttava sairastuu ja on avun tarpeessa, sarttaa tulon saaja ostaa erilaisia esim. pääasiallisesti fysiologisia tarpeita tyydyttäviä valmiita hyödykkeitä, kuten ruokatavaroita, ja lahjoittaa ne tuttavalleen. Tuotannon vastaavat kustannukset peitetään samalla, kuin mainittu alkuperäisen tulon saaja nuo ostoksensa tekee. Näissä alkuperäisen tulon saajan yksityisissä menoissa peitetään lopullisesti tuotannon kustannukset.

Jos alkuperäisen tulon saaja luovuttaa avuntarpeessa olevalle tuttavalleen hyödykkeiden ostamiseen käytettävissä olevaa ostokyykyään ja mainittu tuttava itse ostaa ruokatavaroita, peitetään tuotannon kustannukset vasta silloin, kun ostokset suoritetaan.

Kummassakin tapauksessa alkuperäisen tulon saaja supistaa yksityistä kulutustansa toisen yhteiskunnan jäsenen hyväksi. Ero valmiiden hyödykkeiden lahjoittamisessa ja avustuksen antamisessa vapaassa ostokyvyyssä on siinä, että edellisessä tapauksessa tuotannon kustannukset peitetään jo alkuperäisen tulon saajan menoihin sisältyvinä, kun taas jälkimmäisessä tapauksessa kustannukset suoritetaan vasta johdetun tulon saajan menoissa.

Se, mitä edellä sanottiin avustuksista, koskee myös yksityisten välisiä konsumptioluottoja. Konsumptioluoton antaja supistaa muita yksityisiä menojaan luotonsaajan hyväksi. Jos luotonsaaja maksaa saamastaan konsumptioluotosta aikanaan kuoletuksen ohessa myös korkoa, lupuu hän velkojan hyväksi vastaavasta ansaitsemansa ostokyvyn käytöstä. Korot tässä tapauksessa ovat johdettuja tuloja.

Kuten edellä esitettiin, voidaan yhteiskunnan jäsenten menot jakaa kahteen ryhmään: 1) heidän yksityisiin menoihinsa ja 2) julkiselle yhdyskunnalle tapahtuviin ostokyvyn luovutuksiin. Kaikki ensimmäisessä ryhmässä mainitut menot käytetään yksityistaloudellisen tuotannon kustannusten peittämiseen, joko alkuperäisten tai johdettujen tulojen saajain käyttäminä. Voidaan sanoa, että kaikki nämä menot jäävät yksityistaloudelliseen sektoriin. Toisen ryhmän menot käytetään enimmäkseen julkisten suoritusten aikaansaamisesta aiheutuvien kustannusten peittämiseen; tältä osalta nämä menot jäävät julkistaloudelliseen sektoriin. Osa julkiselle yhdyskunnalle siirretystä ostokyvystä luovutetaan kuitenkin johdettuina tuloina määrättyjen yhteiskunnan jäsenten käytettäväksi tai ne käytetään julkisen yhdyskunnan

"tuloatuottavan omaisuuden" lisäämiseen (vrt. seuraavassa 4 §).
Julkisen yhdyskunnan ensiksi mainittuja menoja voidaan sanoa julkisiksi kustannusmenoiksi, kun taas viimeksi mainittuja voidaan nimittää julkisiksi siirtomenoiksi. Julkiset siirtomenot eivät jää julkistaloudelliseen, vaan ne siirtyvät yksityistaloudelliseen sektoriin.

Alempana olevassa menojen ryhmittelyssä on alkuperäisten tulojen varassa tapahtuvat yhteiskunnan jäsenten menot jaettu määrättyyn kahteen pääryhmään. Ensimmäisessä pääryhmässä on erotettu kuusi ja toisessa neljä alaryhmää. Ne seikat, joiden nojalla alaryhmät ovat muodostetut, selitetään vain osaksi tämän luvun esityksessä, osaksi sitä vastoin vasta seuraavissa luvuissa.

Yhteiskunnan jäsenten menojen ryhmittely.

I. Yksityiset menot:

- 1.. Kulutusmenot kustannushimmoin..
- 2.. Avustukset ja lahjat toisille yksityisille..
- 3.. Konsumptioluottojen annot toisille yksityisille..
- 4.. Todelliset säästöt..
- 5.. Lahjoitukset ns. yleisiin tarkoituksiin (ei kuitenkaan julkiselle yhdyskunnalle)..
- 6.. Pakollisista välillisistä finanssirasituksista aiheutuvat menot toisten yksityisten hyväksi..

II. Ostokyvyn luovutukset julkiselle yhdyskunnalle:

1. "Konsumptioluottojen" annot julkiselle yhdyskunnalle..
- 2.. Lahjoitukset julkiselle yhdyskunnalle..
- 3.. Julkisten turvallisuus- ja järjestyssuoritusten yhteydessä julkiselle yhdyskunnalle suoritettut erikoismaksut ja sakot..
- 4.. Verot..

2 §. Pyrittäessä selvittämään, millä tavoin yksityisten on menoihinsa sisältyvinä peitettävä ne kustannukset, joita yhteiskunnan kokonaistuotanto vaatii, on syytä aluksi tehdä eräitä todellisuudesta poikkeavia yksinkertaistamisia. Oletetaan, että yhteiskunnassa olisi vain sellaisia perheitä, joiden täysi-ikäiset jäsenet saavat alkuperäisiä tuloja. Perheissä oletetaan olevan myös alaikäisiä lapsia. Se ostokkyky, mitä lapset mahdollisesti vanhempiensa sijasta käyttävät, on kuitenkin vain osa vanhempien alkuperäistä tuloa, ja lasten "tulot" ovat siten ainoa muoto "johdettua tuloa" tässä yhteiskunnassa. Oletetaan lisäksi, että yhteiskunnan kokonaistuotanto käsittäisi vain yksityistaloudellisen tuotannon. Julkisten suori-

tusten sijalle saataisiin vastaavia valmiita hyödykkeitä yksityistaloudellisen tuotannon tuloksina. Esim. julkisen yhdyskunnan tuomioistuintuulaitosta ei olisi. Yhteiskunnan jäsenten riidatkin ratkaistaisiin sovintotuomareitten toimesta ja siten, että vastaavat kustannukset voitaisiin katsoa peitettyiksi yksityisen kulutuksen menoerissä.

Jotta oletetun yhteiskunnan jäsenet saavat jatkuvasti tietyn määrän valmiita kulutushyödykkeitä, on tuotantotoiminta yhteiskunnassa pidettävä jatkuvasti ennallaan. Tarvitaan työsuorituksia sekä maapohjaa siinä olevine luonnonaineineen. Näiden kahden alkuperäisen tuotantovoiman lisäksi tarvitaan niiden avulla jo aikaisemmin tuotettuja "reaalisia ja henkisiä välineitä", tarvitaan reaali-pääomaa ja "henkistä pääomaa", jotka kumpikin siis ovat edellä mainittujen alkuperäisten tuotantovoimien yhteistulosta. Rappeutuvan tehtaan sijalle on rakennettava uusi tehdas, kuluvan koneen sijalle uusi kone; kauppaliikkeiden päivittäin vähenevät varastot on täydennettävä siten, että ne pysyvät ennallaan jne. On siis huolehdittava reaali-pääoman reprodusioista. Myös "henkinen pääoma" on reprodusoitava. Yhteiskunnassa täytyy ylläpitää yksityistaloudellisen kustannusperiaatteen mukaisia oppilaitoksia, joissa nuoriso saa sen älyllisen ja esteettisen kasvatuksen, jonka vanhempi polvikin on saanut. Näiden oppilaitosten ylläpitäminen vaatii kustannuksia mm. opettajavoimien reprodusoinnin muodossa korkeakouluissa jne.

Tuotannon edellytyksenä yhteiskunnassa on myös tuotannon tekniikan ja sen organisation ennallaan säilyttäminen. Ne edut, mitä esim. yhteiskunnan jäsenten keskinäisestä työnjaosta tuotannon hyväksi saadaan, on säilytettävä ennallaan.

Edellä mainittu yhteiskunnan "henkisen pääoman" reprodusointi ja tuotannon tekniikan sekä sen organisation ennallaan säilyttäminen ovat kiinteässä riippuvaisuussuhteessa toisistaan, saman ilmiön kaksi eri "aspektia". Jos yhteiskunnan "henkisen pääoman" reprodusio laiminlyötäisiin, alenisi myös tuotannon tekniikan ja sen organisation taso.

"Henkinen pääoma" ilmenee tyypillisenä siinä, että tuotannon hyväksi käytettävissä oleva työvoima ei ole "alkuperäistä", vaan usein pitkän opiskelun tuloksena aikaansaatu työvoimaa.

Reaali-pääoma ja "henkinen pääoma" ovat taasen kiinteässä vuorovaikutuksessa keskenään. Reaali-pääomaan liittyvissä ilmiöissä kuvastuvat siten ratkaisevasti muutkin tuotannon jatkumiseen liittyvät ilmiöt.

Tuotannon organisation eräänä tärkeänä piirteenä on yksityisten tuotantomuodostelmien, ns. yritysten toiminta erillään "kotita-

loudellisesta tuotannosta"; viime mainitussa tuotannossa aikaansaadaan vain vähäinen osa niistä valmiista hyödykkeistä, joita kokonaistuotannon tuloksena saadaan. Yhteiskunnan jäsenet osallistuvat tuotantoon pääasiallisesti toimimalla mainittujen tuotantomuodostelmien, yritysten, palveluksessa.

Määrätyn valmiin hyödykkeen tuotanto vaatii enemmän kuin jonkin toisen hyödykkeen valmistaminen työtä, maata sekä reaalisia ja "henkisiä" välineitä. Lisäksi se aika, jonka tuotanto vaatii, kunnes sen tulos on yhteiskunnan jäsenten kulutukseen käytettävissä, on eri valmiiden hyödykkeiden osalta eri pituinen. Työtä, maata, reaalista ja "henkistä" pääomaa on pidettävä kiinni tuotannossa kauemmin esim. kestävien kuin lyhytaikaisten kulutushyödykkeiden valmistamisessa. Tuotannon tulosten hyväksikäyttö edellyttää aikaa; yhteiskunnan jäsenet eivät heti samalla hetkellä, jolloin työ ja maa ovat yhteistoiminnassa tuotannon tuloksen aikaansaamiseksi, voi saada sitä käytettäväkseen. Heidän on kulutusmenoerissään suoritettava kustannukset, jotka aiheutuvat, paitsi työn ja maan, myös kolmannen alkuperäisen tuotantovoiman, pääoman osuudesta tuotannossa. Pääoma tässä mielessä merkitsee tilaisuutta pitää muita alkuperäisiä tuotantovoimia sekä aikaisemmin tuotettuja reaalisia ja "henkisiä" välineitä kiinni tuotannossa niin kauan kuin hyödykkeen tuottaminen kestää.

Primäärisissä tarpeissa todettiin edellä ympäristötarpeen olevan muita tarpeita yhdistävän primäärisen tarpeen, joka ei esiinny yksin, vaan yhdessä muiden kanssa. Pääoma alkuperäisenä tuotantovoimana, jonka merkitys tuotannossa ilmenee pääomankoron välttämättömydessä, ei myöskään voi esiintyä yksin; se esiintyy muita alkuperäisiä tuotantovoimia yhdistävänä alkuperäisenä tuotantovoimana.

Yhteiskunnan jäsenet luovuttaessaan tuotannon palvelukseen heille kuuluvia alkuperäisiä tuotantovoimia, saavat tästä korvauksena alkuperäiset tulonsa. Ne ovat korvauksia työn, maan ja pääoman luovuttamisesta tuotantosuorituksiin. Tällä tavoin heille kertyy työn palkkioina syntyvät ja maan tuotannon hyväksi luovuttamisesta johtuvat tulot sekä pääomankorkotulot. Jos he ovat yrittäjiä, saavat he yrittäjäntuloja, jotka käsitteellisesti voidaan jakaa kuitenkin muihin alkuperäisiin tuloihin.

Yhteiskunnan jäsenet suorittavat kulutusmenoerissään korvauksen kaikille niille, joiden tuotantosuoritusten avulla tuotannon tulos saadaan aikaan. Heidän kulutusmenoeriinsä sisältyy siten myös se kustannus, mikä korosta alkuperäisen tuotantovoiman suorituksen korvauksena maksetaan.

Sen havainnollistuttamiseksi, kuinka myös reaali-pääoman ja "henkisen pääoman" reprodukoinnissa kiinniolevien tuotantovoimien tuotantosuoritukset on yksityisen kulutuksen muodoissa korvattava, esitettäköön kuluttajien menoerät maataloustuotteiden hankkimiseen. Vastaaviin kulutusmenoriin sisältyy korvaus esim. maatalouskoneita valmistaville työmiehille ja yrittäjille; sama koskee maatalousoppilaitosten palveluksessa olevan opettajahenkilökunnan työn korvaamista, näiden laitosten rakennusten korjaamisessa käytetyn työvoiman suoritusten korvaamista jne. Niillä, jotka tässä reprodukoinnissa toimivat, on samanlainen yksityinen kulutuksensa kuin niilläkin, jotka toimivat lähempänä tuotannon viime vaihetta. Heidän kulutuksensa on mahdollinen niiden alkuperäisten tulojen varassa, joita he tuotantosuorituksistaan saavat.

Jos sen sijaan, että edellytetyssä yhteiskunnassa tuotanto pysyy konstanttina, se laajenee, on huolehdittava reaalin ja "henkisen" pääoman lisäämisestä sen lisäksi, mitä jatkuva reprodukointi edellyttää. Tällöin yhteiskunnan jäsenet eivät kulutusmenoerissään käytä kaikkea sitä tuloa, minkä he tuotantosuorituksistaan saavat, vaan säästävät keskimääräisesti osan tulostansa. (Vrt. 1 §:ssä esitettyssä menojen ryhmittelyssä "todellisia säästöjä"). Uusia maanviljelyskoneita tai ehkä niiden sijasta esim. uusia tekstiilikoneita valmistetaan enemmän kuin mitä entisiä koneita kuluu. Korkeakouluissa on opiskelijoita suhteellisesti enemmän kuin edellisen polven aikana jne. Tällä tavoin tapahtuvan pääomanmuodostuksen turvin myös seuraavan polven kulutus tulee laajemmaksi kuin edellisen. Väestön "hyvinvointi" kohoaa.

3 §. Edellä edellytetyssä yhteiskunnassa oli ainoastaan yksityistaloudellisen kustannuseriaatteen mukaisesti tapahtuvaa tuotantoa. Johdettuja tuloja ei yhteiskunnan jäsenillä liioin ollut. Oletetaan nyt, että yhteiskunnan kokonaistuotanto käsittää paitsi yksityistaloudellisen myös julkistaloudellisen sektorin. Sovintotuumareiden sijalla ovat julkisen yhdyskunnan ylläpitämät tuomioistuint, Julkinen yhdyskunta pitää yllä erilaisia julkistaloudellisia muodostelmia, kuten vankiloita, puolustuslaitosta ja ilmaisia oppilaitoksia sekä sairaaloita.

Julkisia suorituksia aikaansaavassa kokonaistuotannon sektorissa tarvitaan kahta alkuperäistä tuotantovoimaa, työtä ja maata luonnonaineineen sekä lisäksi reaalisia ja "henkisiä" välineitä. Tietty tekniikka ja organisatio on myös julkisten suoritusten aikaansaannin edellytys. Yksityistaloudellisen tuotannon reaalista ja "henkistä" pääomaa vastaavat julkisten suoritusten aikaansaannissa tarvittavat julkiset suoritusvälineet, sekä reaaliset että "henkiset" suoritusvälineet.

Julkiset suoritukset valmiina hyödykkeinä tulevat yhteiskunnan jäsenten hyväksi enimmäkseen julkisten turvallisuus- ja järjestys-suoritusten muodossa palvelleen siten pääasiallisesti heidän keskinäisen turvallisuuden ja järjestyksen sekä heidän ulkonaisen turvallisuutensa primäärisiä tarpeita, mutta osaksi myös muita tarpeita, esim. julkisten oppilaitosten ja sairaalain suoritusten muodossa.

Yhteiskunnan jäsenten on kokonaisuudessaan nyt suoritettava paitsi ne kustannukset, jotka heidän kulutusmenoerissään esiintyvät, myös julkisten suoritusten aiheuttamat kustannukset. Tämä tapahtuu siten, että yksityisten alkuperäisistä tuloista luovutetaan ostokykä julkiselle yhdyskunnalle täsmälleen niin paljon, kuin mitä julkisella yhdyskunnalla on julkisia kustannusmenoja eli niitä menoja, jotka aiheutuvat julkisten suoritusten aikaansaannissa tarvittavien tuotantosuoritusten korvaamisesta. On selvää, että yhteiskunnan jäsenillä keskimäärin otettuina, on tällöin vähemmän ostokykä käytettävissä yksityistä kulutustansa varten, kuin ilman julkisten suoritusten aiheuttamia kustannuksia olisi asianlaita. (Tässä samoin kuin seuraavassa 4 §:ssä oletetuissa tapauksissa ostokyvyn luovutukset julkiselle yhdyskunnalle tapahtuvat lahjoitusten, erikoismaksujen ja sakkojen sekä verojen muodossa, kun muut kuin verot muodostavat vain aivan vähäisen osan ostokyvyn luovutusten yhteismäärässä, otetaan esillä olevassa erittelyssä toistaiseksi vain verot huomioon. Ks. 1 §:ssä esitetyn menojen ryhmittelyn II ryhmän 2-4 kohdat).

Aivan kuten reaali-pääoman reproduktion turvaamisessa toimivien yhteiskunnan jäsenten todettiin saavan alkuperäisiä tuloja, joiden varassa heillä saattoi olla samanlainen yksityiskulutus kuin muillakin yhteiskunnan jäsenillä, samalla tavoin julkisen yhdyskunnan palveluksessa olevat yhteiskunnan jäsenet saavat alkuperäisiä tuloja, joiden varassa hekin vuorostaan voivat ylläpitää samanlaista kulutuksen tasoa kuin muutkin yhteiskunnan jäsenet.

Ainoa ero yksityistaloudellisen tuotannon kustannusten ja julkisten suoritusten aikaansaannista aiheutuvien kustannusten peittämisen välillä näyttää olevan se, että yksityisten kuluttajien menoeriin yksityistaloudellisen tuotannon kustannustekijänä sisältyvää pääomankoron osuutta ei julkisissa kustannusmenoissa ole. Julkisen yhdyskunnan kustannusmenot peitetään, edellä mainituin edellytyksin, juoksevasti ja lopullisesti täsmälleen yhteiskunnan jäseniltä otetuilla veroilla. Näillä veroilla suoritetaan korvaukset kaikille niille yhteiskunnan jäsenille, jotka julkisten suoritusten aikaansaamiseksi tuotantosuorituksia tekevät, olivatpa nämä työvoiman, määpohjan tai näiden yhteistuloksen, reaalisten ja "henkisten" julkisten suoritustvälineiden luovuttajia.

Kuten yksityistaloudellisessa sektorissa konstantin tuotannon välittäessä on huolehdittava reaalisien ja "henkisen" pääoman reproduktiosta; samoin on julkistaloudellisessa sektorissa pidettävä huolta siitä, että reaaliset ja "henkiset" julkiset suoritusvälineet säilyvät ennallaan. Vankila-, koulu- ja sairaalarakennukset sekä kasarmit ja varustustehtaat on vuosittain korjattava ja rappeutuvien rakennusten sijalle rakennettava uusia; samoin on jatkuvasti saatava sama määrä vastaavissa muodostelmissa tarvittavia tai niissä valmistettavia hyödykkeitä (esim. sotamateriaalia), jotka ovat lopullisten julkisten suoritusten edellytyksiä. Julkisen yhdiskunnan "virkamiehistön" koulutuksesta on huolehdittava mm. lainopillisen ja sotiläällisen opetuksen muodossa jne. Jos yhteiskunnan kokonaistuotannon laajetessa myös julkistaloudellinen sektori rinnan yksityistaloudellisen sektorin kanssa kasvaa, edellyttää tämä myös julkisten suoritusvälineiden lisäämistä niiden juoksevaa käyttöä suuremmassa määrässä.

4 §. Oletetaan, että mainituin edellytyksin toimivassa yhteiskunnassa, jossa kokonaistuotanto laajenee, siirretään vuodesta toiseen julkiselle yhdiskunnalle yksityisten alkuperäisistä tuloista suurempi osuus veroina, kuin mitä julkisten suoritusten kustannusmenot ovat.

Se osa näin siirretystä ostokyvystä, mitä julkisten suoritusten kustannuksiin ei käytetä, muodostuu julkisen yhdiskunnan "tulotuottavaksi omaisuudeksi". Julkinen yhdiskunta perustaa sille kuuluvia yhdistyistaloudellisen kustannusperiaatteen mukaisesti hoidettuja yrityksiä, esim. rakentamalla rautateitä. Pääomanmuodostus yhteiskunnassa on tällöin suurempi, kuin mitä yksityisten menoissa "säästöt" ilmaisevat. Mutta on huomattava, että sekin osa tapahtuneissa säästöissä, mikä julkiselle yhdiskunnalle veroina otetaan julkisen yhdiskunnan sijoituksiin, jää edelleen yksityistaloudelliseen sektoriin. Vastaavat julkisen yhdiskunnan menot ovat julkisia siirtomenoja, kuten nekin siirtomenot, jotka johdettuina tuloina annetaan määrätuille yhteiskunnan jäsenille ilman vastaavia tuotantosuorituksia (johdettujen tulojen muodossa esiintyviä julkisia siirtomenoja ei vielä tarkasteltavana olevassa tapauksessa yhdiskunnassa edellytetä olevan).

Julkiselle yhdiskunnalle kuuluvien yritysten tuotannon tuloksia yhteiskunnan jäsenille luovutettaessa tapahtuu tämä yksityistaloudellisen kustannusperiaatteen mukaisesti. Yksityiset maksavat kulutusmenoerissään korvauksen myös julkiselle yhdiskunnalle kuuluvan yrityksen kustannuksiin sisältyvästä arvioitavasta pääomankorkomenosta. Ellei suurin piirtein katsottuna näin menetellä, jos toisin sanoen julkiselle yhdiskunnalle kuuluvaa omaisuutta hoidetaan toisenlaisten

periaatteiden mukaisesti, ei ole kysymys yrityksestä, jonka toiminta kuuluisi kokonaisuudessaan "yksityistaloudelliseen sektoriin" yhteiskunnan kokonaistuotannossa. Jos esim. kanavalaitos hoidetaan niin, että osa kustannuksista peitetään veroilla, on kysymys jo sellaisesta julkistaloudellisesta muodostelmasta, joka aikaansaa osaksi julkisia suorituksia. Kanavalaitoksen nettomenot, siis ne menot, jotka johtuvat siitä, että tämän laitoksen toiminnasta aiheutuvat menot ovat suuremmat, kuin mitä vastaavasti yhteiskunnan jäsenten yksityisen kulutuksen menoeriin kustannuseriä sisältyy, edustavat julkisten suoritusten kustannuksia.

Jos julkinen yhdyskunta päinvastoin supistaa sille kuuluvaa tuloatuottavaa omaisuutta, esim. myy yksityisille julkiselle yhdyskunnalle kuuluneita rautateitä, on kokonaispääomanmuodostus yhteiskunnassa pienempi kuin mitä yhteiskunnan jäsenten yksityisiin menoihin sisältyvät todelliset säästöt ilmaisevat. Julkinen yhdyskunta ei tällöin peitä kaikkia julkisten suoritusten kustannusmenoja veroilla, vaan osan siten, että yksityisille myydään yksityistaloudellisen kustannusperiaatteen mukaisesti hoidettavaa "tuloatuottavaa omaisuutta". Julkisten suoritusten kustannusmenot ovat nyt suuremmat, kuin mitä verot ilmaisevat. Samalla todelliset säästöt eli kokonaispääomanmuodostus yhteiskunnassa on pienempi kuin mitä yksityisiin menoihin sisältyvät todelliset säästöt ilmaisevat, sillä osa näistä säästöistä on käytetty siten, että sen muodossa on julkiselle yhdyskunnalle kuulunutta, jo aikaisemmin yhteiskunnassa ollut pääomaa siirretty säästöjä tehneille yhteiskunnan jäsenille.

5 §. Julkisen yhdyskunnan kustannusmenot ja siirtomenot muodostavat yhdessä julkiset kokonaismenot. Nämä kokonaismenot peitetään sillä ostokyvyllä, minkä yksityiset julkiselle yhdyskunnalle luovuttavat. Nämä luovutukset, mikäli ne ovat lopullisia (veroja sekä vähäisessä määrin erikoismaksuja, sakkoja ja lahjoituksia), muodostavat yhdessä niiden ansaintatulojen kanssa, jotka julkinen yhdyskunta saa tuloatuottavasta omaisuudestaan, julkisen yhdyskunnan varsinaiset tulot.

Julkiselle yhdyskunnalle kuuluva tuloatuottava omaisuus, metsät, rautatiet, postilaitos jne., on julkisen yhdyskunnan pääomaa; vastaavasta pääomasta saadut ansaintatulot edustavat samanaikaisesti alkuperäisiä tuloja yhteiskunnassa. Julkisella yhdyskunnalla on myös velkaa, mutta tätä velkaa ei voida katsoa tuloatuottavaa omaisuutta vastaavaksi velaksi. Jos julkisen yhdyskunnan korkomenot ovat yhtä suuret kuin ansaintatulot ja tästä velasta asetettaisiin kutakin

ansaintaomaisuuden ryhmää vastaamaan niin suuri osuus, että asianomaiset ansaintatulot peittäisivät vastaavia korkomenoja, häviäisivät julkisen yhdyskunnan budjetista kokonaan ansaintatulot; tällöin ansaintatuloja alkuperäisinä tuloina yhteiskunnassa vastaisivat kysymyksessä olevat korot.

Kaksinkertaisen laskemisen välttämiseksi on julkisen yhdyskunnan velka tarkoituksenmukaisinta kokonaisuudessaan lukea "konsumptioluotoksi". Se ansaintaomaisuus, mikä julkisella yhdyskunnalla on, katsotaan tällöin siten hankituksi, että vastaavat julkiset sijoitukset on tehty yksityisiltä lopullisesti veroina otetulla ostokyvyllä.

Jos julkiselle yhdyskunnalle kuuluva ansaintaomaisuus on yhtiöiden muodossa, ei vastaavaa probleemia esiinny; yhtiöllä voi olla velkaa ja korkomenoja, jotka eivät näy julkisen velan koroissa.

Konsumptioluottojen ottaminen julkiselle yhdyskunnalle sellaisissa olosuhteissa, joissa yhteiskunnan reaali-pääoma ei kasva, mutta julkisia suorituksia lisätään, johtaa ilmiöön, jota voidaan sanoa yhteiskunnan "shimäärisen pääoman" eli "tulevaisuudensiirtopääoman" muodostumiseksi. Oletetaan aluksi, että lisääntyneet julkiset menot peitetään veroilla.

Oletetaan, että yhteiskunnan kokonaistuotanto pysyy konstanttina, mutta julkistaloudellisen sektorin osuus siinä laajenee. Reaali-pääoma supistuu; esim. kuluva tekstiilitehtaita ja -koneita sekä kauppaliikkeiden varastojen supistumista vastaavaa reproduktiota ei kulumista vastaavasti tapahdu. Sen sijaan laajennetaan julkisia suoritusvälineitä esim. julkiselle yhdyskunnalle kuuluvien varustustehtaiden ja niissä valmistetun sotamateriaalin lisäämisen muodossa. Tässä puheena olevat ilmiöt ovat samoja siinäkin tapauksessa, että mainitut varustustehtaat toimivat yksityisten yritysten muodossa, jolloin julkinen yhdyskunta ostaa yrittäjiltä kysymyksessä olevien julkisten suoritusvälineiden tuottamisen tulokset. Mainittujen yrittäjien toiminta kuuluu kokonaistuotannon julkistaloudelliseen sektoriin. Yhteiskunnan jäsenet eivät kulutusmenoerissään peitä tämän tuotannon kustannuksia.

Tässä tapauksessa supistuu tosiasiallinen yksityinen kulutus; esim. tekstiilituotteita yhteiskunnan jäsenet saavat vähemmän kuin aikaisemmin. Heidän kulutusmenoeränsä yhteensä myös vähentyvät; ja julkisen yhdyskunnan oletetaan ottavan yksityisten alkuperäisistä tuloista niin suuren lisäosuuden veroina julkiselle yhdyskunnalle, että näillä lisäveroilla peitetään ne lisääntyneet julkisten suoritusmenojen kustannukset, jotka aiheutuvat julkisten suoritusvälineiden valmistamisen lisäämisestä.

Yksityisten vähentyneisiin kulutusmenoeriin sisältyy nyt vähemmän tuotantosuoritusten korvauksia kuin aikaisemmin. Korot yhteiskunnassa tästä syystä supistuvat. Yhteiskunnan jäsenten suorittamat lisäverot, jotka julkinen yhdyskunta juoksevasti käyttää laajentuneitten julkisten suoritusten vaatimien tuotantosuoritusten korvaamiseen, edustavat nyt niitä yhteiskunnan kokonaistuotannon kustannuseriä, jotka yksityisen kulutuksen menoeristä ovat jääneet pois. Verot peittävät juoksevasti nyt kaikkilisätyn julkisten suoritusvälineitten tuottamisen kustannukset.

Jos uusi varustustehdas saataisiin aikaan ja se toimisi yksityisen yrityksen muodossa, maksaisi julkisen yhdyskunnan veronkoon-tivirasto "päivittäin" jokaisen kustannuserän, mikä aiheutuu tehtaan rakentamisesta ja sen toiminnasta; tämä koskisi esim. tointin vuokria, rakennusmateriaalin ostoja, tehtaan työläisten ja johtavan henkilökunnan työstä maksettuja korvauksia jne.; korkokustannuksia ei rakentamisvaiheessa eikä toimintavaiheessa esiintyisi.

Oletetussa tapauksessa yksityisten alkuperäiset tulot ovat yhteensä entisen suuruiset. Pääomankorkotulot ovat vähäisemmät, mutta jotkut muut tulot vastaavasti suuremmat.

Ellei esitetystä tapauksessa julkisen yhdyskunnan tarvitsemaa lisäostokykkyä otetakaan lisäveroina, vaan luottolina julkiselle yhdyskunnalle, johtaa tämä shimmäärisen pääoman syntymiseen, jota vastaamassa ei yhteiskunnassa ole reaali-pääomaa. Edellytyksenä on, että hintataso säännöstelyn avulla estetään vastaavasti kohoamasta. Tätä shimmääristä pääomaa voidaan sanoa "tulevaisuudensiirtopääomaksi". Se ei merkitse reaalista eikä "henkistä" pääomaa; se merkitsee tiettyjen tulevaisuudensiirtokyvynsiirtojen yhteismäärää, ostokyvynsiirtojen, jotka julkinen yhdyskunta tulevaisuudessa lupaa toimeenpanna.

Jotta olosuhteissa (kuten sodan aikana), joissa yhteiskunnan reaali-pääoma vähenee, voidaan julkisia menoja "konsumptioluotoilla" peittää, tarvitaan tuotannon, tulojen, kulutuksen ja hintojen säännöstelyä, sekä tämän säännöstelyn tiukkaa valvontaa. Muussa tapauksessa se osa tuloista, mitä ei veroina julkisten menojen reaalista rahoitusta vastaavasti julkiselle yhdyskunnalle oteta, ei riittävässä määrin ohjautuisi julkisen yhdyskunnan käytettäväksi, vaan aiheuttaisi lisääntyneen paineen entistä suppeampaan yksityistä sektoria edustavaan tuotannon tulokseen ja aiheuttaisi hintojen nousun.

Tämä merkitsisi taasen asiallisesti eräiden yhteiskunnan jäsenten omaisuussubstanssiverotusta, kun rahan arvon heiketessä heidän omaisuutensa vähenisi. Rahan arvon heikentyminen johtaisi samalla siihen, että "tulevaisuudensiirtopääoma", joka alkuaan merkitsi

ostokyvyltään muuttumattomassa rahassa ilmaistuja ostokyvynsiirtolupauksia, supistuisi reaalisesti rahan arvon heikentymistä vastaavassa määrässä ja muuttuisi tältä osalta nykypääomaksi.

6 §. Myös rauhan oloissa on huomattavasti paisuneessa valtionvelassa osa shimääristä pääomaa. Julkista velkaa ei kuoleteta niin nopeasti, että korkomenot alenisivat suunnilleen samalle tasolle kuin julkisella yhdyskunnalla on tuloja "tuloatuottavasta omaisuudesta". Kun budjetti nyt pidetään tasapainossa, merkitsee se, että verotuksella kootaan myös tarvittavat varat korkojen maksuun. Yhteiskunnan jäsenten alkuperäisistä tuloista siirretään toisille yksityisille ostokkykyä julkisia korkomenoja vastaavasti. Kun reaali-pääoma jälleen kasvaa ja julkisen yhdyskunnan luottojen lisääminen pysähtyy ja muuttuu päinvastoin luottojen kuoletuksiksi ja kun useat muut tekijät vaikuttavat samalla kehitykseen, ei hintatasolla enää ole taipumusta kohautamiseen. Probleemi on nyttemmin se, kuinka suuren verorasituksen yhteiskunnan jäsenet jatkuvasti saavat kantaakseen suurten korkomenojen välttämättömäksi tekemässä ostokyvynsiirtomenettelyssä. Tästä probleemista aiheutui edellisen maailmansodan jälkeen Englannissa ns. Capital levy-kysymys.

Julkisen yhdyskunnan yksityisiltä ottamien luottojen koronmaksut ovat niiden johdettuja tuloja, jotka näitä korkoja vastaanottavat. Julkisen yhdyskunnan "tuloatuottavan omaisuuden voitot", jotka esiintyvät budjetin ansaintatuloissa, voitaisiin kyllä käsitteellisesti jättää alkuperäisinä tuloina huomioonottamatta ja niiden sijasta katsoa niitä vastaavat julkisen velan korot alkuperäisiksi tuloiksi. Julkisen velan korkojen jaottelu tällä tavoin kahteen ryhmään ei ole tarpeellista, jos mainittujen "tuloatuottavan omaisuuden voittojen" näiden korkojen sijasta katsotaan edustavan alkuperäisiä tuloja yhteiskunnassa, (Ulkomaisesta luotosta ks. IV luvun 3 §, VI luvun 1 § sekä liite II).¹

¹ Edellä olevassa on useissa olennaisissa kohdin pääoman luonne esitetty samaan tapaan kuin Gustav Casselin teoksessa Theoretische Sozialökonomie (fünfte Neubearb., Aufl., Leipzig 1932). Lisäksi on julkisen kulttuuribudjetin luonteen ymmärtämiseksi pyritty selittämään myös "henkisen pääoman" luonnetta. Niin ikään on koetettu osoittaa, kuinka korkotulojen nimisinä saadut tulot eivät yhteiskunnassa aina merkitse korvausta alkuperäisen tuottantovoiman suorituksesta.

Pfleiderer esittää, että julkisen yhdyskunnan korkomenot olisivat aina niiden saajien alkuperäisiä tuloja. Näin ei ilmeisestikään asian laita voi olla. Jos valtio esim. sodan aikana antaa sotavahinkoja kärsineille lainapaperetta ja ryhtyy suorittamaan niistä korkoja, huomataan havainnollisesti, että näitä korkoja ei makseta tuottantosuoritusten korvauksina. Ks. Otto Pfleiderer: Volkseinkommen und öffentliche Einkommensübertragungen, Bank-Archiv, Berlin 1942 (1. September), Nr. 17.

IV luku. Julkiset menot ja kansantulo.

1 §. Yhteiskunnan kokonaistuotannon tulos käsittää kaikki ne valmiit hyödykkeet, jotka kansan omien tuotantovoimien suoritus-
ten tuloksena yhteiskunnan jäsenten primäärisiä tarpeita tyydyttämään
määräaikana saadaan. Yhteiskunnan kokonaistuotannon tulos vastaa yh-
teiskunnassa tuotantosuoritusten korvausten yhteismäärää eli alkuperäisten tulojen summaa. Yhteiskunnan kokonaistuotannon tuloksella
voidaan ymmärtää samaa käsitettä kuin kansantulolla.

Kansantuloon sisältyvät valmiit hyödykkeet saadaan toisaalta kokonaistuotannon yksityistaloudellisen tuotannon tuloksina, toisaalta taasen julkisina suorituksina. Samaan valmiiseen hyödykkeeseen voi osaksi sisältyä yksityistaloudellisen tuotannon tulosta ja osaksi julkista suoritusta.

Julkisten suoritusten tärkein ryhmä käsittää sellaisia valmiita hyödykkeitä, jotka eivät yleensä esiinny yksityisessä kulutuksessa. Nämä hyödykkeet ovat yhteiskunnan jäsenten keskinäisen turvallisuuden ja järjestyksen sekä heidän ulkonaisen turvallisuutensa primäärisiä tarpeita tyydyttäviä julkisia suorituksia. Yksityisen kulutuksen muodoissa tyydytetään pääasiallisesti yhteiskunnan jäsenten fysiologisia ja kulttuuritarpeita ja näihin verrattavia mielen viikkistämisen tarpeita sekä kaikille niille voimaa antavia ympäristötarpeita. Myös osa julkisista suorituksista tyydyttää samoja primäärisiä tarpeita, joita yksityisen kulutuksen muotoihin sisältyvinäkin tyydytetään. Yksityisen kulutuksen menoterät edustavat siten vain osaa, vaikka tärkeintä osaa, niistä kulutushyödykkeistä, jotka mainittuja fysiologisia, kulttuuri- ym. tarpeita tyydyttävät.

Osa julkisten suoritusten kustannuksia edustaa asiallisesti yksityisten hyväksi tulevien kulutushyödykkeiden kustannuksia. Kun näin on asian laita, on hyvin tärkeää pyrkiä julkiset menot jakamaan sillä tavoin, että yksityisen kulutuksen menoteriä täydentävät julkiset menot erotetaan muista julkisista kustannusmenoista. Kysy-

---

Kolmannessa luvussa on koetettu myös tuoda esiin se tosiasia, että yhteiskunnassa on muutakin tuotantoa kuin yksityistaloudellista. Vain omaksumalla laaja yhteiskunnan kokonaistuotannon käsite voitaneen vapautua aina fysiokraattien opeista lähtien kansantaloustieteen kehitykseen haitallisesti vaikuttaneesta käsityksestä, jonka mukaan läheskään kaikki kustannuksia kysyvä toiminta ei olisi tuottavaa, vaikka toiminnan tulos ilmeisesti tekke mahdolliseksi tiettyjen primääristen tarpeiden tyydyttämisen. Yhteiskunnan kokonaistuotannon laajan käsitteen puitteissa voitaneen oikein ymmärtää kaikkien yhteiskunnassa syntyvien alkuperäisten tulojen luonne. Tältä pohjalta vihdoin voitaneen myös kansantulon käsite määritellä hedelmällisellä tavalla. Vrt. Otto Pfleiderer: Das Erkenntnisziel der Volkswirtschaftsstatistik, Bank-Archiv 1942 (15. Juli), Nr. 14. (Pfleidererin kansantulon määrittelyä on selostettu esillä olevan tutkimuksen liitteessä I).

mys on julkisista hyvinvointi- eli menestyssuorituksista julkisten turvallisuus- ja järjestyssuoritusten vastakohtana.

Suurin osa julkisista suorituksista aikaansaadaan julkistaloudellisissa muodostelmissa eli sellaisissa muodostelmissa, joissa julkinen yhdyskunta itse harjoittaa "tuotantoa" julkisten suoritusten aikaansaamiseksi käyttämällä hyväkseen ja yhdistämällä toimintaan alkuperäisiä tuotantovoimia, työtä ja maata sekä näiden yhteistulosta, julkisia reaalisia ja "henkisiä" suoritusvälineitä. Tällaisia julkistaloudellisia muodostelmia ovat mm. puolustuslaitos, poliisilaitos, tuomioistuinlaitos sekä finanssihallintomuodostelmat.

Mainituissa esimerkeissä on kysymys muodostelmista, joiden toiminnan tuloksina saadaan turvallisuus- ja järjestyssuorituksia. Yhteiskunnan jäsenten hyvinvoinnin hyväksi toimivista julkisista muodostelmista voidaan esimerkkeinä mainita julkinen maantieverkko, julkiset sairaalat sekä julkiset oppilaitokset. Mitä kahteen viime mainittuun tulee, edustaa niiden aikaansaamissa valmiissa hyödykkeissä julkisiä suorituksia vain se osa vastaavista julkisista menoista, mikä ylittää yksityisten kulutusmenoerissään suorittamat sairaala- ja oppilaitosmaksut; tällöinkin on valmiissa hyödykkeessä julkistaloudellinen osuus paljon suurempi kuin yksityistaloudellinen, sillä suhteellisen vähäinen osa kustannuksista peitetään mainittujen laitosten käyttämisestä yksityisiltä saaduilla maksuilla.

Julkinen yhdyskunta palkkaa palvelukseensa työvoimaa (johon samalla koulutuksen muodossa sisältyy "henkistä" suoritusvälinettä.) Tarvittavan maapohjan (maanteitten pohjan, vänkila-; sairaala- ym. tontit jne.) se siirtää yleensä pysyväisesti omistukseensa. Tarvittavat reaaliset julkiset suoritusvälineet julkinen yhdyskunta osittain valmistaa omien muodostelmiensa puitteissa, mutta osaksi "ostaa" ne ns. yksityiseltä elinkeinoelämältä. Siltä osalta kuin tätä "ostamista" tapahtuu, toimii myös ns. yksityisen elinkeinoelämän vastaava toiminnanhaara tai sen osa julkisten suoritusten aikaansaamiseksi ja kuuluu siten julkistaloudelliseen sektoriin. Esim. yksityisen yrityksen muodossa toimiva ammustehdas ei toimi yksityistaloudellisen tuotannon tulosten aikaansaamiseksi; tuotannon kustannuksia ei peitetä yhteiskunnan jäsenten yksityisen kulutuksen muotoihin kuuluvissa menoerissä.

Varsin huomattava osa yritysten muodossa toimivasta metalliteollisuudesta on rauhan aikana ja etenkin sodan aikana julkistaloudellisessa sektorissa aikaansaaden julkisia suoritusvälineitä. Sama koskee myös kuljetusvälineiden ja niiden polttoaineiden sekä räkenusainemateriaalin tuotantoa. Osa yhteiskunnan kuljetusliikenteestä toimii niin ikään julkistaloudellisessa sektorissa. Kodinkalusteollisuus sitä vastoin toimii miltei kokonaisuudessaan yksityistaloudellisessa sektorissa; virastohuoneistojen kalustamisella on varsin vähäinen merkitys tämän teollisuuden tuotannon tuloksen käyttä-

misessä. Tekstiiliteollisuudesta voidaan sanoa, että se rauhan aikana toimii jokseenkin kokonaan yksityistaloudellisessa sektorissa ja että sodankin aikana enimmäkseen näin on asian laita. Maatalousteoksen kuuluu miltei kokonaan yksityistaloudelliseen sektoriin.

Julkiset hyvinvointi- eli menestyssuoritukset saadaan huomattavassa määrin aikaan kokonaan julkiselle yhdyskunnalle kuuluvien julkistaloudellisten muodostelmien ulkopuolella. Tämä tapahtuu siten, että julkinen yhdyskunta esim. yksityisille oppilaitoksille tai sairaaloille antamiensa subventioiden avulla suorittaa osan näiden "yritysten" toiminnan kustannuksista. Yleiset kulutussubventiot esim. maataloustuotteiden hintatukipalkkioiden muodossa alentavat julkisen suorituksen osuutta vastaavasti näiden tuotteiden hintoja. Lisäksi tulevat yleisluontoiset tuotanto- ja kulttuuripoliittiset subventiot, jotka nekin alentavat yksityistaloudellisen tuotannon kustannuksia.

2 §. Julkisen suorituksen muodossa aikaansaattava valmiin hyödykkeen tuottaminen vaatii tuotantosuorituksia, joista julkinen yhdyskunta välittömästi (sen palveluksessa oleville) tai välillisesti (ns. yksityisissä yrityksissä toimiville) suorittaa korvauksia. Näitä korvauksia maksetaan niille, jotka julkisten suoritusten aikaansaamiseksi tuotantosuorituksensa tai sen tuloksen luovuttavat.

Esimerkkinä viime mainitusta seikasta mainittakoon julkisen sairaalan sairaanhoitajattarien palkkaus, joka osaksi tapahtuu rahaja osaksi luontoispalkkoina. Tuotantosuorituksistansa julkisen suorituksen aikaansaamiseksi sairaanhoitajattaret saavat rahapalkan lisäksi vapaat ateriat, asunnot sekä mahdollisesti osan vaatetuksesta. Nämä luontoisedut arvioidaankin rahassa asianomaisten tuloja esim. verotuksessa määriteltäessä. Mainitut luontoisedut ovat osa sairaanhoitajattarien alkuperäisistä tuloista ja edustavat samalla osaa heidän kulutuksestansa. Edellä käytetty termi "kulutusmenoerä" on tässä ymmärrettävä siten, että asianomaiset saavat suorituksestansa tulona mainittuja etuja ja käyttävät samalla kulutusmenoihinsa sisältyvinä nämä luontoisedut.

Sairaalan sairaanhoitajattarien luontoisedut ovat "korvausetuja". Sitä vastoin sairaalan potilaiden edut ovat "ilmaisetuja", osia yhteiskunnan jäsenten fysiologisia tarpeita tyydyttävästä julkisesta hyvinvointisuorituksesta, julkisesta sairaanhoidosta.

Sodan aikana laajenee huomattavasti julkisen yhdyskunnan luontoispalkkausmenettelytapa. Puolustusmuodostelmissa tuotantosuorituksia julkisten turvallisuussuoritusten aikaansaamiseksi luovuttavat henkilöt saavat korvausetuina julkiselta yhdyskunnalta huomatta-

vassa määrin heidän yksityistä kulutustansa palvelevia hyödykkeitä; Jos he palvelisivat edelleen muissa tehtävissä yhteiskunnan kokonais- tuotannon palveluksessa, saisivat he vastaavia hyödykkeitä enimmäk- seen siten, että tuotantosuurituksistansa tuloina saamaansa ostokykä käyttäisivät vastaavien kulutushyödykkeiden ostamiseen.

Edellä sanottu ei koske yksinomaan esim. sotilaiden korvaus- etuihin kuuluvaa muonaa ja nautintoaineita, vaan myös suurimmaksi osaksi heidän vaatteitaan. Jos he toimisivat esim. ammustehtaassa työ- läisinä, ostaisivat he yksityiseen kulutukseensa kuuluvissa menoeris- sä niin työssä kuin työn ulkopuolella tarvitsemiansa vaatekäsineitä, jalkineita ym. Sotilaiden korvausetujen määrittely on varsin vaikeaa. Vaatteiden pesu ja muu puhtaus voitaisiin lukea näihin etuihin. "Asun- toeduista" esim. kasarmeissa tai korsuissa ei sitä vastoin voi olla puhe. Vastaava asuntomeno sisältyy heidän kotinsa vuokramenoihin yleensä entisenään. Matkustus lomille ei myöskään voine olla erityinen kulutukseen luettava etu. Sitä vastoin voidaan hyvin ajatella, että esim. kirjallisuuden, radioiden, vapaiden elokuvanäyttämöiden ym. muo- dossa samat hyödykkeet, jotka he kotioloissa sisällyttävät kulutuk- seensa ja jotka heille nyt mahdollisesti hankitaan julkisen yhdyskun- nan toimesta, edustavat korvausetuja.

Kun julkisen yhdyskunnan budjetissa puolustusvoimien kohdal- la esiintyvät menoerät "sotapalveluksessa olevien muona", ja "sotapal- veluksessa olevien vaatetus", ei näitä menoeriä kokonaisuudessaan voi- taisi katsoa yksityiseen kulutukseen kuuluviksi, mm. siitä syystä, että osa tarvikkeista joutuu hukkaan tai pilaantuu; vaatetuksen kulu- minen saattaa olla suurempaa kuin kotioloissa jne. Kuitenkin on toden- näköistä, että otettaessa huomioon eräät muut sotilaiden edut heidän luontoiskulutuksensa kaikkiaan ei tule arvioiduksi liian suureksi, jos mainitut muona- ja vaatetusmenot, mutta ei muita menoja, otetaan mu- kaan heidän korvausetujaan laskettaessa.

On tärkeää tehdä edellä puheena ollut havainto siitä, että julkisen yhdyskunnan palveluksessa oleville suoritetaan heidän palk- kausensa toisaalta rahassa ja toisaalta luontoisetuina eli korvaus- etuina. Ns. asiamenon käsitteellä julkisessa taloudessa ei ole sanot- tavaa merkitystä, ellei asiamenosta ensin siirretä henkilömenoihin kuuluviksi mainitut korvausedut.

Julkiselle yhdyskunnalle kuuluvien julkistaloudellisten muo- dostelmien toiminnasta aiheutuvat kustannukset on tarkoituksenmukais- ta jakaa toisaalta näiden muodostelmien palveluksessa oleville tuotan- tovoimille suoritettavista korvauksista toisaalta julkisten suoritus- välineiden hankinnasta aiheutuviin menoihin. Edellisiin kuuluvat en- nen kaikkea palkkaus korvausedut mukaan luettuina. (Tonttien ostot tai niistä suoritettut vuokrat on periaatteellisesti luettava tähän ryhmään.)

Julkisten suoritusvälineiden hankinnasta aiheutuvista menoista on ennen kaikkea kysymys silloin, kun julkinen yhdyskunta julkistaloudellisia muodostelmiansa varten ostaa yksityisiltä yrityksiltä erilaisia reaalisia välineitä, joita se muodostelmissaan tarvitsee. (Yksityistaloudellisen tuotannon hyväksi käytettyinä samat välineet edustaisivat reaali pääomaa.) Aikaisemmin puheena olleet "henkiset" suoritusvälineet julkinen yhdyskunta saa enimmäkseen palkatun työvoiman aikaisempaan koulutukseen sisältyvinä. (Osaksi julkinen yhdyskunta kuitenkin itse huolehtii tästä koulutuksesta, vrt. sotilaalliset, poliisi- ja verotusvirkamieskoulut.)

Julkisten hyvinvointi- eli menestyssuoritusten sekä turvallisuus- ja järjestyssuoritusten toisistaan erottamiseksi voidaan myös julkistaloudellisiin muodostelmiin ostettavat reaaliset suoritusvälineet jakaa tämän tunnusmerkin perusteella. Esimerkkinä siitä, kuinka saman niminen hyödyke voi merkitä jompaa kumpaa, mainittakoon vankiloissa vangeille luovutettu muona ilmaisaterian muodossa tai toisaalta julkisen yhdyskunnan kustantama kansakouluissa koululapsille annettu ilmaisateria. Vangit eivät ole yhteiskunnan jäseniä; koululapset taas sen ovat yhteiskunnan jäsenten edustajia (he kuuluvat vanhempiensa kottitalouksiin). Edellisille annettu ilmaisateria on julkisen turvallisuus- ja järjestyssuorituksen kustannus. Sitä ei voida lukea yhteiskunnan jäsenten hyvinvointiin. Sitä vastoin kansakoululasten ilmaisateriat edustavat julkisia hyvinvointisuorituksia. Näiden ilmaisateriaan kustannukset ovat hyvinvointi- eli menestyssuoritusten kustannuksia samalla tavoin kun edellä mainittiin julkisten sairaalain potilaiden ilmaiseduista.

3 §. Jotta julkisia menoja voidaan verrata yhteiskunnan kokonaistuotannon tulokseen eli kansantuloon, on näistä menoista vähennettävä formaaliset eli nimelliset menot. Niiden peittämiseksi ei yksityisiltä oteta uutta ostokykyä julkiselle yhdyskunnalle.

Julkisten menojen kirjaamis- ja maksamisajat poikkeavat monesti huomattavasti toisistaan. Menot on pyrittävä jakamaan eri vuosien osalle niin kuin ne todellisuudessa on maksettu. Määrävuonna on tästä syystä eräitä menoeriä formaalisina menoina vähennettävä.

Sodan aikana saattaa esiintyä myös tapauksia, joissa julkinen yhdyskunta tiettyinä vuosina sitoutuu määräsuuruisen sotakorvauksen myöntämiseen, ja vastaava summa merkitään kertakaikkisena menona tileihin, samalla kuin vastaavat korvauslainapaperit asianomaisille luovutetaan (kirjaaminen ja luovuttaminen voi tällöinkin vielä poiketa toisistaan). Seuraavina vuosina suoritetaan tämän korvauslainasumman kuoletuksia vuosittain. Vastavat julkiset menot esiintyvät siten formaalisista syistä kahteen kertaan julkisessa tilinpidossa. Tämän välttämiseksi

olisi vain kunkin vuonna tapahtuva kuoletus otettava menona huomioon.

Yleisen julkisen velan nimellisiä kuoletuksia ei saisi menoissa ottaa huomioon, vaan ne olisi formaalisina menoina vähennettävä. Vain siihen tapauksessa, että tapahtuu todellisia julkisen velan nettokuoletuksia, olisi nämä menot otettava varteen. Muut yleistä julkista velkaa koskevat operatiot olisi formaalisina menoina vähennettävä. Nimellisinä menoina olisi vielä vähennettävä eräitä summia, jotka aiheutuvat siitä, että julkisten laitosten, kuten koulujen ja sairaalain menot olisi ilmaistava nettomääräisinä sekä siitä, että julkisten suoritusvälineiden hankintahintoihin sisältyy välillistä verotusta (useimmiten liikevaihtoverosta aiheutuvaa).

Kun formaaliset menot on vähennetty, edustavat muut menot todellisia julkisia menoja. Niiden peittämiseksi on julkiselle yhdyskunnalle yksityisiltä otettava ostokykyä. Nämä kokonaismenot käsittävät paitsi julkisten suoritusmenojen kustannusmenot myös julkiset siirtomenot. Ne yhdessä edustavat sitä kokonaisrasitusta, mikä julkisesta taloudesta yhteiskunnan jäsenille aiheutuu, jätettäessä huomioon ottamatta ne suhteellisen vähäiset menot, joiden rahoitus on mahdollinen julkisten ansaintatulojen varassa.

Julkisissa menoissa ovat kuitenkin sekä siirtomenot että hyvinvointi- eli menestyssuoritusten menot sellaisia, että ne tavalla tai toisella jäävät palvelemaan yhteiskunnan jäsenten niitä tarpeita, joiden tyydyttäminen tapahtuu yksityisen kulutuksen muodoissa.

Julkisiksi siirtomenoiksi tulkitaan tässä esityksessä kaikki ne menot, joiden rahoittamiseksi tosin julkiselle yhdyskunnalle yksityisiltä otetaan ostokykyä, mutta joiden kautta sama ostokyky jää edelleen yhteiskunnan kokonaistuotannon yksityistaloudelliseen sektoriin. Yksityistaloudellisen kustannusperiaatteen mukaisesti toimiva tuotanto ei näiden siirtojen kautta vähene. Siirtomenot voidaan jakaa kahteen pääryhmään, nimittäin ensinnäkin sijoituksiin julkisen yhdyskunnan tuloatuottavan omaisuuden lisäämiseen ja toiseksi muihin siirtomenoihin. Formaalisten menojen eliminointiseksi on sijoitukset käsiteltävä nettomääräisinä. Sijoitukset ovat siirtomenoja siitä syystä, että ei ole eroa sillä, rakentavatko esim. yksityiset yrittäjät rautateitä vai suorittaako tämän heidän sijastansa julkinen yhdyskunta, jos kummassakin tapauksessa rautatien palvelukset luovutetaan yksityisille yksityistaloudellisina kustannushinnoin.

Edellä III luvun 5 ja 6 §:ssä eriteltiin julkisen yhdyskunnan velan luonnetta. Tarkasteltavana oli oman yhteiskunnan jäseniltä otetut luotot. Velka katsottiin julkiseksi konsumptiovelaksi, koska julkisen yhdyskunnan tuloatuottava omaisuus käsitel-

lään velattomana. Kotimaisen velan nettokuoletukset on luettava siirtomenoihin. Toisilta otettua ostokykkyä siirretään toisille. Yksityistaloudelliseen tuotantoon ei näiden siirtojen johdosta aiheuteta muutoksia. Sama koskee kotimaisen velan koronmaksuja. Ne ovat siirtomenoja ja samalla niiden saajien johdettuja tuloja.

Ei myöskään julkisen yhdyskunnan ulkomaista velkaa rinnasteta tuloatuottavaan omaisuuteen. Sekin voidaan katsoa tässä mielessä "konsumptiovelaksi" samalla tavoin kuin kotimainen velka. Mutta sen luonne on olellisesti toinen. Sen kuolettamisen täytyy reaalisesti tapahtua siten, että kansantuloon sisältyviä valmiita hyödykkeitä luovutetaan ulkomaille. Ellei näitä luovutuksia olisi, voitaisiin samat hyödykkeet käyttää yhteiskunnan jäsenten tarpeita tyydyttämään. Nimenomaan yksityistaloudellisen tuotannon tuloksesta jää kuoletuksia vastaavasti vähäisempi osuus omassa maassa tarpeiden tyydyttämiseen käytettäväksi. Näitä kuoletuksia ei siis voitane katsoa siirtomenoiksi. Sama koskee näistä luotoista maksettavia korkoja. Niitäkään ei voitane pitää siirtomenoina. Ulkomaisten julkisen velan korot ja nettokuoletukset on siis jätettävä julkisten kustannusmenojen ryhmään. Ne kuuluvat siten samaan ryhmään kuin esim. ulkomaille mahdollisesti suoritettavat sotakorvaukset.

Julkisen yhdyskunnan kotimaisen velan korot ja kuoletukset luettiin siis siirtomenojen ryhmään. Siirtomenoja ovat niin ikään sotavahinkojen korvaamiseksi suoritettut maksut samoin kuin sotaleskille ja -orvoille suoritettut eläkkeet. Niin ikään julkisen yhdyskunnan veroista suoritettut sosiaalivakuutusmaksut kuuluvat tähän ryhmään, samoin kuin työttömien ja suuriperheisten avustukset. Rahassa suoritettut köyhäinavustukset lienee myös luettava siirtomenoiksi.

Siirtomenoja ei suoriteta korvauksina siitä, että vastaavassa määrin niiden saajat luovuttaisivat tuotantosuorituksia julkisten suoritusten aikaansaamiseksi. Jos tuotantosuoritusten jatkuvanluontoisesta palkitsemisesta on kysymys, ei julkinen meno ole siirtomeno vaan kustannusmeno. Julkisten suoritusten kustannusmenojen ryhmään kuuluvat siten virkamiehille tai heidän omaisilleen palkkausetuina suoritettut eläkkeet.

Julkisten suoritusten kustannusmenoista voidaan sanoa, että kysymyksessä on tällainen käsite, joka numerollisesti voidaan tarkoin laskea, jos vain asianomaisen julkisen yhdyskunnan budjetin ja vastaavan tilinpäätöksen rakenne on riittävän selvä ja budjetin täydellisyysperiaatetta on sovellettu (julkisen yhdyskunnan taloutta ei siis hoideta hajanaisten rahastomenetelmien avulla). Sitä vastoin

julkisista hyvinvointi- eli menestyssuorituksista aiheutuvia kustannusmenoja ei voida numerollisesti tarkoin erottaa niistä kustannuksista, jotka turvallisuus- ja järjestyssuorituksista aiheutuvat. Eräissä tapauksissa on tyydyttävä arvioihin. Tärkein osa julkisten suoritus-ten kustannusmenoista esiintyy valtion budjetissä. Alemman asteisten julkisten yhdyskuntien budjetit ovat vähempimerkityksellisiä.

Opetusministeriön budjettiin on useimmiten yhdistetty yleisluontoiset yhteiskunnan henkisen pääoman reproduktiota ja sen edistämistä merkitsevät julkisten suoritus-ten kustannukset. Nämä kustannukset merkitsevät suurimmaksi osaksi väestön "hyvinvointikustannuksia", toisin sanoen niiden johdosta yhteiskunnan nouseva polvi saavuttaa saman tahi korkeamman älyllisen ja esteettisen tason kuin edellisenkin polvi. Eräs tärkeä yksityistaloudellisen tuotannon edellytys saadaan siten aikaan julkisten suoritus-ten muodossa. Sama edellytys on kuitenkin myös yhteiskunnan kokonaistuotannon julkistaloudellisen sektorin siinä osassa, jota turvallisuus- ja järjestyssuoritus-ten aikaansaaminen merkitsee. Myös on syytä muistaa, että julkinen yhdyskunta huolehtii siitä, että opetusohjelmissa on huomattava sija isänmaanhistorian opetuksella ja että korkeakouluissa annetaan opetusta myös erityisesti sellaisissa tieteen haaroissa (kuten lainopissa), jotka koituvat turvallisuus- ja järjestyssuoritus-ten aikaansaamisessa tarvittavien "henkisten välineiden" välittömäksi hyödyksi. Opetusministeriön budjetti lienee kuitenkin kokonaisuudessaan luettava julkisten hyvinvointi- eli menestyssuoritus-ten kustannuksia edustavaan ryhmään.

Maatalousministeriön budjetti käsittää enimmäkseen tuotantopolitiikan alaan kuuluvia hyvinvointi- eli menestyssuorituksia. Kululaitosministeriön budjetissa ovat tavallisesti mukana julkisen yhdyskunnan maantiekustannuksista aiheutuvat menot. Nämä kuuluvat yleisluontoisiin tuotantopolitiittisiin menoihin. Sama koskee yleensä kauppa- ja teollisuusministeriön budjettia.

Sisäministeriön ja sosiaaliministeriön budjeteissa on useimmiten runsaasti menoeriä, jotka kuuluvat julkisten hyvinvointi- eli menestyssuoritus-ten kustannuksista aiheutuviin menoihin. Sama koskee erilaisia yleisluontoisia julkisia menoja. Julkinen sairaanhoito on usein edellä mainittu esimerkkinä näistä suorituksista. Sitä vastoin ei esim. sosiaaliministeriön budjetissa voitane hyvinvointisuorituksiin ottaa mukaan aistiviallishoitoloiden, alkoholistihoitolain ynnä muita vastaavanlaisia menoja. Yleensä yhteiskunnan ulkopuolelle jäävien yksilöiden julkisesta hoidosta aiheutuvat menot täytynee jättää julkisia turvallisuus- ja järjestyssuorituksia edustavien menojen ryhmään. Varsinaisten köyhäinhoitoloiden menotkin lienee jätettävä näitä suorituksia edustamaan.

Muissakin kuin edellä puheena olleissa budjetin menoluokissa voi esiintyä menoja, jotka on katsottava lähinnä yhteiskunnan jäsenten hyvinvoinnin hyväksi koituvien julkisten suoritusten kustannuksiksi. Esim. ulkoasiainhallinnon kaupallinen hallinto ja edustus on osa yleisluontoisista tuotantopoliittisista kustannuksista.

Alemman asteisten julkisten yhdyskuntien kuten kuntien budjeeteissa, on julkisia hyvinvointi- eli menestyssuorituksia edustavilla menoilla kokonaiskustannusmenoissa suhteellisen huomattava merkitys.

Yhteiskunnan jäsenten turvallisuus- ja järjestystarpeiden tyydyttämiseksi tulevia julkisia suorituksia edustavat mm. korkeimpien valtioneelinten, valtionpäämiehen, hallituksen ja valtiopäivien menot. Lisäksi puolustuslaitoksen, oikeusministeriön ja sen alaisten tuomioistuinten, sisäasiainministeriön ja sen alaisten virastojen sekä poliisilaitosten menot kuuluvat yleensä samaan ryhmään. Ulkoasiainhallinnon ja finanssihallinnon menot merkitsevät enimmäkseen myös turvallisuus- ja järjestyssuoritusten kustannuksia.

Kaikki tämän kaltaiset menot yhteensä ilmaisevat sen osuuden, mikä yhteiskunnan kokonaistuotannon tuloksesta tulee varsinaisten julkisten vaatimusten osalle. Näissä menoissa edustavat puolustuslaitoksen menot jo rauhankin oloissa erittäin huomattavaa ryhmää, mutta tämä menoryhmä paisuu sodan aikana niin suureksi, että muut vastaavia suorituksia edustavat menot jäävät vain vähäiseksi osuudeksi turvallisuus- ja järjestyssuorituksia edustavissa kokonaismenoissa. (Tässä ja seuraavassa §:ssä kehitettyä teoriaa on pyritty täydentämään tutkimuksen liitteessä II olevin erittelyin).

4 §. Kulutushyödykkeiksi sanotaan yleensä niitä valmiita hyödykkeitä, joita esiintyy yksityisen kulutuksen eri muodoissa, tyypillisinä perheiden kotitalouksissa. Kulutushyödykkeitä ovat siten esim. leipä, maito, perheenjäsenten sairaanhoito samoin kuin lasten koulunkäynti. Järjestyspoliisin tai sotilaan suoritus ei sitä vastoin ole kulutushyödyke.

Vaikka kulutushyödykkeiden tuotantokustannukset huomattavasti suurimmalta osaltansa peitetään yksityisen kulutuksen menoerissä ja aikaansaadaan kansan kokonaistuotannon yksityistaloudellisessa sektorissa, ei näin kokonaisuudessaan ole asian laita. Tästä syystä voidaankin puhua kulutushyödykkeiden tuotantokustannusten yksityistaloudellisesta osuudesta. Yhteiskunnan suorittamasta osuudesta eli julkistaloudellisesta osuudesta. Yhteiskunnan jäsenten hyväksi tulevien kulutuslisestä hyödykkeiden tuotantokustannukset julkinen yhdyskunta toisinaan peittää kokonaan, kuten asian laita on esim. opetuksen, ilmaisten aterian tai ilmaisen hammaslääkärinhoidon antamisessa kansakouluissa. Usein julkinen yhdyskunta kuitenkin peittää näistä kustannuksista vain osan,

kuten esim. sairaanhoidossa julkisissa sairaaloissa ja elintarvikkeiden yleisissä kulutussubventioissa on asian laita.

Julkisen yhdyskunnan suorittama osuus kulutushyödykkeiden tuotantokustannuksissa, määrättyä hyödykettä muihin hyödykkeisiin verrattaessa, voidaan toisinaan varsin tarkoin laskea. Monasti julkiset hyvinvointi- eli menestyssuoritukset ovat kuitenkin sen luontoisia, että ne vain välillisesti ja yleisesti tulevat yksityistaloudellisen tuotannon hyväksi ja peittävät sitä kautta osan kulutushyödykkeiden tuotantokustannuksista.

Edellä esitetyn mukaisesti voidaan myös puhua julkisista hyödykkeistä kulutushyödykkeiden vastakohtana. Tällöin ei julkinen hyödyke tarkoita samaa kuin julkinen suoritus. Se tarkoittaa vain sellaista julkista hyödykettä, kuten poliisilaitoksen aikaansaama järjestystä tai puolustuslaitoksen takaama turvallisuutta, siis julkista turvallisuus- tai järjestyssuoritusta, jonka kustannukset kokonaan peittää julkinen yhdyskunta siten, ettei yksityisen kulutuksen muodoissa esiinny vastaavan hyödykkeen aikaansaannista aiheutuvia kustannuksia.

Jos käytetään viime mainittuja termejä ja samalla asetetaan ilmaiset yksityinen ja julkinen vastakkain, jolloin yksityinen tarkoittaa kulutushyödykkeitä, voidaan esittää kansantulon yksityinen ja julkinen osuus seuraavalla tavalla. Kansantulon yksityinen osuus käsittää kaikki yhteiskunnan jäsenten saamat kulutushyödykkeet, joiden tuotantokustannukset enimmäkseen on peitetty yhteiskunnan kokonaistuotannon yksityistaloudellisen periaatteen mukaisesti toimivassa tuotannossa mutta osaksi myös julkisen yhdyskunnan toimesta. Kansantulon julkinen osuus käsittää tällöin kaikkisyhteiskunnan jäsenten hyväksi tulleet julkiset turvallisuus- ja järjestyssuoritukset. Kansantulon yksityinen osuus edellä mainitulla tavalla ilmaistuna merkitsee samaa kuin kansantulon se osuus, mitä väestön yleisellä hyvinvoinnilla tarkoitetaan. Julkinen osuus taas jää edustamaan varsinaisia julkisia vastimuksia kansantulossa.

Kansantulon "yksityisen ja julkisen" osuuden sijasta voidaan samaa merkitsevinä käyttää myös termejä "kulutushyödykkeiden ja julkisten hyödykkeiden" osuus kansantulossa. Termi "yksityinen" enempää kuin termi "kulutushyödyke" ei tällöin ilmaise samaa kuin mitä vastaavalla yksityisen kulutuksen menoerällä (verottomin hinnoin) tai yksityisen kulutuksen muodolla tarkoitetaan. "Kulutushyödyke" on tällöin useasti laajempi käsite.

Yksityisen kulutuksen muotoa ja vastaavaa menoerää on tässä tutkimuksessa käytetty aina ilmaisemaan kustannusperiaatteen mukaisesti toimivan yksityistaloudellisen tuotannon tuloksen hyväksikäyt-

töä. Kulutushyödykkeestä verottomasti maksettu hinta vastaa samaa. Kulutushyödyke voi sitä vastoin samanaikaisesti ilmaista paitsi yksityistaloudellisen tuotannon tulosta lisäksi julkista suoritusta.

Kun käytän omaksi tai perheen jäsenteni hyväksi "puoli-ilmaista" sairaalahoitoa tai kouluopetusta, saan hyväkseni kulutushyödykkeen, joka samanaikaisesti ilmaisee yksityistaloudellisen tuotannon tulosta ja julkista suoritusta. Se ilmaisee yksityistaloudellisen tuotannon tulosta siltä osalta, kuin kustannukset peittävät kulutusmenoerini (kulutukseni muotoihin) sisältyvien sairaala- ja koulumaksujen avulla. Muulta osalta se edustaa julkista suoritusta.

Ostaessani maataloustuotteen, jonka hinnan alhaisena pitämiseksi julkinen yhdyskunta on suorittanut huomattavan subvention, käytän tässä kulutushyödykkeessä hyväkseni paitsi yksityistaloudellisen tuotannon tuloksen myös huomattavan julkisen suorituksen. Ostamani maataloustuotteen hinta edustaa yksityistaloudellisen tuotannon kustannuksia. Mutta tämän kulutushyödykkeen tuottamisen kustannukset ovat olleet paljon suuremmat. Nämä muut kustannukset, jotka edustavat julkista suoritusta, on julkinen yhdyskunta peittänyt. Kysymyksessä olevat julkisen suorituksen kustannukset eivät rajoitu vain mainittuun hintasubventioon. Julkisen yhdyskunnan maatalousbudjetissa olevat menot maatalousoppilaitosten ylläpitämiseksi, maatalousneuvontatyön tukemiseksi, erilaisten maataloudellisten koelaitosten menojen peittämiseksi yms. kustannukset on yhteiskunnassa julkisen yhdyskunnan puolesta suoritettu. Nämä kustannukset eivät näy yksityisessä kulutuksessa sellaisina kuin kulutusmenoerini sen ilmaisevat.

Kulutushyödykkeet ilmaisevat siis esitetyssä merkityksessä laajemman käsitteen kuin yksityisen kulutuksen menoerät (verottomin hinnoin) tahi yksityisen kulutuksen muodot.¹

¹ Tässä tutkimuksessa esitetty siirtomenon käsite ei vastaa Pigou'n käyttämää sanontaa "transfer expenditure", jonka vastakohtana hän esittää termin "real or exhaustive expenditure." Julkiset menot esim. sähkölaitoksen rakentamiseksi eivät Pigou'n mukaan kuulu siirtomenoihin vaan "käyttömenoihin". (A.C. Pigou: A Study in Public Finance, London 1928, s. 20). Tämänkaltaiset menot eivät vaikuta vähentävästi kustannusperiaatteen mukaisesti toimivaan yksityistaloudelliseen tuotantoon. Siitä syystä ne olisi katsottava siirtomenoiksi.

Kustannusmenon käsite, jonka alaan jäävät muut menot paitsi siirtomenot, ei sellaisenaan anna havainnollista kuvaa julkisten menojen suhteesta kokonaistuotantoon ja kansantuloon. Siksi on hyvinvointi- eli menestyssuoritusten kustannusmenon käsite tarpeellinen (Wagner tekee tämän tapaisen eron julkisissa menoissa, kun hän puhuu varsinaisesta finanssitarpeesta erikseen seuraavissa ryhmissä: "Finanzbedarf für die verfassungsmässige oberste Centralleitung, Finanzbedarf für die Durchführung des Rechts- und Mächtszwecks, Finanzbedarf für die Durchführung des Cultur- und Wohlfahrtszwecks. "Adolph Wagner: Finanzwissenschaft, I, 2. Ausgabe, Leipzig-Heidelberg, 1875. S. 215-293.)

Useissa tapauksissa siirtomenon ja hyvinvointisuorituksen kustannusmenon välillä ei ole muuta eroa kuin se, että siirtomenon muodossa annetaan yksityisille rahassa vapaasti ostokykyä käytettäväksi, kun taas vastaavanlaisen hyvinvointimenon kautta luovutus tapahtuu luontoisuorituksen muodossa (vrt. yksityisten keskeisiä rahanavustuksia ja luontoislahjoja).

Julkiset siirtomenot ja kustannusmenot yhdessä antavat oikean kuvan julkisten menojen todellisesta "rasituksesta", mutta silti on tärkeää saada esille se osa julkisista menoista, mikä edustaa "varsinaisia julkisia vaatimuksia" kansantulossa. Esim. Suomen valtion menot, joista formaaliset menot on vähennetty, olivat vuonna 1941 20.6 miljardia Suomen markkaa, mutta tästä summasta oli siirtomenoja sekä hyvinvointimenoja yli neljäosa. (Vrt. tutkimuksen liitettä II.). Viime mainitut menot jäivät samanlaisiin tarkoituksiin käytettäväksi kuin yksityisetkin kulutusmenoerissään menoja käyttävät. Ei ole siis eikein esittää julkisia menoja sellaisinaan kuvaamaan sitä, kuinka suuri osuus kansan tuotantosuorituksista käytetään ns. julkisen tarpeen hyväksi, jolloin kansantulon muu osa olisi merkinnyt ns. yksityisen tarpeen tyydyttämistä. Näin kuitenkin yleisesti menetellään. Ks. Otto Pfleiderer: Das Erkenntnisziel der Volkseinkommensstatistik, Bank-Archiv 1942, Nr. 14. (Ks. liitettä I).

Hyödykkeiden jakaminen sen mukaan, ovatko ne ns. kollektiivihyödykkeitä vai muita hyödykkeitä, näyttää tuottavan vaikeuksia. Cassel jakaa tarpeet yksilöllisiin tarpeisiin ja kollektiivitarpeisiin. Niin ikään hän erottaa toisistaan "absoluuttiset kollektiivihyödykkeet" "relatiivisista kollektiivihyödykkeistä". (Gustav Cassel: Theoretische Sozialökonomie. S. 59-64). Olisiko julkisen oppilaitoksen suoritus aina kollektiivihyödyke ja mihin ryhmään vastaavan, subventioin toimivan, yksityisen oppilaitoksen suoritus kuuluisi?

Valmiit hyödykkeet, jotka tyydyttävät yhteiskunnan jäsenten päämäärisiä tarpeita, voitaneen kyllä käsitteellisesti jakaa toisaalta kulutushyödykkeisiin ja toisaalta julkisiin hyödykkeisiin; kulutushyödykkeiden tuotantokustannuksista julkisen yhdyskunta useissa tapauksissa suorittaa tietyn osuuden, tai se suorittaa joskus nämä kustannukset kokonaan.

Jos kiinnitetään huomiota siihen, kuinka julkiset hyvinvointi- eli menestyssuoritukset vaikuttavat niihin hintoihin, jotka yksityiset kulutushyödykkeistä maksavat, voidaan tehdä useita ryhmityksiä. Yleisluontoiset suoritukset, kuten maanteiden palvelut, vaikuttavat yleensä yksityistaloudellisen tuotannon kustannuksia alentavasti. Eräät julkiset suoritukset, kuten elintarvikkeiden subventioiden muodossa tapahtuvat, alentavat tarkoin laskettavissa olevin määrin kysymyksessä olevien hyödykkeiden hintoja muihin hintoihin verrattuna. Näistä suorituksista taasen eroavat ne, joiden avulla vain tietyille, esim. suhteellisen varattomille yhteiskuntaryhmille luovutetaan kulutushyödykkeitä joko ilmaiseksi tai alikustannushintaan.

Edellä IV luvussa on pyritty myös osoittamaan, kuinka tärkeää on kansantulossa ottaa huomioon paitsi sotilaspalkat myös sotilaiden luontoisedut. Yleisesti jätettäneen nämä erät pois laskelmista. Pfleiderer on (edellä mainitussa artikkelissaan) osoittanut, kuinka Saksan virallisesti laskettu kansantulon arvio sotilaitten päivärahojen ja sotakuukausipalkkojen poisjättämisen vuoksi päätyy liian pienen summaan. Lisättävä erä on vielä paljon huomattavampi, kuin Pfleidererin esittämä, otettaessa mukaan myös sotilaiden muona ja muut luontoisedut. Käsityksen siitä, kuinka tärkeästä erästä tässä on kysymys, saa Suomen valtion vastaavista menoista vuonna 1941 (vrt. liite II) Suomi joutui uudestaan sotaan kesäkuun loppupuolella mainittuna vuonna. Sotilaspalkat olivat yhteensä 3.5 miljardia, ja heidän luontoisetunsa voidaan arvioida 2.7 miljardiksi Suomen markaksi vuonna 1941. Yhteismäärä 6.2 miljardia oli 30 % valtion kokonaismenoista mainittuna vuonna (1).

V luku. Verotus.

1 §. Ostokyvyn lopullinen luovuttaminen yksityisiltä julkiselle yhdyskunnalle voi tapahtua käsitteellisesti kolmessa eri muodossa. (Vrt. yhteiskunnan jäsenten menojen ryhmittelyssä II pääryhmän 2-4 alaryhmät, III luku 1 §). Ensinnäkin se voi tapahtua lahjoituksina. Lahjoitukset julkiselle yhdyskunnalle ovat suhteellisen harvinaisia. Niissä ostokyvyn luovuttaminen tapahtuu vapaaehtoisesti, mutta kyllä lopullisesti. Toinen ryhmä käsittää yksityisiltä julkisten turvallisuus- tai järjestyssuoritusten yhteydessä joko rankaisuna- tai suorituksen vastikkeena otetut ostokyvyn luovutukset. Useimmiten on tähän ryhmään kuuluvilla ostokyvyn luovutuksilla pakollinen luonne. Kolmannessa ryhmässä, veroissa, on pakollisuus aina vallitsevana.

Edellä esitetyn toisen ryhmän maksuissa on kysymys ns. sakosta sekä oikeudellisista ja hallinnollisista erikoismaksuista (Gebühren). Niillä on julkisen yhdyskunnan tuloissa aivan vähäinen merkitys, mutta niiden luonne on finanssiteoreettisesti mielenkiintoinen.

Mitä erityisesti kysymyksessä oleviin erikoismaksuihin tulee, katsotaan ne useimmiten vastikkeeksi joko kysymyksessä olevan julkisen suorituksen kustannuksista tai yksityiselle toimenpiteestä koituvasta hyödyistä. Maksun suuruus määrätään toisinaan erilaiseksi maksajan maksukyvyistä riippuen (kuten yksityisen lääkärin suoritusten palkkioiden suuruudessa määrä osittain riippuu potilaan maksukyvyistä). Esimerkkinä oikeudenkäytön ja hallinnon yhteydessä otetuista erikoismaksuista mainittakoon riita-asian käsittelystä tuomioistuimissa perityt kulut, erinäiset hallintoviranomaisten suorituksista perityt rekisteröintimaksut, toimituspalkkiot, kansalaiskirjain lunastusmaksut ja arvonimien annosta otetut maksut. Monia tässä kysymyksessä olevista maksuista ei erota verosta mikään muu tunnusmerkki kuin se, että ne hallinnollisteknillisesti aina peritään yksityiseltä jonkin häntä koskevan julkisen turvallisuus- tai järjestyssuorituksen yhteydessä. Kysymys on aina virastomuodostelman suorituksesta, ja lähemmin sanottuna turvallisuus- ja järjestyssuorituksen suorituksesta (Maantieverkon suorituksista ei peritä erikoismaksuja).

Jos vero lopullisena ja pakollisena ostokyvyn ottamisen muotona määritellään sillä tavoin, että se sulkee pois esitetyissä ensimmäisessä ja toisessa ryhmässä mainitut maksut, soveltunee määritelmä empirisiin tosiseikkoihin. Määritelmässä ei tarvita tunnusmerkkiä siitä, missä nimenomaisessa tarkoituksessa veroja otetaan. Ei myöskään tarvita tunnusmerkkiä siitä, otetaanko maksu nimenomaisena korvauksena tietystä vastapalveluksesta julkisen yhdyskunnan puolelta vai eikö. Finanssitieteellisessä kirjallisuudessa on veroa määriteltäessä

koetettu veron käsitteelle etsiä tunnusmerkkejä tässä mainituista "tarkoitus"- ja "vastasuoritus" -seikoista. Asian laita näyttää kuitenkin olevan niin, että niiden seikkojen värtään rakennetut määritelmät ovat aina ristiriidassa joidenkin empiiristen tosiseikkojen kanssa.

Lyhyesti voitaneen verot määritellä seuraavaan tapaan. Ne ovat yksityisiltä julkiselle yhdyskunnalle pakollisesti ja lopullisesti otettua ostokykyä, julkisten turvallisuus- ja järjestyssuoritusten yhteydessä joko suorituksen vastikkeena tai pelkästään rangaistuksena otettua ostokykyä lukuunottamatta.¹

Yksityisiltä eli toisin sanoen yhteiskunnan jäseniltä voidaan julkiselle yhdyskunnalle ostokykyä pakollisesti veroina ottaa myös luontoismuodossa. Aikaisempina aikoina tämä oli yleistä. Esim. maanviljelijät suorittivat veronsa maanviljelystuotteissa. Veron muodossa tapahtuva ostokyvyn luovuttaminen voi merkitä paitsi yhteiskunnan jäsenten tulojen myös heidän omaisuutensa osien ottamista julkiselle yhdyskunnalle; viime mainitussakin tapauksessa on kysymys ostokyvystä, sillä omaisuuden osa merkitsee vastaavaa saantioikeutta kysymyksessä olevan pääoman tuottoon yhteiskunnassa.

Pakkolainoina voidaan myös pakollisesti julkiselle yhdyskunnalle ottaa ostokykyä. Tämä ostokyky otetaan yksityisiltä kuitenkin vain väliaikaisesti eikä siis lopullisesti.

On todennäköistä, että erityisen ns. Beitrag-käsitteen (special assessment) käyttäminen julkisia tuloja ryhmiteltäessä, ei ole tarpeellinen. Julkinen yhdyskunta voi velvoittaa esim. maanomistajat, jotka ovat hyötynneet uuden sillan, maantien tai rautatien rakentamisesta heidän maittensa läheisyyteen, suorittamaan pakollisia maksuja, joiden luonne ei kuitenkaan eronne esim. moottoriajoneuvoveroista.

¹ Finanssitieteellisessä kirjallisuudessa on yleisin seuraavantapainen veron määritelmä. Verot olisivat yksityistalouksilta pakollisesti otettuja veroja, joita julkiselle taloudelle kannettaisiin siinä tarkoituksessa, että julkiset menot saataisiin peitetyiksi ja joita ei pidettäisi korvauksena suoritetusta erikoisesta vastapalveluksesta. (Vrt. esim. K. Th. von Eheberg: Grundriss der Finanzwissenschaft, Leipzig 1936, s. 69 sekä Edwin R. A. Seligman: Essays in Taxation, New York 1925, s. 432). On aivan oikein esitetty vaatimus, että tarkoituksenäkökohta olisi määritelmästä poistettava (Dora Schmidt: Nichtfiskalische Zwecke der Besteuerung, Tübingen 1926, s. 23). Esim. Suomessa on alkoholin verotuksessa jopa lainsäädännöllisesti vastaavan monopolihintapolitiikan päätarkoitukseksi säädetty kulutuksen kontrollointi. Mutta tämä määritelmän reformi ei vielä riitä, kuten huomataan esim. Mombertin esittämästä veron määritelmästä, joka kuuluu: "Verot ovat tulon tai omaisuuden osia, joita julkinen valta kantaa yksityistalouksilta määrämässään suuruudessa suotta mitään tiettyä erikoista vastapalvelusta." "Steuern sind Teile vom Einkommen oder Vermögen, die durch die öffentliche Gewalt in einer von dieser bestimmten Höhe von den Einzelwirtschaften erhoben werden, ohne dass dabei irgendeine bestimmte und besondere Gegenleistung stattfindet." (Paul Mombert: Grundzüge der

Finanssimonopoliin, kuten alkoholi- ja tupakkamonopolin luonne lopullisena ja pakollisena ostokyvynsiirtomuotona. (siltä osalta kuin yli kustannusten, korot näihin luettuina, kertyy ylijäämää) eroaa teknillisesti muusta verotuksesta. Julkinen yhdyskunta (haluamatta estää asianomaisten hyödykkeiden saantia) sallii kysymyksessä olevien hyödykkeiden kuluttamisen vain sillä tavoin, että vastaaviin kulutusmenoihin sisältyvinä yksityiset ovat pakoitettuja kustannusperiaatteen mukaisten hintojen lisäksi monopolihintoihin sisältyvänä siirtämään ostokykä julkiselle yhdyskunnalle.

Ns. välillinen finanssirasitus ei kuulu veron käsitteen piiriin, vaikka se asiallisesti yhteiskunnassa suorittaa samanlaisia tehtäviä kuin verotuskin. Välillisten finanssirasitusten kautta julkinen yhdyskunta velvoittaa yksityisiä siirtämään ostokykä ohi julkisen yhdyskunnan talouden suoraan sellaisiin tarkoituksiin, joita sosiaalipoliittisista tai muista syistä pidetään tärkeinä.

Edellä III luvun 1 §:ssä esitetyssä yhteiskunnan jäsenten menojen ryhmittelyssä mainittiin yksityisissä menoissa jo "pakollisista välillisistä finanssirasituksista aiheutuvat menot toisten yksityisten hyväksi." Sotaaikävässä maassa, jossa sotavahinkojen korvaaminen tapahtuu pakollisen vakuutusperiaatteen mukaisesti, yhteiskunnan jäsenet suorittavat pakollisiin sotavahinkovakuutusmaksuihin sisältyvinä ostokykä niille yksityisille, jotka sotavahinkoja esim. pommitusvaurioina kärsivät. Huomataan, että yksityiset menot, jotka siis suoritetaan ohi julkisen yhdyskunnan, korvaavat maassa tapauksessa tarpeellisia julkisia menoja. Sosiaalivakuutus, joka on järjestetty ulkopuolella julkisen yhdyskunnan budjetin, kuuluu myös välilliseen finanssirasitukseen. Siinä osaksi yksityiset pakollisesti tekevät säästöjä omaksi ja omaistensa hyväksi, mutta osaksi työnantajat suorittavat pakollisia maksuja työntekijäinsä hyväksi. Viime mainitut maksut ovat samankaltaisia kuin sotavahinkomaksut ja muistuttavat siten suuresti veroja.

Yksityisissä menoissa esitettiin edellä myös eräänä ryhmänä "lahjoitukset ns. yleisiin tarkoituksiin (ei kuitenkaan julkiselle yhdyskunnalle)". Nämäkin menot, vaikka ne ovat vapaaehtoisia, käy-
Finanzwissenschaft, Leipzig 1928, s. 30). Tämän määritelmän mukaan sakotkin olisivat veroja. Sitä paitsi tähän, kuten ensiksi mainittuunkin määritelmään, sisältyy virheellinen vastasuorituksen tunnusmerkki. Muutamien verojenkin kuten moottoriajoneuvoveron suuruus määrätään nimittäin hyvin tarkoin samansuuruiseksi, kuin mitä julkinen yhdyskunta tekee vastasuorituksia. Perustana pidetään sitä, kuinka paljon ajoneuvo kuluttaa julkisen yhdyskunnan ylläpitämää maantietä. Esim. Suomessa kannetaan moottoriajoneuvovero kolminkertaisena, jos ajoneuvossa kumisten renkaiden sijasta käytetään enemmän tietä kuluttavia renkaita. (Vrt. esimerkkejä muista maista, Robert Murray Haig: Taxation, Encyclopaedia of the Social Sciences, vol. XIV, New York-London 1934, s. 532). Mikäli tämän tutkimuksen laajijältä ei ole joitakin tosiseikkoja jäänyt huomaamatta, näyttää sen tapainen aikaisemmin esitetyistä määritelmistä poikkeava veron määritelmä, kuin tässä tutkimuksessa esitettyä teoreettista pohjaa hyväksi käyttämällä on esitetty, vastaavan empiirisiä tosiseikkoja.

tetään yhteiskunnassa samanlaisiin tarkoituksiin kuin yksityisiltä siirrettyjä verojakin käytetään. Lahjoituksia tehdään osaksi maanpuolustustarkoituksiin, mutta erityisesti monenlaisiin hyväntekeväisyys- ja kulttuuritarkoituksiin.

2 §. Mikä sisältö on oikeastaan lauseella: Verotuksella on pääasiallisesti fiskaalinen tehtävä? Sillä olisi ymmärrettävä seuraavaa. Jotta julkisten kokonaismenojen peittäminen voisi tapahtua julkisia konsumptioluottoja lisäämättä, olisi menot peitettävä varsinaisilla tuloilla, ja viime mainituista verot muodostavat sen ainoan osan, jota tähän tarkoitukseen mukautuvasti voidaan käyttää (verotuksen riittävyys ja joustavuus). Sodan aikana lankeaa verotuksen fiskaalinen tarkoituserä yhteen rahanarvopoliittisen päämäärän kanssa. Jatkuva ja huomattava konsumptioluottojen ottaminen merkitsee samanaikaista "tulevaisuudensiirtopääoman" kasvua yhteiskunnassa. Jos tämä tie jatkuu kovin pitkälle, voi hintasäännöstelyjärjestelmälle käydä ylivoimaiseksi sen paineen pidättäminen, joka lisääntyvästä yksityisestä ostokyvystä hintatasoa kohottavana tekijänä pyrkii muodostumaan.

On vaikeaa lyhyesti eritellä verotuksen tarkoitusta. Finanssipoliittikka kaikessa laajuudessaan olisi otettava tarkastelun kohteeksi. Tässä esitetään vain muutamia esimerkkejä siitä, kuinka eri veroissa voi esiintyä erilainen tarkoituserä, ja kuinka tähän tarkoituserään tavallisesti liittyy erilaisia subsidiaaria näkökohtia.

Veroissa, joiden päätarkoituseränä on fiskaalinen, voi samanaikaisesti subsidiaarisena näkökohtana esiintyä maksukykyisyysnäkökohta, korvausnäkökohta, välillisen verotuksen subjektiivisen rasituksen keveyden varteenottaminen sekä kulutuksen suotavuuden asteen huomioinnottaminen (kaksi viime mainittua subsidiaarista näkökohtaa esim. tupakan verotuksessa).

Samat subsidiaariset näkökohdat voivat esiintyä paitsi positiivisina, veron säätämiseen tai korottamiseen johtavina, myös negatiivisina. Vain negatiivisina esiintyvistä näkökohdista, joiden varteenottaminen pidättää ryhtymästä määrättyyn verotustoimenpiteeseen, voidaan mainita tuotantopoliittiset näkökohdat (yritteliäisyyden ja pö omanmuodostuksen suosiminen), kulttuuripoliittiset näkökohdat (pidättyminen kulttuurikulutuksen verottamisesta) sekä eräät fysiologiset näkökohdat (esim. lääkeaineiden liikevaihtoverosta vapauttaminen eräissä maissa tästä aiheutuvista teknillisistä vaikeuksista huolimatta). Veron tuottoon verrattuna suhteettoman suurien veronkoon- tikustannusten välttäminen ja tällaisista veroista luopuminen voidaan myös mainita esimerkkinä negatiivisesta subsidiaarisesta näkökohdasta. (Ns. economy in collection). Määrätyn maan verolainsäädännöllisiin toi

menpiteisiin vaikuttavat myös "ympäristöseikat", toisten maiden esimerkit.

Väkijuomaverotuksella on useissa maissa kulutuksen kontrolloimiseen (suppeana pitämiseen) tähtäävä pääasiallinen tarkoitus. Samalla on subsidiaarisia näkökohtia vaikuttamassa. Fiskaalinen seikka ei nyt esiinny veron tarkoituksena mutta subsidiaarisena näkökohtana jne. Suojelutulleilla on pääasiallisesti kotimarkkinateollisuuden suojelemisen tarkoitus jne.

Sodan aikana määrättyissä olosuhteissa, joissa hintasäännöstelytoimenpiteille annetaan talouspolitiikassa hyvin tärkeä merkitys, pyritään pidättymään kaikista sellaisista veronkorotuksista, jotka huomattavasti vaikuttavat elinkustannusindeksin kohoamiseen. Kun samanaikaisesti ehkä turvaututaan huomattaviin subventioihin, noudattaa talouspolitiikka ja sitä seuraava veropolitiikka päinvastaista linjaa, johon edellä mainittu veron fiskaalinen tarkoituksiperä konsumptioluotosten välttämässä tähtää.

Normaaleina aikoina on veropolitiikassa tuotantopoliittisilla näkökohdilla tärkeä sijansa. Vaikka sosiaalipoliittisista syistä välittömien verojen progressiota haluttaisiin kehittää hyvin jyrkäksi, ovat esteenä ne haitat, joita tällöin aiheutetaan yhteiskunnan jäsenten haluun harjoittaa yrittäjätoimintaa sekä säästää, mikä kumpikin on tuotannon ja väestön hyvinvoinnin edistymiselle tärkeää. Näillä näkökohdilla ei sodan aikana ole samanlaista merkitystä, sillä pääomanmuodostus on "tulevaisuudensiirtopääoman" muodostusta. Yrittäjätoimintaa ei liioin voi veropoliittisin keinoin vilkastua eikä aihetta tähän päämäärään pyrkimiseen nyt olekaan, kun tuotantovoimat ohjataan entistä paljon suuremmissa määrin niihin tehtäviin, jotka julkisten suoritusten aikaansaannista aiheutuvat eikä ole huolta siitä, että tuotantovoimia jäisi yhteiskunnassa käyttämättömiksi. Tosiasiallisesti tapahtuukin huomattavaa progressiivisten verojen lisäämistä.

Sodan aikana siten osittain verotus, mutta pääasiallisesti kuitenkin muut keinot, nimittäin kulutuksen ja hintojen säännöstely aiheuttavat huomattavaa tasoittumista siihen kulutusstandardien erilaisuuteen, mikä erilaisuus eri yhteiskuntaluokkien kulutuksessa jossain määrin aina vallitsee.

3 §. Sosiaalipolitiikka käyttää keinoinaan niin hyvin julkisen yhdyskunnan menotaloutta kuin julkista tulotaloutta, nimenomaan verotusta. Perimmäisenä pyrkimyksenä on sen tulonmuodostuksen tasoittaminen mikä ilman julkisen yhdyskunnan välituloa yhteiskunnassa tapahtuisi; kysymys on kulutusstandardien erilaisuuden lieventämisestä. Tällä pyrkimyksellä on tietyt rajansa, joihin päämäärisenä syynä vaikuttaa yh-

Yhteiskunnallisten arvoasteikkojen säilyttämisen välttämättömyys koko yhteiskunnan rakenteen ja sen toiminnan tehokkaana pysyttämiseksi. Tästä syystä ei sodankaan aikana kulutusstandardien täydellinen tasoittaminen ole mahdollista.

Yhteiskunnalliset arvoasteikot, jotka edellyttävät myös määrätynlaista kulutusstandardia, muodostuvat ilmeisesti tiettyjen periaatteiden mukaisesti. Arvoasteikkojen erilaisuus nähdään siitä, että sosiaalisessa arvostuksessa erilaisissa tehtävissä toimivat henkilöt asetetaan eri asemaan. Luokittelu ei ole vain ulkoasiainministeriön juhlamenojen ohjaajain keksintöä. Se perustuu ilmeisesti määrättyihin sosiaalipsykologisiin lainalaisuuksiin. Yleisessä sosiaalisessa arvostuksessa yhteiskunnan jäsenet arvostavat yhteiskuntakumppanien tärkeyden ja aseman eri tavoin.

Sosiaalisessa arvostuksessa on tulonmuodostus eräänä vaikuttavana syynä. Mitä etevämmät suoritukset on kysymyksessä, sitä suurempi korvaus niistä maksetaan. Tulojen erilaisuus perimmältään on siten suoritusten erilaisuudesta johtuvaa. Varallisuus taas syntyy tulonmuodostuksesta. Varallisuus voi olla myös perittyä, jolloin jälkeläiset nauttivat isien ja esi-isien suoritusten tuloksista. Sosiaalisessa arvostuksessa vaikuttavat myös suvun perinteet, sen menneisyys.

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi vaikuttaa sosiaalisessa arvostuksessa se, minkälaisissa tehtävissä yhteiskunnan jäsenet toimivat. Julkisissa tehtävissä olevien asema arvostetaan korkeammaksi kuin yksityisissä tehtävissä olevien. Ne henkilöt, jotka julkisten suoritusten aikaansaannista ovat vastuussa tai niistä huolehtivat, sijoittuvat korkeisiin arvoasteikkoihin. Tässä havaitaan vielä eroavaisuus turvallisuus- ja järjestyssuoritusten ja hyvinvointi- eli menestyssuoritusten aikaansaannista vastuussa olevien välillä. Edelliset kuuluvat korkeampiin asteikkoihin kuin jälkimmäiset.

Yhteiskunnan jäsenten ulkonaisen turvallisuuden primääristen tarpeiden tyydyttämisestä vastuussa olevat näyttävät olevan korkeimmissa asteikoissa. Tätä tukee vielä kansojen keskeisen ympäristötarpeen vaikutus (vrt. ulkoasiainhallinnon ja puolustusvoimien tehtävät). Kulttuuritarpeiden tyydyttämiseen tähtäävät suoritukset arvostetaan korkeammiksi kuin fysiologisten tarpeiden.

Yksityisissä tehtävissä olevien asema sosiaalisessa arvostuksessa näyttää taasen riippuvan suureksi osaksi siitä, onko tehtävissä kysymys kulttuuritarpeiden vai fysiologisten tarpeiden tyydyttämisestä. Mitä enemmän tehtävät merkitsevät kulttuuritarpeiden tyydyttämisestä ja mitä enemmän niissä etäännyttään fysiologisten tarpeiden tyydyttämisestä, sitä korkeampiin arvoasteikkoihin sosiaalisessa arvostuksessa kysymyksessä olevissa tehtävissä toimivat näyttävät sijoittuvan.

Edellä esitetyt periaatteet, vaurausseikat, suvun perinteet ja tehtävien luonne primääristen tarpeiden tyydyttämisessä vaikuttavat samanaikaisesti sosiaalisessa arvostuksessa. Siten jaottuvat määrättyt yhteiskuntaryhmät ja niissä muodostuvat tietyt erilaiset kulutusstandardien tyypit, jotka niissä ryhmissä ympäristötarpeen vaikutuksesta katsotaan omassa ryhmässä välttämättömiksi.

Tämä kulutusstandardien erilaisuus aiheuttaa merkillisiä "fenaomenaalisia" ilmiöitä. Alemmalla kulutusstandardeilla olevat nimittäin toisaalta ihailevat ylempien standardia, toisaalta taas ne paheksuvat sitä, koska eivät voi samaa tasoa itse saavuttaa. Kaikissa yhteiskunnissa on olemassa tästä johtuvaa jännitystä. Tämä jännitys kuvastuu myös veropolitiikassa pyrittäessä verottamaan ns. ylellisyyttä.

Alemmilla kulutusstandardeilla olevat yhteiskuntaluokat pitävät ylellisyytenä sitä kulutusta, mikä huomattavasti ylittää heidän tasonsa. Määrättyjä kulutushyödykkeitä voidaan väestön suuren enemmistön piirissäkin pitää ylellisyyteen kuuluvina, kunnes väestön vaurauden kohotessa ennen ylellisyyteen kuuluviksi katsotut hyödykkeet muuttuvat tavanomaiseen kulutukseen katsotuiksi.

Erikslaatuinen kaikissa maissa havaittu tosiasia on, että ns. ylellisyysverotuksella voidaan julkiselle yhdyskunnalle saada vain vähäinen osa verotuloista. Tähän on pääasiallisimpana vaikuttavana tekijänä se, että suhteellisen varakkaan väestönosan kulutusmuodoissa tyydytetään suuremmissa määrin kulttuuritarpeita, kuin alempien yhteiskuntaluokkien kulutuksessa. Talouspolitiikka joutuu ristiriitaan, jos julkisten menojen muodossa kulttuuripyrkimyksiä ja vastaavaa kulutusta koetetaan edistää ja veropolitiikassa samanaikaisesti rasittaa enemmän kuin muuta kulutusta. Progressiivinen tuloverotus on tässä suhteessa indifferentti ja on siten paljon tarkoituksenmukaisempi kulutusstandardien erilaisuuden lievittämisväline kuin ylellisyysverotus esim. sentapaisen ylellisyysliikevaihtoveron muodossa, jollainen Saksassa vuosina 1918-1926 oli voimassa.

Niillä kulutusmuodoilla, joissa pääasiallisesti tyydytetään yhteiskunnan jäsenten fysiologisia tarpeita, on suhteellisen alhaisen vauraustason omaavalla kansalla hyvin huomattava merkitys. Paitsi ravinnon myös nautintoaineiden, kuten tupakan, väkijuomien ja kahvin tai teen kulutuksen rahassa ilmaistu arvo (verottomanakin) edustaa kansantulossa hyvin huomattavaa osaa.

Verotettaviksi sopivina pidettyjen kulutushyödykkeiden osuus muodostaa vauraassa maassa pienemmän osuuden kansantulossa kuin köyhemmässä maassa. Sitä vastoin kulttuuritarpeiden ja niihin verrattavien sekä niistä erottamattomien mielen virkistämisen tarpeiden tyydyttämistä edustavilla kulutushyödykkeillä on kansantulossa suurempi osuus,

Välillistä kulutusverotusta taas kohdistetaan hyvin vähäisessä määrin sellaisiin kulutuksen muotoihin, joissa kulttuuritarpeiden tyydyttämisellä on tärkeä merkitys.

Jos veroina julkiselle yhdyskunnalle vauraassa maassa otetaan suunnilleen yhtä suuri osuus kansantulosta kuin vähemmän vauraassakin maassa, täytyy tämän pääasiallisesti edellä esitetyistä syistä tapahtua muunlaisen kuin välillisen kulutusverotuksen avulla. Luultavasti saa pääasiallisesti tästä syystä selityksensä se, että vauraissa maissa havaitaan normaaleina aikoina tuloon ja omaisuuteen kohdistettujen verojen osuuden maan kokonaisverotuksen tuotossa olevan suuremman kuin köyhemmissä maissa.

VI luku. Kansantulon muodostuminen rauhan ja sodan aikana.

1 §. Se valmiiden hyödykkeiden määrä, minkä yhteiskunnan jäsenet tuotantosuo-
ritustensa yhteistuloksena määräaikana esim. vuodes-
sa saavat primääristen tarpeittensa tyydyttämiseksi, merkitsee, kuten
edellä on esitetty, yhteiskunnan kokonaistuotannon tulosta eli kansan-
tuloa. Se valmiiden hyödykkeiden määrä, mikä kansantulona yhteiskun-
nan jäsenten hyväksi saadaan, on ilmaistava raha-arvossa, koska tämä
on ainoa mahdollinen menettelytapa tuotannon tuloksen mittaamiseksi.

Eri yhteiskunnissa kokonaistuotannon tulos on eri suuruinen;
ja tämä tulos vaihtelee ajasta toiseen. Yhteiskunnan kokonaistuotan-
non tuloksen suuruus riippuu ensinnäkin siitä, kuinka paljon ja min-
käläatuista työvoimaa sekä maapohjaa luonnonaineyhteiskunnalla
on käytettävissään. Lisäksi se riippuu siitä, minkälainen on yhteis-
kunnassa tuotannon tekniikan ja organisation taso. Niin ikään koko-
naistuotannon tuloksen suuruus riippuu siitä, kuinka paljon ja min-
käläatuista reaalista ja "henkistä" pääomaa sekä vastaavasti julki-
sia reaalisia ja "henkisiä" suoritusvälineitä, jotka kaikki ovat ai-
kaisemman tuotannon tuloksia, yhteiskunnalla on käytettävissään. Vih-
doin tuotannon tuloksen suuruus on riippuvainen siitä, kuinka tarkoin
ja kuinka tehokkaasti mainitut tuotantovoimat ja reaaliset sekä "henki-
set" pääomat ja vastaavat julkiset suoritusvälineet kokonaistuotannon
hyväksi käytetään.

Yhteiskunnan kokonaistuotannon tulos ei muodostu yksinomai-
sesti siten, että yhteiskunnan jäsenet oman yhteiskuntansa puitteis-
sa suljettuina ulkopuolelle muiden yhteiskuntien harjoittaisivat tuo-
tantoa. Tuotannon organisation olennaisena piirteenä on yhteiskun-
tien välinen, eri kansojen välinen työnjakoisuus. Jos määrättyllä yhteis-
kunnalla, tietyllä maalla, on sijoituksistansa muihin maihin muodostunu
juoksevia saattavia enemmän kuin sillä on juoksevia velvoituksia, mer-
kitsee tämä, että yhteiskunnan kokonaistuotannon tuloksessa on osana
myös se hyödykemäärä, mikä juoksevasti toisissa maissa olevien tuo-
tantovoimien ja muiden tuotannon tekijöiden tuotannosta saadaan
omaan maahan siten, ettei maahan tuotavien hyödykkeiden vastikkeeksi
tarvitse luovuttaa omassa maassa tuotettuja hyödykkeitä.

Sotaa käyvällä maalla on kokonaistuotantoonsa käytettävissä
samat alkuperäiset tuotantovoimat, työvoima sekä maapohja luonnonai-
neineen ynnä muut tuotantovoimat reaalisien ja "henkisen" pääoman ja
vastaavien julkisten suoritusvälineiden muodossa kuin rauhankin aika-
na. Vain näiden samojen tuotantovoimien tarkempi ja tehokkaampi koko-
naistuotannon hyväksi käyttäminen voi vaikuttaa lisäävästi kansantu-
loon. Saavutettua tekniikkaa ja organisatiota ei nimittäin käden kään-

teessä voida parantaa. Sitä paitsi kansojen välisen työnjaon heikkenemisessä tosiasiallisesti tuotannon organisatio heikkenee. Ulkomaankauppa supistuu ja pakottaa aikaisempaa epäedullisempiin tuottamisen muotoihin, korviketuotantoon.

Sodanaikaiseen kansantuloon voivat lisäävästi vaikuttaa seuraavat kolme tekijää. 1) Joutilaina olleita tuotantovoimia saatetaan kokonaistuotantoa palvelemaan. 2) Tuotantovoimien päivittäistä toiminta-aikaa pidennetään. 3) Nuorison koulutus osittain keskeytetään ja yhteiskunnan "henkisen" pääoman reproduktiota siten osittain lykätään; vastaavasti nuorison työvoimaa käytetään juoksevien tuotantosuosurusten hyväksi.

Oletetaan, että jo rauhan aikana yhteiskunnan koko reaali-pääoma on ollut efektiivisessä käytössä ja ettei myöskään varsinaista työttömyyttä ole ollut. Silti on yhteiskunnassa rauhan aikana ollut sellaista työvoimaa, joka enimmäkseen on ollut "joutilana"; kysymyksessä olevat yhteiskunnan jäsenet ovat enimmäkseen olleet vain kuluttajia mutta eivät ole sanottavasti ottaneet osaa yhteiskunnan kokonaistuotantoon. Tällaisen reservin muodostavat mahdolliseen työttömien jäännösryhmään kuuluneet henkilöt sekä yli-ikäiset jo eläkkeelle siirtyneet tai sotavuosina siirtymisiässään olevat henkilöt, jotka iästään huolimatta vielä voivat osallistua tuotantotoimintaan. Kotitalouksista siirtyvä työvoima edustaa osaksi myös sellaista työvoimaa, joka aikaisemmin on ollut "joutilana". Tämä työvoima on suurimmaksi osaksi kyllä ottanut osaa kotitaloustuotantoon. Sen työskentely on osaksi ollut kuitenkin vain puolittaista, erityisesti varakkaiden yhteiskuntaluokkien keskuudessa; tässä on siten tärkeä reservi, josta työvoiman lisäystä yhteiskunnan kokonaistuotannon hyväksi sodan aikana voidaan saada.

Työajan pitentäminen lisää myös osaksi tuotantosuosurituksia. Lisäys ei kuitenkaan ole niin suuri, kuin mitä työajan pitentämisen aika merkitsee, sillä työteho "ylituntien" aikana ei ole sama kuin normaalitunteina.

Kansantulo lisääntyy sodan aikana reaalisesti myös "henkisen pääoman" reproduktion lykkäämisen kautta. Kun oppilaitosten toimintaa supistetaan, siirretään osa opettajavoimista turvallisuustehtäviin; kansan tuotantosuosuritukset tältä osalta vain muuttavat suuntaansa; mutta toisin on oppilaitoksissa olleen opiskelevan nuorison laita. Tämän nuorison elatuksesta ovat perheet huolehtineet ansaitsevien perheen jäsenten alkuperäisten tulojen avulla. Nuorison ajan käyttäminen opiskeluun ja siitä perheelle aiheutuvat menot ovat siten olleet eräs perheen kulutusmenoerä. Tämä menoerä on merkinnyt sitä, että nouseva

polvi saavuttaa saman älyllisen ja esteellisen tason kuin edellinenkin. Nyt tämä kulutusmenoeri jää perheeltä osaksi pois varttuneempien lasten siirtyessä asevelvollisuuden tai työvelvollisuuden nojalla tuotantosuoritustehtäviin (vrt. myös koulujen tavallista pitemmät kesälomat nuorison ottaessa osaa maataloustuotantoon). Ne perheen nuoret jäsenet, jotka normaaleissa oloissa saavat jokseenkin yksinomaisesti vain johdettuja tuloja (vanhempien tulojen osia), saavat suureksi osaksi sodan aikana alkuperäisiä tuloja, esim. armeijassa sotilaspalkan ja luontoisedut.

Sen lisäksi mitä yhteiskunnan kokonaistuotannon tuloksena eli kansantulona sotaa käyvä kansa saa valmiita hyödykkeitä käytettäväkseen, tulevat muista hyödykelähteistä kuin kansantulosta saatavat hyödykkeet. Lisähyödykelähteistä kansa voi saada hyödykkeitä joko 1) lopullisesti käyttöönsä tai 2) toistaiseksi käytettäväkseen, viime mainitussa tapauksessa toisin sanoen siten, että syntyy vastaavia välttämättömyyksiä tulevaisuudessa silloisen kansantulon käyttämiseen sodan aikana käytettyjen hyödykkeiden korvaamiseksi.

Lopullisesti saadaan yhteiskunnan käytettäväksi hyödykkeitä, jos vieraat yhteiskunnat tai niiden jäsenet asettavat ilmaiseksi tai "puoli-ilmaiseksi" hyödykkeitä kansan käytettäväksi. Tässä on kysymys ulkomaisesta avusta (Auslandsbeitrag) sen lopullisessa muodossa. Vastikkeettomat tavaraluovutukset, jotka kansa ulkomailta, näihin luettuina mahdolliset miehitettyt alueet, saa käytettäväkseen, edustavat tätä hyödykelähdettä.¹ Sama koskee sotasaaliina saatuja tavaroita. Sotavangit, joiden elatus kuuluu pelkästään julkisten turvallisuus- ja järjestyssuoritusten kustannuksiin, voidaan asettaa yhteiskunnan tuotannon palvelukseen, josta tuloksena saadaan hyödykelisiä. Ulkomaiden työvoima, jota mahdollisesti maahan saadaan, ei muodosta lopullista lisähyödykelähdettä, jos tämän työvoiman tuotantosuoritukset korvataan samanlaisten periaatteiden mukaisesti kuin oman yhteiskunnan jäsenten tuotantosuorituksetkin. Jos korvaukset ovat "alikorvauksia", muodostaa osa vastaavista työsuorituksista kuitenkin lisähyödykelähteen lopullisessa muodossa.

Toistaiseksi voi kansa saada hyödykkeitä yli kansantulon käytettäväkseen seuraavista lisähyödykelähteistä: a) ulkomaisina konsumptioluottoina, b) omien konsumptiovarastojen käytön muodossa sekä c) yhteiskunnan reaali-pääoman reproduktion lykkäämisen kautta.

¹ Sotaikäyvän maan lasten tai invalidien oleskelu vapaasti ystävällisissä suhteissa olevissa maissa, voi myös merkitä huomattavaa hyödykelisiä sotaikäyvän maan yhteiskunnan jäsenten tarpeiden tyydyttämisessä.

Ulkomaiset tavaraluovutukset, joita vastaamassa ei toistaiseksi tarvita oman maan vientiluovutuksia, tapahtuvat konsumptioluottojen varassa, mutta sillä edellytyksellä, että velka myöhemmin maksetaan. Jos maassa työskentelevät vieraan yhteiskunnan jäsenet eivät työstänsä saamiaan korvauksia voi vapaasti käyttää (paitsi rajoitetussa määrin omaan elatukseensa) eikä niitä maasta hyödykkeiden muodossa poislähetettävä, merkitsevät nämäkin työkorvausten osat asiallisesti ulkomaista hyödykelisää väliaikaisessa muodossa.

Toisen väliaikaisen hyödykelähteen, joka on verrattavissa mainittuihin ulkomailta saottuihin konsumptioluottoihin, muodostavat ne kulutukseen tai julkisen yhdyskunnan käyttöön jo normaaleissa olosuhteissa siirtynyt kestävä hyödykkeet tai lyhytaikaisten hyödykkeiden varastot, jotka säännöllisissä oloissa jatkuvasti uudistettaisiin, mutta jotka nyt vähitellen käytetään loppuun. Näiden konsumptiovarastojen supistumista vastaava hyödykemäärä on sodan aikana "hyödykelisä" sen lisäksi, mitä nyt sota-ajan tuotantosuurituksilla hyödykkeitä aikaansaadaan. Nuo hyödykkeet, joita konsumptiovarastojen supistaminen edustaa, "ansaittiin" jo rauhanajan kansantulolla. Konsumptiovarastojen palauttaminen entiselle tasolle sodan jälkeen vaatii sotaa seuraavien vuosien kansantulosta osansa.

Samassa asemassa on yritysten reaali-pääoman reproduktion lykkääminen. Otettakoon esimerkki miesten saappaita ja muita jalkineita hankkivasta teollisuus- ja jakelutoiminnan haarasta. Sodan syttyessä on liikkeissä suuret varastot ja tehtaissa uudet koneet, varastot ja koneet on vuosittain reprodusoitu. Kuluttajat ovat kulutusmenoerissään suorittaneet kustannushinnan osana myös korvauksen niiden miesten tuotantosuurituksista, jotka ovat valmistaneet uusia koneita kuluvien sijalle.

Nyt osa jalkineita ja niiden tuottamisen välineitä valmistaneista ja niiden jakelusta huolehtineista miehistä siirretään turvallisuustehtäviin rintamalle, ja valtio korvaa heidän tuotantosuurituksensa (jotka edelleen muodostavat osan kansantulosta). Miesten siirron johdosta kansantulo säilyy muuttumattomana (työpalkkaa vastaa nyt sotilaspalkka luontoiseturvina sekä setakuukausipalkka).

Kansantulon lisänä tarpeiden tyydyttämiseksi käytetään nyt kuitenkin tietty hyödykemäärä, mikä kuvastuu reaali-pääoman supistumisessa. Ne saappaat ja muut jalkineet, jotka sotatehtäviin siirrettyjen miesten tuotantosuurituksilla (koneita valmistaneiden miesten suoritus mukaan luettuina) rauhan aikana valmistettiin ja pidettiin jatkuvasti uusituissa varastoissa ja jotka "ansaittiin" jo rauhan ajan kansantuloon sisältyvinä, käytetään nyt tarpeiden tyydyttämisen hyväksi. Reaali-pääoma maassa supistuu sekä varastojen uusimisen että koneiden valmistamisen reproduktion lykkäämisen vuoksi.

Siihen hyödykemäärään, mikä kansalla sodan aikana on käytettävissään, voivat seuraavat seikat aiheuttaa vähennystä. Se hyödykelisä, mistä edellä ulkomaiden lopullisen tai väliaikaisen lisän muodossa oli puhe, merkitsee luonnollisesti vähennystä luovuttajakansan käytettävissä olevaan hyödykemäärään. Mutta yhteiskunnan kokonaistuotannon tulokseen eli kansantuloon voivat vähentävästi vaikuttaa alempana esitetyt seikat.

Kuten edellä oli jo puhe, voi tuotannon organisation heikentymisen alentaa kansantuloa. Ulkomaankaupan supistuminen vaikuttaa tähän. Tuotannon tekniikan ja organisation tasoon voi pitkäaikaisen sodan aikana heikentävästi vaikuttaa edellä puheena ollut "henkisen" pääoman reproduktion osittainen lykkääminen. Yhteiskunnan reaali-pääoma supistuu sodan aikana, vaikka tosin vastaavat välineet esiintyvät enimmäkseen reaalisina julkisina suoritusvälineinä kokonaistuotannon julkistaloudellisessa sektorissa. Voi olla kuitenkin mahdollista, että osa reaalisista välineistä jää kokonaan käyttöä vaille, kun esim. tietynlaatuista kotimaista kulutusta palvelleita tehtaita ei voida käyttää sotilaallisiin tarkoituksiin tai kun esim. osa vientiteollisuuden tuotantolaitoksista joutuu pysähdyksiin.

Kun edellä esitetyt seikat kokonaisuudessaan otetaan huomioon, täytyy olettaa, että maassa, jossa ennen sotaa tuotantovoimat olivat jokseenkin efektiivisessä käytössä, voidaan suhteellisen vähäisessä määrin reaalisesti lisätä kansantuloa, eikä aina lisäystä voi lainkaan tapahtua, vaan saattaa kansantulo päinvastoin reaalisesti supistua. Käytettävissä olevaan kokonaishyödykemäärään voivat hyvin huomattavasti vaikuttaa kansantulon lisäksi käytettävissä olevat lisähyödykelähteet. Ulkomaiden lopullinen ja väliaikainen osuus riippuu sotilaallisista tekijöistä, (liittolaissuhteista) sekä suhteista neutraaliin maihin. Oman maan konsumptiovarastojen ja reaali-pääoman kuluttamisen mahdollisuudet riippuvat taasen siitä, kuinka korkealla vaurustasolla kansa on ollut.

Lukuun ottamatta ulkomailta lopullisessa muodossa saattua hyödykelisää aiheuttavat edellä puheena olleet kansantulon lisäksi käytettävissä olevat lisähyödykelähteet ja niistä sodan aikana saatu apu sodanjälkeisinä vuosina supistumista silloin tarpeiden tyydyttämiseksi käytettävissä olevaan hyödykemäärään; tältä osalta sodan rasituksia reaalisesti siirretään tulevaisuuteen.

Ulkomaisia konsumptioluottoja on maksettava takaisin. Oman maan konsumptiovarastot on jälleen täydennettävä ja reaali-pääoma uusittava. Samoin on "henkisen" pääoman laita. Paitsi opiskelun lykkääminen ovat myös ylitöiden aiheuttamat rasitukset voineet heikentää sodan jälkeen käytettävissä olevan työvoiman laatua; laadun kohottaminen entiselle tasolle voi vaatia useiden vuosien "henkisen" pääoman täydennystä.

Tällöin ei ole vielä otettu huomioon itse sodasta yhteiskunnan jäsenille, heidän perheittensä jäsenille ja omaisuudelle koituneita menetyksiä ja vaurioita. Kaikkea tätä vastaamassa on yhteiskunnan jäsenten tärkeän primäärisen tarpeen, turvallisuuden tarpeen, heidän koko yhteiskuntansa olemassa olon turvaamisen tarpeen välttämättömyys.

2 §. Kansantulo ei reaalisesti sodan aikana voi yleensä huomattavasti kasvaa. Voitanee sanoa, että se useimmiten päinvastoin alenee. Ne tuotantosuoritukset, jotka sodan aikana laajentuviin turvallisuus- ja järjestyssuorituksiin tarvitaan, saadaan pääasiassa siten, että kansan kokonaistuotannon suunta muutetaan mahdollisimman laajassa määrin yksityistaloudellisesta sektorista julkistaloudelliseen sektoriin ja nimenomaan julkistaloudellisen sektorin siihen osaan, mitä turvallisuus- ja järjestyssuoritusten aikaansaanti merkitsee. Kulutushyödykkeiden saannin yksityisille täytyy supistua. Suuremman määrin yksinkertaistettuna voidaan tässä ilmenevä prosessi esittää seuraavalla sivulla olevan taulukon esimerkin valossa.

Esimerkissä oletetaan, että julkinen yhdyskunta niin rauhan kuin sodankin aikana huolehtii vain turvallisuus- ja järjestystarpeiden tyydyttämisestä. Kansan tuotantosuorituksista on rauhan aikana 85 % tulut kulutushyödykkeiden ja 15 % julkisten turvallisuus- ja järjestyssuoritusten hyväksi.

Turvallisuus- ja järjestyssuoritukset on aikaansaatu siten, että 8 % tuotantosuorituksista on yksityisissä yrityksissä suunnattu julkisten suoritusvälineiden aikaansaamiseen. Suhteellisen pieni osa tästä on käsittänyt virastorakennusten ja virastojen tarvikkeiden, suurin osa sitä vastoin sotamateriaalin tuottamista. Julkisissa muodostelmassa palveleva työvoima on aikaansaanut yhteensä 7 % kokonaistuotantosuorituksista. Yksityistä kulutusta palvelevista tuotantosuorituksista on ravinnon hankkimiseksi tarvittu 40 % kansan kokonaistuotantosuorituksista, ja 45 % on jäänyt muiden kulutushyödykkeiden osalle.

Esimerkissä oletetaan, että sodan aikana onnistutaan puolet kansan tuotantosuorituksista ohjaamaan turvallisuus- ja järjestyssuorituksia aikaansaamaan. Jakelun säännöstely ja sen valvonta vaatii järjestyssuorituksiinkin lisää tuotantovoimia. Pääasiallisesti tapahtuu muutos kuitenkin sen johdosta, että sotamateriaalin valmistus ja työvoiman käyttäminen sotilastehtävissä vaatii niin suuren osan tuotantosuorituksista, kuin tämä suinkin on mahdollista muita tehtäviä lillallisesti laiminlyömättä. Yksityisissä yrityksissä valmistettavien julkisten suoritusvälineiden tuottamisen oletetaan lisääntyvän niin runsaasti, että kokonaistuotantosuorituksista entisen 8 %:n sijasta

Yksinkertaistettu esimerkki kansantulon jakaantumisesta kulutushyödykkeiden ja julkisten turvallisuus- ja järjestyssuoritusten osalle rauhan ja sodan aikana.

Aikaansaatatavat hyödykkeet	Tarvittavien tuotantosuoritusten osuus % kansantulosta	
	Rauhan aikana	Sodan aikana
Kulutushyödykkeet:		
Ravinto	40	32
Tupakka ja väkijuomat	3	2
Asunto, lämmitys- ja valais- tusvälineet, kodinkalusto ja vaatteet	32	14
Kirjat, elokuvanäytännöt, vir- kistysmatkat sekä muut kulu- tushyödykkeet	10	2
	<hr/> 85	<hr/> 50
Julkiset suoritukset;		
Virastorakennukset ja tar- vikkeet, sotamateriaali ja muut julkiset suori- tusvälineet	8	24
Järjestysviranomaisten suo- ritukset (välineitä lukuun- ottamatta).	5	6
"Turvallisuusviranomaisten" suoritukset (välineitä lu- kuunottamatta)	2	20
	<hr/> 15	<hr/> 50
Kaikki yhteensä	<hr/> 100	<hr/> 100

24 % eli kolme kertaa suurempi osuus tarvitaan näihin tehtäviin.

"Turvallisuusviranomaisten" eli tässä tarkoitettujen puolustusvoimi-
en palveluksessa olevien tuotantovoimien tuotantosuoritusten osuus
oletetaan nyt 20 %:ksi entisen 2 %:n sijasta kokonaistuotantosuori-
tuksissa.

Tuotantosuorituksia aikaansaavien kaikkien yhteiskunnan jäsen-
ten yksityisen kulutuksen täytyy nyt keskimääräisesti huomattavasti
supistua. Niin siviili- kuin sotilastehtävissä yhteiskunnan jäsenet
saavat hyväkseen huomattavasti pienemmän määrän kulutushyödykkeitä
kuin aikaisemmin.

Ravinnon kulutusta ei voida huomattavasti supistaa, vaikka
senkin täytyy hiukan **pieniäntyä**, ennen kaikkea aikaisemmin suhteelli-
sen suurin tuotantokustannuksin valmistetun ravinnon osuuden supistues-
sa kysymyksessä olevassa kulutusmuodossa. Tupakan ja välijuomien ku-
lutusta supistetaan melko paljon siviilipuolella, mutta keskimääräinen
supistuminen on suhteellisen vähäistä, koska rintamatehtävissä palve-
leville tuotetaan verrattain huomattava määrä näitä kulutushyödykkeitä.

Asuntojen reproduktio lykätään miltei kokonaan vain aivan välttämättömmimpiä korjauksia ja uutisrakennuksia sallimalla. Tässä turvaututaan siis pääasiallisesti reaali-pääoman (tai kuluttajan oman kestävän kulutushyödykkeen) kuluttamiseen. Mitä vartteisiin tulee, turvaututaan huomattavassa määrin kulutusvarastojen kuluttamiseen, mutta jatkuvaa tuotantoa silti tarvitaan. Sekä rintamatehtävissä että siviilitehtävissä olevien yhteiskunnan jäsenten vaatetuksesta on tiettyssä laajuudessa edelleen huolehdittava. Asuntojen lämmitys ja valaisu vaatii sodankin aikana suhteellisen paljon tuotantosuorituksia. Sitä vastoin kodinkalustojen tuottaminen keskeytetään miltei kokonaan.

Kirjojen, elokuvanäytäntöjen, virkistysmatkojen sekä muiden kulutushyödykkeiden tuottamiseen jää näin oletetuissa olosuhteissa varsin pieni osuus kansan kokonaistuotantosuorituksista. Kaikkiaan olisi ravinnon osuus supistunut 32 %:iin ja muiden kulutushyödykkeiden osuus 18 %:iin kansan kokonaistuotantosuorituksista.

Kansa, jonka vauraustaso ennen sotaa on ollut sellainen, että esimerkissä oletettuun tapaan 40 % sen kokonaistuotantosuorituksista olisi tarvittu ravinnon hankkimiseen, ei sodan aikana voine julkisten turvallisuus- ja järjestyssuoritusten aikaansaantiin keskittää niin huomattavaa osuutta eli puolta kansantulosta kuin esimerkissä esitettiin. Esimerkistä jätettiin kokonaan pois mm. se tuotantovoimien osuus, minkä oppilaitosten ja sairaalain toiminta sitoo.

Yhteiskunnan jäsenten fysiologisten ja kulttuuritarpeiden sekä niihin verrattavien mielen virkistämisen tarpeiden sekä myös niihin verrattavien mielen virkistämisen tarpeiden sekä myös tiettyssä laajuudessa ympäristötarpeiden tyydyttäminen vaatinee todennäköisesti sodankin aikana suuremman osuuden kansantulosta kuin esimerkkitapauksessa oletettiin. Suoritusteho turvallisuustehtävissä ja muissa sodan aikana välttämättömissä tehtävissä muussa tapauksessa heikkenee, Primääriset tarpeet ovat kaikki osaksi eksistenssitarpeita (Vrt. II luvun 2 §:n seitsemäs periaatti).

Eri yhteiskuntaryhmien kulutusstandardeissa kaikissa olosuhteissa havaittavan erilaisuuden täytyy sodan aikana suuressa määrin tasoittua. Tapahtuu kulutuksen huomattavaa assimiloitumista. Psykologillisesti tämä välttämättömyys toteutuu hyvin kivuttomasti. Samanaikaisesti tapahtuva tason lasku määrättyssä sosiaalisessa ryhmässä ei tuota psykologillisia vaurioita tämän ryhmän jäsenille; aivan toisin olisi asian laita, jos samaan ryhmään kuuluvista jäsenistä vain eräiden osaksi tulisi tason laskun tosiasia; psykologiset vauriot ympäristötarpeen vaikuttamina olisivat silloin huomattavat.

VII luku. Kansantulon laskenta.

1 §. Jos kansantulo määritellään sillä tavoin, että se ilmaisee määrätyn kansan juoksevat kulutusmahdollisuudet mahdollinen reaali-pääoman lisäys tähän luettuna ja että julkisen yhdiskunnan toimenpiteissä on kansantuloon otettava mukaan vain se osa, mikä välittömästi lisää yksityisessä kulutuksessa ilmenevää tarpeentyydytystä, ilmaisee määritelmä suurin piirtein kansan hyvinvointia.¹ Tällä tavoin esitettyjen määritelmien mukaisesti tahdotaan nimenomaan ennen kaikkea julkisia turvallisuussuorituksia aikaansaavan puolustuslaitoksen kustannusmenot jättää kokonaan kansantulon piiristä pois. Katsotaan, että puolustus on välttämätön yleinen kustannus, sekä tuotannon että kulutuksen edellytys. Tarpeentyydytystä puolustuslaitoksen suoritukset eivät merkitsisi. Määritelmän mukaan jäävät ulkopuolelle kaikki ne alkuperäiset tulot, jotka yhteiskunnan ulkonaisen turvallisuuden ja myös yhteiskunnan jäsenten keskinäisten turvallisuus- ja järjestystarpeiden tyydyttämiseksi julkisten suoritusten aikaansaannista aiheutuvista kustannusmenoista muodostuvat.

Tapahtuu myös, ja se lienee yleistä, että käytännöllisessä kansantulon laskennassa pyritään soveltamaan mainitun tapaista kansantulon määritelmää. Tämä kuvastuu siinä, että ulkopuolelle kansantulon piirin jätetään ne alkuperäiset tulot, jotka tuotantosuoritusten korvauksina maksetaan julkisissa turvallisuus- ja järjestysmuodostelmissa palvelevalle työvoimalle. Mahdollisesti otetaan mukaan osa tämän työvoiman palkkauksesta. Rajoitus tehdään ehkä siten, että mukaan otetaan sisäasiainhallinnon virastoissa ja muodostelmissa (myös poliisilaitoksissa) ja tuomioistuinlaitoksissa palvelevan työvoiman palkkaus. Puolustuslaitoksessa olevan työvoiman palkkaus jätetään joka tapauksessa suureksi osaksi ulkopuolelle kansantulon laskennan. Mahdollisesti tämä erä jää kokonaan pois laskelmista tai mukaan otetaan vain rauhan aikaiseen vakinaiseen henkilökuntaan kuuluvan virkamiehistön, upseeriston ja aliupseeriston palkkaus (muonitus- ja vaatetusedut näihin luettuina). Asevelvollisuuden nojalla palveluksessa olevalla henkilöstöllä ei katsota olevan mitään alkuperäisiä tuloja, ei rahassa maksettuja enempää kuin luontoisetuina saatujakaan. Sodan aikaisissa olosuhteissa tällainen menettely aiheuttaa kansantulon laskennassa huomattavan virhetekijän (Vrt. IV luvun 2 § sekä liitteet I ja II).

¹ Esimerkkinä kansantulon tulkitsemisesta vain hyvinvoinnin ilmaisijaksi mainittakoon Lautenbachin käsitystapa. Hän esittää: "Volkseinkommen ist der subjektive, personale Gegenbegriff zu dem objektiven, realen Begriff Reinertrag der Gesamtwirtschaft oder Netto-Sozialprodukt. Als solches ist es in Wahrheit Ausdruck und Gradmesser des Volkswohlstandes, man kann auch sagen der materiellen Zivilisation." Wilhelm Lautenbach: Die Berechnung des Volkseinkommens, Bank-Archiv 1942 (15. November), Nr. 22.

Sotilaiden palkkaus sotilaspalkkoina ja sotakuukausipalkkoina samoin kuin sotilaiden luontoiskorvausetuina suurentaa sodan aikana huomattavassa määrin julkisia menoja, joita verrataan kansantuloon. Kansantulo esiintyy mainitusta syystä todellisuutta pienempänä. Julkisessa osuudessa mainitut erät kuitenkin ovat mukana ja antavat (koska vertailu tehdään liian pieneen kohteeseen) siitä liian suuren kuvan. Käytännössä virhettä pienentää kyllä huomattavasti se, että sotamateriaalin ja muiden julkisten suoritusvälineiden tuottamisessa syntyvät tulot otetaan laskelmissa enimmäkseen huomioon. Jos vielä arvioon lisätään ns. kustannusverot eli välilliset verot, päädytään ehkä loppusummaan, joka vastaa suurin piirtein kokonaistuotannon tulosta. Laskelman suoritus on kuitenkin tapahtunut epäjohtonmukaisiin menettelytapoihin.

Ajatus siitä, että puolustuslaitoksen palkkausmenot ja mahdollisesti muutkin julkisissa turvallisuus- ja järjestysmuodostelmissa maksetut palkat olisi jätettävä kansantulon ulkopuolelle johtuu siitä, ettei yhteiskunnan jäsenten primäärisiä tarpeita ole ymmärretty oikein. On katsottu, että tarpeentyydytystä on vain se, mikä yksityisessä kulutuksessa ja sitä välittömästi lisäävissä julkisissa toimenpiteissä ilmenee. Yhteiskunnan jäsenillä on kuitenkin muitakin primäärisiä tarpeita, nimittäin edellisen lisäksi juuri yhteiskunnan jäsenten keskinäisen turvallisuuden ja järjestyksen sekä heidän ulkonaisen turvallisuutensa primääriset tarpeet. Kaikki primääriset tarpeet ovat toistensa edellytyksiä. Ei menetellä oikein, jos yhteiskunnan kokonaistuotannossa se tuotantosuuroritus osuus, mikä tarvitaan julkisten turvallisuus- ja järjestys suoritus aikansaamiseksi, jätetään laskelman ulkopuolelle. Laskelman perustana oleva määritelmä johdonmukaisesti sovellettuna ei johda tulokseen, joka muodostaisi sellaisen kokonaisuuden, johon osia voitaisiin verrata.

Edellä esitettyä määritelmää ei milloinkaan sovelleta käytännöllisessä kansantulon laskennassa johdonmukaisesti. Johdonmukainen menettely nimittäin edellyttäisi, että kansantulon ulkopuolelle jätettäisiin myös esim. varustustehtaissa toimivan työväestön palkkaus, myös yksityisten yritysten muodossa toimivan varustustehtaan ollessa kysymyksessä. Ne alkuperäiset tulot, jotka saadaan julkisia suoritusvälineitä (ei ainoastaan sotamateriaalia) tuottavissa yrityksissä, olisi jätettävä kansantulon piiriin ulkopuolelle.

Edellisen luvun 2 §:ssä esitettiin yksinkertaistettu esimerkki kansantulon jakaantumisesta kulutushyödykkeiden ja julkisten turvallisuus- ja järjestys suoritus osalle rauhan ja sodan aikana. Edellytettäkään, että esimerkkitapauksissa rauhan ja sodan aikana kansantulo olisi ollut 100 miljoonaa rahayksikköä. Julkisten turvallisuus- ja järjestys suoritus aikansaannissa muodostui rauhan aikana alku-

peräisiä tuloja 15 miljoonaa, ja tästä oli 8 miljoonaa yksityisissä yrityksissä julkisten suoritusvälineiden tuottamisessa saatua tuloa. Sodanaikaisessa tapauksessa vastaavat tulot olisivat 50 ja 24 miljoonaa rahayksikköä: siis 24 miljoonaa kertyi nyt tuloja yksityisissä yrityksissä tapahtuneen julkisten suoritusvälineiden tuottamisessa ja 26 miljoonaa julkisissa turvallisuus- ja järjestysmuodostelmissa tapahtuneessa julkisten suoritusten aikaansaannissa. Jos esitettyä määritelmää johdonmukaisesti sovellettaisiin, täytyisi kansantulon ulkopuolelle jättää paitsi viime mainitut 26 miljoonaa myös ensiksi mainitut 24 miljoonaa. Kansantulo ei 100 miljoonan sijasta olisi 74 miljoonaa vaan ainoastaan 50 miljoonaa rahayksikköä. Esimerkkita-pauksissa kansantulo olisikin täsmälleen samaa kuin yksityinen kulutus. Minkäänlaiset vertailut toisaalta kansantulon yksityisen ja toisaalta julkisen osuuden välillä eivät olisi mahdollisia. Jos vertailua yritettäisiin, osoittaisi se, että julkinen osuus kansantulos-sa sodanaikaisessa tapauksessa olisi 100 %.

Julkinen yhdyskunnan palveluksessa olevien rahapalkkaus ja luontoispalkkaus on erikseen kansantulon arviossa laskettava mukaan niin hyvin tulotilastollista (persoonallista) kuin tuotantotilas-tollista (reaalista) metoodiakin sovellettaessa.

Käytettäessä tulotilastollista metodia olisi kansantuloa laskettaessa otettava huomioon kaikki ne tulot, jotka yhteiskunnas-sa tuotantosuoritusten korvauksina yksityisille alkuperäisinä tuloi-na muodostuvat. Julkisen yhdyskunnan palveluksessa olevien tulot lasketaan samalla tavoin kuin muutkin tulot. Julkisen yhdyskunnan palveluksessa olevien rahassa maksetut samoin kuin luontoisetuina luovutetut tulot voidaan laskea budjetin ja tilinpäätöksen lukujen avulla.

Käytettäessä tuotantotilastollista menetelmää lasketaan "arvonmuodostus" eri elinkeinoryhmissä, jolloin niissä kussakin muo-dostuneet alkuperäiset tulot ilmenevät asianomaisen elinkeinoryh-män "nettotuotossa". Julkisen yhdyskunnan piirissä tapahtuvan "arvonmuodostuksen" laskemisessa on kuitenkin nytkin sovellettava tulotilastollista metodia. Kaikki ne alkuperäiset tulot, jotka muodostuvat tuotantosuoritusten korvaamisessa julkisten suoritusten aikaansaamiseksi, on saatava mukaan lopputulokseen. Elinkeinoryh-mien "nettotuotoissa" ovat kyllä mukana ne alkuperäiset tulot, jot-ka on saatu julkisten suoritusvälineiden luovuttamisen korvauksina (esim. metalliteollisuuden valmistaman sotamateriaalin luovutuksis-ta). Mutta kaikki ne julkisten suoritusten aikaansaannissa korvauk-sina muodostuvat tulot, jotka elinkeinojen "nettotuottoihin" eivät sisälly, on vielä otettava huomioon.

Voidaan mainita eräitä esimerkkejä tässä esiintyvistä tapauksista. Lääketeollisuuden "nettotuotossa" ovat tässä elinkeinonhaarrassa syntyneet alkuperäiset tulot. Tämän jälkeen lääkkeet eivät enää esiinny "tuloina". Kuluttajat ostavat niitä kulutusmenoeriinsä sisältyvinä. Julkinen yhdyskunta ostaa niitä myös, mutta ei käytä niitä mainittavassa määrin tuotantosuoritusten korvauksiin.

Julkiselle yhdyskunnalle ostettua sotamateriaalia ei lainkaan käytetä korvauksiin. Toisessa asemassa sitä vastoin ovat julkisen yhdyskunnan hankintoihin sisältyvät ravintotarvikkeet, nautintoaineet ja vaatteet, jotka julkisen yhdyskunnan palveluksessa oleville luovutetaan korvausetuina. Näiden etujen arvo on niiden saajain alkuperäisiin tuloihin sisältyvänä otettava huomioon.

Kun tupakkateollisuuden haara myy esim. valtion palveluksessa olevalle henkilölle tupakkaa ja tämä henkilö saamallaan rahapalkalla suorittaa maksun tupakasta, muodostuu maksusta alkuperäisiä tuloja tupakkateollisuuden palveluksessa oleville. Jos nyt valtio pienentää asianomaisen henkilön rahapalkkausta, mutta antaa sen sijasta vastavasta arvosta hänelle tupakkateollisuudelta ostamaansa tupakkaa, ei hänen tulonsa tämän toimenpiteen johdosta supistu. Jos hänen luontoisetuna saamansa tupakka jätetään huomioonottamatta, tulee hänen alkuperäinen tulonsa lasketuksi liian pieneksi. Näin tapahtuu sekä tulo-tilastollisessa että tuotantotilastollisessa kansantulon laskennassa.

2 §. Menettely, jossa kansantuloon lasketaan tai pyritään laskemaan mukaan paitsi ne alkuperäiset tulot, jotka tuotantosuorituksesta kestävien kulutushyödykkeiden tuottamisessa syntyvät, lisäksi näiden hyödykkeiden käytön muodossa ilmenevät jatkuvat palvelut, ei voi olla oikea.

Tapahtuu, että rakennustuotannossa syntyvien alkuperäisten tulojen lisäksi kansantuloon otetaan kuluttajien maksamat vuokrat. Vuokratut asunnot edustavat yhteiskunnan reaali-pääomaa. Asuntotalojen palvelut siirtyvät jatkuvasti kulutukseen.

Kuluttajien vuokrameno on samalla tiettyjen tuotantovoimien suoritusten korvauksena muodostunut alkuperäinen tulo. Konstantin tuotannon vallitessakin on entisiä tuloja korjattava, ja ne on hoidettava. Samalla on rappeutuvien talojen sijalle rakennettava uusia taloja. Kuluttajien vuokrameno edustaa juuri niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat niiden tuotantosuoritusten korvaamisesta, jotka mainitussa tuotannossa tarvitaan. Vuokrameno on siten rakennusyrittäjien, heidän työläistensä ja hankkijoittensa samoin kuin tontin luovuttajien ja rakennustoiminnan rahoittajien eli tarvittavan pääoman luovuttajien alkuperäinen tulo.

Jos kansantulon laskennassa sovelletaan tulotilastollista metodia, tulevat kaikki nämä tulot asianomaisten tulonsaajien alkuperäisissä tuloissa huomioon otetuiksi. Esim. talonmestaja maksaa vuokralaiselta saamastaan rahasummasta talon hoitomenot, lainapääoman korke-
menot, mahdollisen tontin vuokran (ellei tontti ole oma), korjaustyö-
läisten palkat jne.; ja vihdoin osa menee "poistoihin", jotka edusta-
vat rappaantumisasetta ja jota vast amassa täytyy olla uusien talojen
tuotantoa; jäännös on talonmestajan oman pääoman laskettua korkoa ja
yrittäjätuloa. Kuluttajan vuokramenoa vastaamassa on siis kansantu-
lossa mukana kaikki vastaavat alkuperäiset tulot tuotantosuoritusten
korvauksina.

Jos laskennassa sovelletaan tuotantotilastollista metodia
ja rakennustuotannon nettotuotossa otetaan huomioon ne erät, mitkä
juuri "rakentamisessa" muodostuvat, ja "ennakkotuotteiden" tuottamisen
kustannuksissa taas kuvastuvat esim. rakennusaineteollisuudessa kerty-
neet alkuperäiset tulot, johtaa laskenta samaan tulokseen. Maksettuja
vuokria ei näin ollen saisi lisätä kansantuloon.

Konsumptiovarastoihin ja kuluttajien käyttöön siirtyneet kes-
tävät kulutushyödykkeet, kuten autot, kodinkalustot ja vaatteet tuo-
tetaan myös jatkuvassa tuotantoprosessissa, ja kulutusmenoerissään ku-
luttajat suorittavat korvauksen kaikista niistä tuotantosuorituksis-
ta, joita vastaavassa tuotannossa tarvitaan. Käytön erikseen arvioi-
minen tuloksi johtaisi kaksinkertaiseen laskentaan.

Välillisiä veroja eli ns. kustannusveroja ei kansantulon las-
kennassa voida lisätä kansantuloon. Tämän osoittamiseksi on syytä
viitata VI luvun 2 §:n yksinkertaistettuun esimerkkiin ja siinä esi-
tettyyn sodanaikaiseen tapaukseen.

Tuotantosuoritusten korvauksina kaikkiaan saadut alkuperäiset
tulot edellytettiin 100 miljoonaksi rahayksiköksi. Jos yhteiskunnassa
olisi esim. 100 000 jäsentä, saisivat he keskimäärin 1 000 rahayksik-
kön tulon. Julkinen yhdyskunta korvaa ne tuotantosuoritukset, jotka
julkisten suoritusten aikaansaannissa sodan aikana tarvitaan siten,
että kaikilta yhteiskunnan jäseniltä otetaan keskimäärin 50 % heidän
tulostaan ostokyvyn luovutuksina julkiselle yhdyskunnalle, ja vastaa-
va ostokyky annetaan korvauksina niille, jotka julkisista suorituksis-
ta huolehtivat.

Keskimäärin on kaikilla yhteiskunnan jäsenillä kulutushyö-
dykkeiden ostamiseen käytettävissään puolet tulostaan eli 500 raha-
yksikköä. Oletetaan, että mainittu ostokyvyn luovuttaminen julkisel-
le yhdyskunnalle tapahtuisi liikevaihtoveron muodossa. Kaikissa ku-
lutushyödykkeiden hinnoissa olisi keskimäärin 50 % liikevaihtoveroa.
Toisin sanoen yhteiskunnan jäsenet maksaisivat aina kulutushyödykkei-
den hintoihin sisältyvänä yhtä suuren osan verona kuin mitä hyödykkeen

kustannushintakin on. Yksityisen kulutuksen raha-arvo verollisin hinnoin olisi 100 miljoonaa rahayksikköä eli yhtä suuri kuin koko kansantulo. Kulutushyödykkeiden koko raha-arvo verottomin hinnoin ilmaistuna olisi kuitenkin vain puolet tästä.

Kun kansantulon laskenta suoritetaan, päädytään esimerkiksi tapauksessa 100 miljoonan rahayksikön summaan sekä tulotilastollista että tuotantotilastollista metodia sovellettaessa. Suoritettu liikevaihtovero ei sisälly laskelmiin, mutta tätä veroa ei voida lisätä kansantuloon, sillä se ei merkitse mitään alkuperäistä tuloa, vaan edustaa ainostaan sitä osaa, mikä tuloista on ostokykyä julkiselle yhdyskunnalle luovutettu.

Jos teknillisistä syistä myös julkisten suoritusvälineiden hinnoissa yrittäjien myydessä niitä julkiselle yhdyskunnalle olisi mukana liikevaihtovero, merkitsisi tämä, että näiden välineiden hinnat ja vastaavat julkiset menot formaalisista syistä näkyisivät kaksi kertaa niin suurina, kuin ne todellisuudessa ovat. Julkinen yhdyskunta suorittaisi välineiden hinnoissa jatkuvasti tietyn rahasumman, jonka yrittäjät täsmälleen saman suuruisena maksaisivat takaisin liikevaihtoverona julkiselle yhdyskunnalle. Julkista osuutta kansantulossa arvioitaessa on siis mainitunlainen nimellinen meno eliminointava.

Yhteiskunnan jäsenet voivat valmiita hyödykkeitä saada, paitsi siten, että tuotantosuorituksistansa saavat alkuperäisiä tuloja ja näitä tuloja käyttävät kulutushyödykkeiden ostamiseen, myös siten, että ovat saamiensa raha-avustusten turvin tilaisuudessa käyttämään johdettuna tulona toisten ansaitsemaa tuloa kulutushyödykkeiden ostamiseen ja siten yksityisessä kulutuksessa ilmenevän tarpeentyydytyksensä hyväksi. Samalla tavoin voi eri yhteiskuntien välillä tapahtua ostokyvyn luovutuksia toisen yhteiskunnan jäsenten primääristen tarpeitten tyydyttämisen mahdolliseksi tekemiseen. Ulkomailta vastikkeettomasti saadut hyödykelisät eivät ole osa vastaanottaja-kansan, vaan luovuttajakansan kansantuloa; ne ovat luovuttajakansan tuotantosuoritusten tuloksia.

Edellä IV luvussa eriteltiin julkisten turvallisuus- ja järjestyssuoritusten sekä hyvinvointi- eli menestyssuoritusten luonnetta. Hyvinvointimenot peittävät osia kulutushyödykkeiden tuotantokustannuksista. Julkiset siirtomenot eivät myöskään vähenna yhteiskunnassa kulutushyödykkeiden saantia. Kun kansantulon yksityistä ja julkista osuutta verrataan toisiinsa, on siten vain julkisten turvallisuus- ja järjestyssuoritusten kustannuksia merkitsevät julkiset menot otettava julkista osuutta ilmaistaessa mukaan. Kun nämä menot vähennetään arvioidusta kansantulosta, edustaa jäännössumma kulutushyödykkeiden osuutta kansantulossa verottomin hinnoin eli siis juuri oikealla ta-

voin ilmaistuna. Tämän kysymyksen teoreettista taustaa valaistaan vielä tutkimuksen liitteessä I olevassa erittelyssä sekä liitteessä II esitetyssä selvityksessä, jossa viime mainitussa pyritään empirisin seikoin osoittamaan, kuinka esiintyvät probleemit olisi koettava ratkaista.

3 §. Sodanaikaisen kansantulon laskennassa esiintyy erinomaisen vaikeita kysymyksiä. Tekisi mieli sanoa, että raha mittausvälineenä pyrkii peittämään tehtäessä sotaa käyvässä maassa arviota sen kansantulosta.

Oletetaan, että hintataso ja siten rahan arvo pysytetään vakaana. Julkisista menoista peitetään tosin huomattava määrä veroilla, mutta silti otetaan näiden menojen peittämiseen jatkuvasti luottoa, julkisia konsumptioluottoja. Jotta hintataso pysyy vakaana, sovelletaan ankaraa hintasäännöstelyä, ja sitä myös tiukasti valvotaan. Reaalipääoma ei lainkaan kasva, päinvastoin se supistuu.

Todellista pääomanmuodostusta ei lainkaan tapahdu. Tästä huolimatta yhteiskunnan jäsenten korkotulot jatkuvasti kohoavat. He saavat lisääntyviä korkoja pankkitileistensä tai hallussaan olevista julkisen yhdyskunnan lainapapereista. Se osa tuloista, mitä ei kulutukseen voida käyttää ja jota ei veroina julkiselle yhdyskunnalle oteta, muodostuu nyt tulevaisuuden siirtopääomaksi, joka edustaa määrättyjä ostokyvynsiirtolupauksia julkisen yhdyskunnan puolelta. Kun myös näin muodostuvat korot lisätään jatkuvasti tähän tulevaisuuden siirtopääomaan, kasvaa se tästäkin syystä.

Tämä tulevaisuudensiirtopääoma kasvaa myös sen johdosta, että julkinen yhdyskunta sitoutuu suorittamaan sotakorvauksia, antaa vastaavia velkasitoumuksia ja suorittaa näistä korkoja. Lisääntyneitä tuotantosuurituksia ei tällä tavoin kasvavat korkotulot maassa edusta. Ne eivät ole osa reaalista kansantulosta.

Edellä VI luvun 1 §:ssä esitettiin esimerkki siitä, kuinka aikaisempaa reaalipääomaa kuluttamalla kansantulon lisäksi saadaan eräs hyödykelisiä. Esimerkissä mainittiin jalkinetuotannon haaran reaalipääoman kuluttaminen. Jos julkinen yhdyskunta esim. korotonta pakkolainaa (joka ilmoitetaan maksettavaksi takaisin sodan jälkeen) käyttämällä ottaisi yrittäjiltä ne hyödykkeet, jotka reaalipääomaa kuluttamalla sodan aikana käytetään, ei voitaisi sanoa, että yrittäjien reaalipääoma muuttuu "likviidiksi pääomaksi". Reaalipääoma supistuu. Myös korkotulot alkuperäisinä tuloina reaalisesti supistuvat. Kuluttajat eivät nimittäin kulutusmenoerissään enää suorita korvauksia myöskään korokustannuksista muuta kuin siltä osalta, mitä kulutushyödykkeitä yhä vielä tuotetaan. Kun siis reaalipääoman supistuessa sodan aikana korko-

tulot maassa kasvavat, merkitsee tämä, että nämä uudet korot (ja osa aikaisemmistakin koroista) ovat johdettuja tuloja ja edustavat lisääntyvää "tulevaisuudensiirtöpääomaa".

Korot eivät yleensä kansantulossa muodosta kovin huomattavaa tekijää, joten laskelmassa tällä seikalla ei liene erityisen tärkeää merkitystä.

Sodan aikana kansantulo voi reaalisesti kohota, kuten edellä VI luvun 1 §:ssä esitettiin, sen johdosta, että työsuoritukset lisääntyvät toisissa olosuhteissa joutilana olevan työvoiman tuotantoon käyttämisen johdosta ja "henkisen" reaali-pääoman reproduktion osittaisen lykkäämisen vuoksi nuorison ottaessa osaa tuotantoon sekä myös ylitöiden johdosta. Eräät muut tekijät taasen vaikuttavat alentavasti kansantuloon, joten se voinee verrattain vähän reaalisesti kohota, taikka se suorastaan alenee. Jos kansantulon kohoamista jossain määrin tapahtuukin, ei se samalla kuitenkaan merkitse sitä, että yhteiskunnan jäsenet esim. samanlaisesta työsuorituksesta kuin rauhan aikana nyt voisivat saada reaalisesti suuremman tulon. Päinvastoin tämän tulon täytyy olla aikaisempaa reaalisesti pienempi (keskimäärin otettuna), sillä tuotannon organisation heikentyessä esim. ulkomaan kaupan supistamisen vuoksi korviketuotantomuotoihin siirryttäessä samanlaisista työsuorituksistakin saadaan pienempi tuotannontulos.

Jotta sitä osuutta, mikä työsuorituksilla kansan kokonaistuotantosuurituksissa sodan aikana on, voitaisiin mitata ja jotta työsuoritukset reaalisesti voitaisiin mitata samoin perustein kuin rauhankin aikana, täytyisi lähteä siitä, että samanlaatuisista työsuorituksista maksettaisiin korkeintaan entisen suuruiset korvaukset, niin hyvin yrittäjien kuin palkatun työvoimankin työstä.

Täytyisi lähteä siitä, että korvaukset ovat reaalisesti enintään entiset, mutta että niistä julkiselle yhdyskunnalle on luovutettava se osuus, mitä supistuneeseen kulutukseen ei voida käyttää. Esim. kotitaloustuotannossa toimineen työvoiman suorituskorvaukset olisi sekä rauhan että sodan aikana arvioitava suunnilleen samanlaisin perustein. Kun tätä työvoimaa sodan aikana siirretään uusiin tehtäviin, täytyisi korvausten uusissa tehtävissä tapahtuvista työsuorituksista reaalisesti olla enintään samat kuin aikaisemmin.

Niissä yrityksissä, jotka valmistavat julkisia suoritusvälineitä puolustusvoimille, poiketaan korvauksia maksettaessa edellä mainituista periaatteista. Naistyövoimaa siirtyy aikaisemmin alemmin korvauksin toimineilta aloilta (kotitaloudesta, tekstiiliteollisuudesta jne.) esim. varustustehtäisiin, joissa sen palkkaus on melkoisesti korkeampi, kuin mitä vastaavanlaatuiseen työvoiman työsuorituksista aikaisemmin on maksettu. Korvaukset sitä vastoin siviilituotannossa,

kuuten maataloudessa, eivät samanaikaisesti reaalisesti kohoaa. Puolustusvoimien palveluksessa olevat henkilöt saavat osaksi alempia korvauksia (sotilaspalkat, luontoisedut ja sotakuukausipalkat) kuin aikaisemmin siviilitoimissaan, mutta osaksi näidenkin henkilöiden palkkaluontoiset tulot kohoavat entisestään.

Myös puolustuslaitoksen suoritusmateriaalin hankinnoista huolehtivien yrittäjien tuloissa on kasvua, koska näissä hankinnoissa ei voida soveltaa yhtä ankaria hintasäännöstelyperiaatteita kuin muilla aloilla. Sitä vastoin puolustuslaitoksen luontoispalkkauksessa tarvittavien "korvauskulutushyödykkeiden", ennen kaikkea sotilaiden muonaksi ostettujen maataloustuotteiden hankinnoissa hinnat ja siten näiden kokonaistuotannon yksityistaloudellisessa sektorissa valmistettujen hyödykkeiden tuotannossa maksetut tuotantosuoritusten korvaukset eivät reaalisesti kohoaa.

Sodan päättyessä varustustehtaisiin tekstiilitehtaista ja kotaloudesta siirretyn työvoiman tuotantosuoritukset asianomaisen työvoiman palatessa entisiin tehtäviinsä jälleen korvataan tai arvioidaan korvatuiksi alempien perusteiden mukaan kuin sodan aikana. Sodan aikana laaditussa ja rauhan aikana tehdyssä kansantulon arviossa suurentavat edellistä kysymyksessä olevat erät, jotka muodostuvat siis siitä erosta, mikä käypien korvausten muodossa mainituista tuotantosuorituksista sodan aikana suoritettaisiin, jos työvoiman suoritusten korvaamisessa noudatettaisiin samoja perusteita samanlaisen työvoiman suorituksia arvioitaessa niin rauhan kuin sodankin aikana.

Se, että julkisten hyödykkeiden aikaansaannissa ja vastaavassa julkisten suoritusvälineiden tuotannossa sodan aikana osittain suoritetaan korkeampia korvauksia kuin vastaavanlaatuista tuotantosuorituksesta kulutushyödykkeiden tuotannossa, saa selityksensä osaksi siitä, että mahdollisimman efektiivisiin tuloksiin sodan aikana "sotatarkeissa" tehtävissä pääsemiseksi, voidaan tuotantosuoritusten käyviä korvauksia ylittävien erityisten palkkioiden, "rohkaisupalkkioiden", huolehtimista näissä tehtävissä pitää yhteiskunnan edun mukaisina. Nämä ylipalkkiot näyttävät monessa suhteessa muistuttavan suuriperheisten avustuksia ja ~~eräitä~~ muita näihin verrattavia maksuja. Viime mainitut saadaan kansantulon laskennassa johdettuina tuloina ja julkisina siirtomenoina eliminoiduiksi pois, mutta edellisiin nähden ei näin voida menetellä.

4 §. Sellaisessa maassa, jonka tuotantoelämä rauhan aikana on erityisen riippuvainen ulkomaankaupasta ja jossa sota siten aiheuttaa huomattavaa haittaa kansojen välisen työnjaon heikentymisen johdosta ja pakottaa aikaisempaa epäedullisempaan tuotantoon, tapahtuu jo tästä aiheutuen huomattavaa hintojen nousua (alkusysäyksenä tuonnin vaikeutu-

misen yhteydessä olevat tuontihintojen kohoamiset). Jos lisäksi hintasäännöstely ei ole tehokas ja jos lisääntyneet julkiset menot suuressa määrin peitetään luotoilla, saattaa hintataso huomattavasti nousta, ja rahan arvossa tapahtuu siten alentumista.

Kun näissä olosuhteissa joudutaan laatimaan arvioita kansantuloista sotavuosina, tuottaa rahan arvon muutosten mittaaminen vaikeuksia. Vertailuja eri vuosien välillä tehtäessä lienee ainoa mahdollisuus lukujen revidoimiseen elinkustannusindeksin perusteella.

Kun elinkustannusindeksiä käytetään hintatasossa tapahtuneiden muutosten ilmaisemiseen, täyttää indeksi luultavasti suurin piirtein katsottuna tämän tehtävänsä. Näin lienee asian laita siitä huolimatta, että indeksiin sisältyvät verot merkitsevät enimmäkseen aivan muuta kuin muuttumattomien kulutushyödykkeiden kustannuksia.

Kun elinkustannusindeksillä sanotaan mitattavan muuttumattoman elinstandardin ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia ja elinstandardilla tahdotaan ilmaista tarpeentyydytyksen summaa, on otettava huomioon, että yhteiskunnan jäsenillä on muitakin primäärisiä tarpeita, kuin ne tarpeet, jotka tyydytetään yksityisen kulutuksen muodoissa.

Kun ajatellaan normealeja aikoja, jolloin julkisissa suorituksissa hyvinvointi- eli menestyssuoritukset laajentuvat ja jolloin verojen kohoaminen voi aiheutua tästä syystä, voi tämä merkitä sitä, että kulutushyödykkeiden tuotannon kustannuksissa julkisen yhdyskunnan suorittama osuus lisääntyy. Yhteiskunnan jäsenet saavat entistä suuremmassa määrin julkisen yhdyskunnan kustannuksella hyödykkeitä yksityisen kulutuksensa hyväksi, esim. kouluopetusta, ilmaisaterioita, julkisten maanteiden palveluksia jne. Kulutushyödykkeiden kustannukset tulevat siten tosiasiallisesti yhteiskunnassa olemaan suuremmat kuin mitä kuluttajien kulutusmenoristä (verottomin hinnoin ilmaistuna) voidaan päätellä. Muuttumatonta elinstandardia elinkustannusindeksin avulla ilmaistaessa on tässä tapauksessa oikein, että indeksissä ovat mukana verot.

Jos kulutushyödykkeiden tuotannon kustannusten peittämisessä julkisen yhdyskunnan suorittama osuus ei lainkaan lisääny, mutta verojen osuus elinkustannusindeksissä tästä huolimatta huomattavasti kasvaa, voi tämä johtua julkisten hyödykkeiden, julkisten turvallisuus- ja järjestyssuoritusten hyväksikäytön lisääntymisestä yhteiskunnan jäsenten kokonaistarpeentyydytyksessä. Jos elinkustannusindeksillä tahdotaan ilmaista muuttumatonta kokonaistarpeentyydytystä, saattaa se nyt antaa väärän kuvan kysymyksessä olevan tarpeentyydytysstandardin kustannusten muuttumisesta.

Elinkustannusindeksissä otetaan nytkin huomioon määrältään ja laadultaan muuttumaton yksityinen kulutus samojen kulutushyödyk-

keiden muodossa kuin aikaisemmin. Lisäksi tulee huomattavassa laajuudessa uusia hyödykkeitä, julkisia hyödykkeitä, joiden niidenkin kustannukset on kokonaistarpeentyydytyksessä peitettävä. Lisääntyneet verot edustavat tässä tapauksessa näiden julkisten hyödykkeiden kustannuksia. Kun kulutushyödykkeet otetaan entisessä laajuudessaan huomioon ja lisäksi otetaan mukaan entistä suuremmassa laajuudessa mukaan julkisia hyödykkeitä, ei elinkustannusindeksi ilmaise muuttumatonta tarpeentyydytysstandardia.

Edellä VI luvun 2 §:ssä esitetyssä esimerkissä oletettiin yhteiskunnan jäsenillä olevan keskimäärin 1 000 markan tulot. Tästä he rauhan aikana käyttivät kulutushyödykkeiden ostamiseen 850 markkaa, mutta sodan aikana vain 500 markkaa. Veroihin meni rauhan aikana 150 markkaa ja sodan aikana 500 markkaa. Verot käytettiin yksinomaisesti julkisten hyödykkeiden aikaansaamiseen. Kulutushyödykkeiden hintojen voitiin olettaa pysyvän täsmälleen entisinä.

Näin on asian laita siitä riippumatta, kuinka elinkustannusindeksi laaditaan. Jos elinkustannusindeksissä ei oteta veroja mukaan, voidaan sillä tässä tapauksessa mitata kulutushyödykkeiden tuotantokustannuksia ja kulutushyödykkeiden hintatasoa. Jos taas verot nyt otetaan mukaan, ei indeksiä mainittuun mittaamiseen voida käyttää. Jos nimittäin muuttumattoman elinstandardin katsotaan nyt vaativan kulutushyödykkeitä 850 markan arvosta ja lisäksi veroihin on liitettävä 500 markkaa, ovat "elinkustannukset" entisen 1 000 markan sijasta nyt 1 350 markkaa eli 35 % korkeammat kuin aikaisemmin. Näin on asian laita siitä riippumatta, otetaanko verot välillisinä vai välittöminä veroina, jos ne vain yhtä raskaasti koskevat kaikkia yhteiskunnan jäseniä tai jos ne mainitulla tavalla nimenomaan koskevat niitä perheitä, joiden menojen perusteella elinkustannusindeksi lasketaan.

Kuten näillä esimerkeillä on pyritty osoittamaan, on kulutushyödykkeiden tosiasiallisten tuotantokustannusten mukaisten hintojen muutosten mittaaminen varsin vaikea tehtävä.

Niin jyrkkiä poikkeuksia kulutushyödykkeiden tosiasiallisiin kustannuksiin, kuin edellä esitettiin verojen huomioonottamisen elinkustannusindeksissä merkitsevän, ei tosiasiallisesti sodankaan aikana tapahdu. Verot eivät ensinnäkään kohoa näin jyrkästi, ja toiseksi niiden lisääntyvä rasitus tuntuu suhteellisen vähäisessä määrin niiden perheiden kokonaismenoissa, joiden perheiden menojen mukaan elinkustannusindeksi laaditaan.

Kuten aikaisemmin esitettiin, täytyy sodan aikana kulutuksen supistumisen tapahtua pääasiallisesti suhteellisen varakkaiden yhteiskuntapiirien kulutuksessa, ja myös lisäverojen pääpaino tulee heidän kannettavakseen. Ratkaisevasti vaikuttaa asiaan vielä se tosiasia, että sotaa käyvissä maissa varsin yleisesti turvaudutaan elintarvik-

keiden kulutussubventioihin maksamalla maataloustuotteiden hintojen tukipalkkioita. Tällä tavoin siis nimenomaan juuri sodan aikana julkisia hyvinvointi- eli menestyssuorituksia laajennetaan sillä tavoin, että niiden vaikutus kulutushyödykkeiden hinnoissa tasoittaa verojen kohoamisen vaikutusta elinkustannusindeksissä.

On hyvin mahdollista, että tulevaisuuden finanssipoliittisessa puolustusvalmiudessa elinkustannusindeksin laskemistavasta sotaa silmällä pitäen sovitaan toisenlaisten periaatteiden mukaisesti kuin nykyisin on asian laita. Nykyinen laskemistapa sitoo nimittäin sodan aikaisen finanssipolitiikan toimintamahdollisuuksia huomattavassa määrin finanssipoliittisten ja hintasäännöstelypoliittisten päämäärien joutuessa ristiriitaan keskenään. Jos päätettäisiin, että sodan aikana mahdollisesti lisättävät julkiset hyvinvointi- eli menestyssuoritukset, sikäli kuin ne todella vaikuttavat alentavasti kulutushyödykkeiden hintoihin, otettaisiin kulutusmenoerien lisänä indeksissä huomioon, mutta sen sijaan sopivalla tavalla eliminointaisiin kokonaan se vaikutus, mikä veroilla on elinkustannusindeksin nousuun sodan aikana, välttyttäisiin niistä ristiriidoista, joihin edellä on viitattu.

Sellaisena kuin elinkustannusindeksi yleensä nykyisin lasketaan, se suurin piirtein kuitenkin kuvanee kulutushyödykkeiden hintatason muutoksia sodankin aikana. Kansantulon kehitystä eri vuosina arvioitaessa ja otettaessa vertailuissa eri vuosien välillä mahdollinen rahan arvon muutos huomioon voitaneen rahan arvon muutosten mittaamisen välineenä siten käyttää elinkustannusindeksiä.

5. §. Kansantulon laskennan probleeminasettelu on hedelmällistä johdtaa yhteiskunnan jäsenten primääristen tarpeiden luonteesta. Tarvitaan yleiskäsitettä, jonka puitteissa voidaan verrata sitä, millä tavoin ja missä määrin yhteiskunnan kokonai stuotannon tuloksen ilmaisijana kansantulo tulee yksityisen kulutuksen muotojen hyväksi yksityistaloudellisten kustannusten ja osaksi myös julkisen yhdyskunnan suorittamien kustannusten avulla ja toisaalta sitä, millä tavalla ja missä määrin sama kansantulo edustaa julkisia hyödykkeitä, julkisia turvallisuus- ja järjestyssuorituksia, jotka nekin tyydyttävät yhteiskunnan jäsenten primäärisiä tarpeita. Tarvitaan toisin sanoen tietoa siitä, mikä on kansantulon yksityinen ja julkinen osuus. Jotta näitä vertailuja voidaan tehdä, tarvitaan kansantulon arvon lisäksi julkisista menoista tietoja niin ryhmiteltyinä, että niitä mainittuun tarkoitukseen voidaan käyttää.

Edellä esitetty teoria primäärisistä tarpeista ja siitä, kuinka ne alkuperäisten tuotantovoimien yhteissuoritusten tuloksena alkuperäisistä tuloista muodostuvan kansantulon puitteissa saadaan tyydy-

tetyiksi, on yksintyiskohdissaan monessa suhteessa puutteellinen. Teoriaa edelleen kehittämällä empiirisiä tosiseikkoja verifioimiskeinona käyttäen olisi tieteellisen tutkimustyön pyrittävä selvittämään mahdollisimman yksityiskohtaisesti ne pulmat, joita kansantulon laskennassa ja julkisten menojen siihen vertaamisessa erityisesti sodan aikana esiintyy.

Liite I. Kansantulon laajan käsitteen käytäntöön ottaminen.

Saksan Tilastollinen päätoimisto arvioi Saksan kansantulon vuonna 1941 120 miljardiksi Saksan markaksi, Valtakunnan kokonaismenot laskettiin samana vuonna 105 miljardiksi. Kysymys, kuinka näitä lukuja olisi verrattava toisiinsa, herätti vilkkaan tieteellisen pohdinnan. Vuoden 1942 Bank-Archivin vuosikerrassa on mm. lukuisia kirjoituksia, jotka koskettelevat kysymystä, onko Saksan kansantulo oikein laskettu. Kansantulon definitiokysymys on tässä yhteydessä tullut erittäin mielenkiintoisella tavalla esille. Pfleiderer osoittaa mm., että kansanomaisuuden vähennyksiä tai lisäyksiä ei kansantulon määrittelyssä ja sen laskennassa voida ottaa huomioon.

Pfleiderer esittää kansantulon käsitteen laajana. Hänen määritelmänsä vastaa samaa kuin esillä olevassa tutkimuksessa käytetty yhteiskunnan kokonaistuotannon tuloksen ja kansantulon käsite. Hän sanoo, että kansantulolla voidaan ymmärtää "ein Inbegriff von Leistungen; wir können auch - wenn wir den Begriff der 'Produktion' weit genug fassen, so dass er die Dienstleistungen aller Art (vom häuslichen Dienst bis zum Kriegsdienst) mit umfasst - sagen: von Produktionsleistungen. Da diese, um summierbar zu sein, mit ihrem Gegenwert in Geld veranschlagt werden, so lässt sich das Volkseinkommen auch kennzeichnen als der Gesamtbetrag der Leistungsentgelte, die während eines Jahres (oder einer anderen Zeitspanne) innerhalb einer Volkswirtschaft erzielt werden. (Lainatuissa kohdissa olleet harvennukset on edellä samoin kuin seuraavassakin jätetty pois. Viittaukset Pfleidereriin koskevat hänen jo mainittua artikkeliaan).

Pfleiderer esittää, että Saksan kansantulon laskennassa piilee huomattava virhe sotilaspalkkojen ja perheavustusten poisjättämisessä. Samalla hän ehdottaa eräitä muita oikaisuja. Verot hän käsittelee samaan tapaan kuin tässä tutkimuksessa on menetelty, evästen ehdotukset, joita oli tehty siitä, että viralliseen arvioon olisi liitettävä välilliset verot. Julkisen luoton koroista hän sitä vastoin esittää toisenlaisen käsityksen, kuin edellä esitetty. Hän tekee summittaisen arvion kokonaishyödykelähteistä, siis kansantulosta ynnä lisähyödykelähteistä, ja vertaa valtakunnan kokonaismenoja näiden loppusummaan. Mikäli luvut suurin piirtein ovat oikeita, Pfleiderer arvionsa mukaisesti katsoo, "dass i. J. 1941 die deutschen Produktivkräfte zu zwei Dritteln für den öffentlichen und noch immer zu einem Drittel für den privaten Bedarf eingesetzt waren."

Tämän tutkimuksen suorittajan on vaikea muodostaa itselleen käsitystä siitä, missä määrin erityisesti Saksan oloissa ovat kansantulon kehitykseen sekä sen julkisen ja yksityisen osuuden muodostumiseen vaikuttaneet edellä VII luvun 3 §:ssä esitetyt seikat.

Kaksi hyvin huomattavaa puutteellisuutta esitetyssä arviossa nähtävästi kuitenkin on. Kuten luultavasti poikkeuksetta menetellään, jättää Pfleidererkin kansantulon laskelmiaan arvioimatta sotilaiden luontoisedut. Kansantulo ilmenee vastaavasti pienempänä. Kun sotilaille annetut luontoisedut esiintyvät valtakunnan menoissa, esiintyy menojen suhde kansantuloon tästä syystä liian suurena. Toinen huomattava puutteellisuus on siinä, että julkiset menot sellaisinaan on otettu ns. julkista tarvetta edustamaan. Näistä menoista olisi vähennettävä siirtomenot sekä hyvinvointi- eli menestyssuoritusten kustannusmenot. Edellisethän eivät supista yksityistaloudellista tuotantoa, ja jälkimmäiset peittävät osaltaan kulutushyödyk-

¹ Otto Pfleiderer: Das Erkenntnisziel der Volkseinkommensstatistik, Bank-Archiv 1942 (15. Juli), Nr. 14, Vrt. Stefan Vargan päinvastaista esitystä: Die Berechnung des Volkseinkommens, Weltwirtschaftliches Archiv 1942, Mai, Heft 3.

keiden tuotantokustannuksia. Vain jäännössumma edustaa kansantulon julkista osuutta. Kun se vähennetään kansantulosta, merkitsee muu osa kansantulon yksityistä osuutta. Tämän pitäisi ilmaista, kuinka laajassa määrin kansan tuotantovoimat ovat toimineet kulutushyödykkeiden aikaansaamiseksi ja siten ns. yksityisen tarpeen tyydyttämiseksi.

Laajasti kansantulo on määritelty vuonna 1941 Ruotsin valtiopäivien budjettiesityksen liitteenä julkaistussa selvityksessä, jonka on laatinut E. Dahlgren yhteistoiminnassa E. Lindahlin kanssa.¹

Tässä tutkimuksessa esitetään (s.1): "Nationalinkomsten utgör summan av alla inkomster, som hänföra sig till invånarna i ett visst land." Selvityksessä on eräissä tärkeissä menettelytavoissa poikettu Ruotsin aikaisemmista kansantulon laskemismetodeista. Laskentamenetelmää on muutettu kestävien kulutushyödykkeiden palveluksien suhteen, mutta vielä tärkeämpi muutos koskee julkisen hallinnon huomioon ottamista.

Näistä muutoksista huomautetaan mm. seuraavaa (s.5-6): "Beräkningen av de olika produktionsgrenarnas bruttovärden och avdragsposter har i stort sett ägt rum efter samma linjer som i tidigare publicerade undersökningar av Sveriges nationalinkomst. Det kan därför här hänvisas till National Income in Sweden 1961-1930, utgiven av Stockholms Högskola, samt till bilaga 1 till SOU 1936:18. Såsom framgår av den följande redogörelsen, föreligga emellertid vissa avvikelser mellan de i denna undersökning och de tidigare utredningarna tillämpade beräkningsmetoderna. Sålunda har hela den offentliga förvaltningen inräknats i nationalinkomsten. Vidare ha konsumenternas inköp av varaktiga konsumtionskapital i stället för der årliga förbrukningen av dessa föremål betraktats som konsumtion. Dessa avvikelser ha till följd, att de här beräknade siffrorna för nationalinkomsten samt dennas uppdelning i konsumtion och kapitalbildning ej äro fullt jämförbara med de siffror, som finnas tillgängliga för tidigare år."

Ruotsissa kansantulosta omaksuttuun laajaan käsitteeseen näyttävät nyt sisältyvän myös puolustuslaitoksen kustannuksista syntyvät tulot. Paitsi materiaalihankinnoista myös sotilaiden palkkauksesta muodostuvat alkuperäiset tulot ovat siten ainakin osaksi mukana laskelmassa. Esillä olevan työn suorittaja ei ole ollut tilaisuudessa perehtymään sovellettujen laskemismenetelmien yksityiskohtiin, joten ei ole voitu todeta, ovatko sotilashenkilöstön palkkauksessa mukana asevelvollisten sotakuukausipalkat (familjebidrag) sekä luontoisedut. Mikäli nämä eivät sisältyisi arvioon, ei kysymyksessä oleva kansantulo laskenta tämän tutkimuksen laatijan käsityksen mukaan vieläkään olisi riittävän laajalla pohjalla.

Kuten muissa maissa näyttää Ruotsissakin vielä kansantulon käsitteen yhteydessä juuri turvallisuus- ja järjestyssuoritusten luonne aiheuttavan erilaisia tulkintoja. Kuitenkaan ei tahdota esittää, että kysymyksessä olevat kustannukset merkitsisivät vain kulutuksen hyväksi tulevan tuotannon välttämättömiä edellytyksiä, vaan yleisesti myönnettäneen, että nämä kustannukset täytyy kansantulon laskennassa ottaa erikseen huomioon. Mielenkiintoisesti kysymyksessä olevan laajan kansantulon käsitteen käytöntöön tuleminen ja sen yksityisen sekä julkisen osuuden luonteen tulkitseminen kuvastuu ruotsalaisen Sunt Förnuft nimisen aikakauslehden artikkelissa Nationalinkomst och statsutgifter.²

¹ P.M. med vissa beräkningar angående nationalinkomstens storlek, Bilaga till 1941 års statsverksproposition, Bihang till riksdagens protokoll 1941. 1 saml. Nr. 1. Del. 2. Tutkimuksen laatijoista mainitaan: "Beräkningarna ha verkställt av assistenten vid konjunkturinstitutet, fil. lic E. Dahlgren i samråd med professorn E. Lindahl".

² Sunt Förnuft, Organ för Skattebetalarnas Förening; Stockholm 1943, Nr. 5 (Juni).

Maijittussa artikkelissa lausutaan: "I nationalinkomsten inräknas som produktion exempelvis en sådan sak som polisens och rättväsendets arbete (jämför annat av offentlig förvaltning), och i brist på möjlighet att uppskatta denna produktionsvärde sätter man det lika med de kostnader, som den drar. Även kostnaderna för försvaret och dess materielutrustning komma alltså att ingå som en del av 'nationalinkomsten'. I själva verket består denna alltså både av för direkt personlig konsumtion eller kapitalbildning producerade nyttigheter och av mycket som i vanligt språkbruk närmast betecknas som omkostnader (t. ex. för polis, skolor, försvar, gatuhälsa). När man funderar över och i procent uträknar, hur mycket av 'nationalinkomsten' som staten tar i anspråk, kan man icke undgå att beakta detta. Vi mena icke härmed, att ur nationalinkomstberäkningen borde uteslutas dylika omkostnadsartade poster, ty det bleve nog då omöjligt att dra en klar gräns mellan vad som är produktion och vad som är omkostnad, men man bör likväl vid funderingar i ämnet icke släppa nämnda omständighet ur sikte."

Ruotsin kansantulon arviolaskelma päättyi vuonna 1938 noin 11 miljardiin kruunuun. Edellä punnena olleessa artikkelissa sen suuruudeksi ilmoitetaan muuttuneessa rahan arvossa nyt (1942) otaksuttavan noin 14 miljardia kruunua. Koska hintataso on noussut enemmän kuin tässä suhteessa lasketaan reaalisien kansantulon siis supistuneen.

Suomessa on kansantulosta tehty vuosia 1926-1938 koskeva arvio. Laskenta on suoritettu Valter Lindbergin johdolla. Tulokset julkaistaan Suomen Pankin suhdannetutkimusosaston julkaisusarjassa. Tätä kirjoitettaessa on kysymyksessä oleva selvitys jo painettavana. Esillä olevan työn suorittajalla on ollut tilaisuus ennakolta perehtyä julkaisun käsikirjoitukseen sekä esittää siitä niitä käsityksiä, jotka esillä olevassa tutkimuksessa on pyritty tuomaan esiin.

Kysymyksessä olevassa Suomen kansantulon arviota koskevassa selvityksessä lähdetään kansantulon suppeasta määritelmästä. Noudatettut menetelmät, joista mainittakoon välillisten verojen lisääminen kansantulon arviointiin, näyttävät kuitenkin johtaneen loppusummaan, joka lienee jonkin verran suurempi kuin sovellettaessa esillä olevan tutkimuksen laattijan esittämiä menettelytapoja. Suurin piirtein katsottuna edustanevat kuitenkin Lindbergin Suomen kansantuloa koskevat laskelmat Suomen kansan kokonaistuotannon tulosta niinä vuosina, joita tutkimus koskee.

Liite II. Suomen valtion menot vuonna 1941.

Kun julkisia menoja verrataan kansantuloon, täytyy muistaa paitsi valtion myös alemmahasteisten julkisten yhdyskuntien (kuntien) menot. Sellaisina kuin menot julkisten yhdyskuntien budjeeteissa ja tilinpäätöksissä esiintyvät, eivät ne revidoimattomina vielä sovellettu ilmaisemaan sitä, mihin näillä vertailuilla pyritään tai sitä mitä näillä vertailuilla olisi koetettava osoittaa täsmällisiä käsitteitä käytettäessä.

Suomen kansantulosta vuonna 1941 ei ole vielä tehty arviota. Kuntien menoista mainittuna vuonna ei liioin ole käytettävissä riittäviä tilastollisia tietoja.

Seuraavassa rajoitutaan tarkastelemaan Suomen julkisia menoja sellaisina kuin ne valtion maksamina vuonna 1941 ovat olleet. Lähdeaineisto saadaan julkaistusta valtion virallisesta tilinpäätöksestä. Nimenomaan vuotta 1941 koskeva valtion tilinpäätös tarjoaakin hyvin kiitollisen empiirisen aineiston niiden probleemien valaistamiseksi, joita julkisten menojen ja kansantulon välistä suhdetta tarkasteltaessa esiintyy.

Suomen valtion menot sellaisina kuin niitä osoittavat luvut esiintyvät virallisessa tilinpäätöksessä, on menojen pääluokittain esitetty alempana taulukossa 1.

Taulukko 1. Suomen valtion menot virallisen tilinpäätöksen mukaan vuonna 1941.

Järjestys- numero	Nimitys lyhennettynä	Milj. mk
1.	Tasavallan presidentti	2.2
2.	Valtiopäivät	21.7
3.	Valtioneuvosto ja oikeuskanslerin vi- rasto	48.7
4.	Valtioneuvoston kanslia	9.8
5.	Ulkoasiainministeriö	45.8
6.	Oikeusministeriö	101.7
7.	Sisäasiainministeriö	1 026.1
8.	Valtiovarainministeriö	79.6
9.	Puolustusministeriö	11 199.8
10.	Opetusministeriö	570.1
11.	Maatalousministeriö	1 021.2
12.	Kululaitosten ja yleisten töiden ministeriö	191.8
13.	Kauppa- ja teollisuusministeriö	105.6
14.	Sosiaaliministeriö	358.9
14 A.	Kansanhuoltoministeriö	44.3
15.	Sekalaiset yleiset menot	8 540.0
16.	Eläkkeet	360.6
17.	Valtionvelan korot ja kustannukset	842.7
18.	Valtion liiketoiminta	0.7
	<u>"Varsinaiset menot" yhteensä</u>	<u>24 571.1</u>
19.	Tuloa tuottavat pääomamenot	2 580.0
20.	Tuloa tuottamattomat pääomamenot	4 273.3
	<u>"Pääomamenot" yhteensä</u>	<u>6 853.3</u>
	<u>Kaikkiaan</u>	<u>31 424.4</u>

Tilinpäätöksen loppusumma osoittaa 31 424 miljoonan mar-
kan menoja. Näistä on kuitenkin formaalisia eli nimellisiä menoja

ollut suunnilleen kolmasosa. Formaalisten menojen osuutta on vaikea täsmällisesti laskea. Tämän tutkimuksen yhteydessä suoritettut laskelmat ovat johtaneet 10 775 miljoonan markan nimellisten menojen summaan. Tässä on kuitenkin useita tulkinnan varaisia ja vain arvioihin perustuvia eriä. On mahdollista, että mainittu summa on liian pieni, sillä formaalisina menoina ei ole katsottu voitavan ottaa mukaan nettosiirtoja rahastoihin, vaan niitä on pidetty samantapaisina siirtomenoina kuin esim. lainojen antamista yksityisille suoraan valtion varoista. Kysymyksessä olevat rahastot ovat nimittäin pääasiallisesti rahastoja, joista yksityisille annetaan lainoja. Osanäistä siirroista lienee merkinnyt vain kirjanpidollisia vientejä. Mikäli näin on asian laita, olisi tästä aiheutuvat erätkin vielä liisättävä formaalisiin eli näennäisiin menoihin. Tarvittavaa laskelmaa tästä ei kuitenkaan ole voitu suorittaa.

Ne formaaliset menot, jotka tässä selvityksessä on voitu ottaa huomioon, ovat seuraavat:

Kirjanpidollisten merkintäin ja maksuaikojen eroavaisuuksista aiheutuneet näennäiset menot	10 123
Valtion velan nimelliset kuolelutukset	391
Valtion tuloatuottavan omaisuuden vähennykset	96
Valtion laitosten käyttämisestä kannetut maksut	65
Valtion hankintahintoihin sisältyvistä välillisistä veroista aiheutuneet näennäiset menot	100
	<hr/>
	10 775

Formaaliset menot ovat pääasiallisesti syntyneet siitä, että vuonna 1941 on erittäin suuria summia merkitty menoiksi, mutta "siirretty" tai jätetty "rästeiksi" seuraavaan vuoteen. Tosin vuonna 1941 on myös maksettu edellisinä vuosina menoiksi kirjattuja mutta silloin maksamatta jääneitä summia. Erotus, joka on suurentanut vuoden 1941 menoja, on kuitenkin ollut huomattava. Se on tässä arvioitu yhteensä 10 123 miljoonaksi markaksi.

Tärkein menoerä on ollut 15 pääluokkaan sisällytetty 8 000 miljoonan markan suuruisesta sotakorvausten summasta säästynyt 7 866 miljoonan markan erä. Mainittu summa laskettiin tarvittavan Moskovan rauhassa maaliskuussa 1940 luovutettujen alueiden karjalaisen väestön menetysten korvaamiseen, 6 800 miljoonaa obligatioina ja muu osa käteiskorvauksina ja korkoina. Tämä 8 000 miljoonan markan erä merkittiin kokonaisuudessaan menoiksi vuonna 1941. Maksuja tapahtui samana vuonna kuitenkin vain 134 miljoonaa markkaa. (Kysymyksessä olevan sotakorvauslainan luonteesta vrt. erittelyä IV luvun 3 §:ssä. Yleensä sotavahingot Suomessa korvataan pääasiallisesti välillisistä finanssirasisitusten menettelyä käyttämällä pakollisin sotavaikutusmaksuin).

Pääasiallisesti formaaliset menot ovat siis muodostuneet siitä, että menojen maksamis- ja kirjaamismerkinnöissä on vuonna 1941 ollut hyvin huomattavia eroavaisuuksia. Muista formaalisista menoista on tärkein ns. tuloatuottavissa pääomamenoissa esiintyvä 391 miljoonan markan suuruinen velankuoleutuserä, mikä on käytetty entisten lainain kuoletuksiin samantapaisesti, kun on otettu uutta velkaa. Kun kirjaamisista aiheutuneet erät ja tästä nimellisestä velankuoleutuksesta johtunut menoerä formaalisina menoina vähennetään, saadaan valtion menoiksi vuonna 1941 20 910 miljoonaa markkaa. Tätä lukua on esillä olevan tutkimuksen laatija käyttänyt valtion kokonaismenoja kuvaamaan aikaisemmassa selvityksessään. Mainittuun lukuun sisältyy kuitenkin vielä eräitä näennäisiä menoja.

¹ Varsinaiset tulot ja tuotonotto sodan rahoituksessa, Taloudellisia Selvityksiä 1942, Suomen Pankin suhdannetutkimusosaston julkaisuja, Sarja A:1, Helsinki.

Edellä mainittujen formaalisten menojen lisäksi on tässä erittelyssä vähennetty vielä 261 miljoonaa markkaa nimellisiä menoja. Valtion sijoitukset otetaan mukaan menoihin siirtomenojen ryhmässä. Sijoitukset olisi kuitenkin käsiteltävä nettomääräisinä. Tästä syystä vähennetään näennäisinä menoina ne erät, joista valtio on saanut tuloja sen tuloatuottavan omaisuuden vähentämisestä, nimittäin valtion omaisuuden myynnistä saadut tulot, takaisin saadut lainapäätömat sekä rahastoista tapahtuneet siirrot. Näistä eristä on vuonna 1941 kertynyt 96 miljoonaa markkaa. Nimellisinä menoina on myös vähennetty ne erät, jotka vastaavat valtion laitosten käyttämisestä yksityisiltä kannettuja maksuja, yhteensä 65 miljoonaa markkaa.

Valtion hankintoihin sisältyvistä välillisistä veroista on arvioitu summittainen 100 miljoonan markkan erä näennäiseksi menoksi. ("Tuontoisetuhankintoihin" sisältyviä veroja ei ole pyritty eliminoimaan). Tullien on arvioitu aiheuttaneen menojen näennäistä lisäystä, mutta myös helmikuun alusta 1941 voimaan tulleesta liikevaihtoverosta on katsottu tulleen valtion hankintoihin eräitä lisäjä, vaikkakin periaatteellisesti myynnit valtiolle säädettiin liikevaihtoverosta vapaaksi. Teknillisistä syistä ei säädettyä vapautta kaikissa hankinnoissa voitu soveltaa. (Vuoden 1942 alusta lukien tällä verolla on valtion hankintasummissa erittäin huomattava osa. Mainitusta vuodesta lähtien valtiolle tapahtuvat myynnitkin ovat nimittäin lain mukaan veron alaisia. Vero merkitsee sangen paljon. Sen osuudeksi hinnoissa lasketaan keskimäärin 13 %. Vuonna 1941 osuus arvioitiin vastaavasti 9 %:ksi).

Kun arvioidut formaaliset menot kaikkiaan, 10 775 miljoonaa markkaa, vähennetään tilinpäätöksen osoittamasta loppusummasta 31 424 miljoonasta markasta, tullaan lukuun 20 649 miljoonaa. Vuonna 1941 valtion todelliset menot, joiden peittämiseksi yksityisiltä on valtion taloudelle ostokykä joko lopullisessa tai väliaikaisessa muodossa ollut otettava, voidaan siten arvioida noin 20,6 miljardiksi Suomen markaksi. Tämä erä siis merkitsee valtion todellisten kokonaismenojen summaa vuonna 1941.

Todelliset menot 20 649 miljoonaa markkaa on taulukossa 2 jaoteltu suoritettuihin arvioihin perustuen erityyppisiin ryhmiin.

Taulukko 2. Vuoden 1941 valtion todellisten menojen pääryhmät.

	Milj. mk	% kokonaismenoista
Kokonaismenot	<u>20 649</u>	<u>100.0</u>
Varsinaisia julkisia vaatimuksia edustavat menot	<u>15 227</u>	<u>73.7</u>
Puolustusmenot	<u>14 199</u>	<u>68.4</u>
Turvallisuus- ja järjestys-suoritussten siviilimenot	1 028	5.0
Yksityistä osuutta ilmaiset menot	<u>5 422</u>	<u>26.3</u>
Siirtomenot	<u>3 200</u>	<u>15.5</u>
Hyvinvointi- eli menestys-suoritusten kustannusmenot	2 222	10.8

Kuten edempänä yksityiskohtaisia tietoja esitettäessä tullaan havaitsemaan, on taulukossa 2 olevista yleissummista sanottava, että ne perustuvat osaksi arvioihin. Puolustusmenojen loppusummaa voidaan pitää, huomioon otettaessa asianomaisen menoerän suuruusluokka, kuitenkin verrattain täsmällisenä. Vaikka turvallisuus- ja järjestys-suoritusten siviilikustannusmenojen erottaminen hyvinvointi- eli menestys-suoritusten kustannuksista, perustuu eräissä kohdin hyvin tulokinnanvaraisiin otaksumiin, antanee tämänkin menoerän loppusumma sentään suurin piirtein oikean kuvan. Siten voidaan sanoa, että Suomen valtion menoissa vuonna 1941 oli varsinaisia julkisia vaatimuksia edustavia menoja eli menoja, joiden kustannukset ovat vähentä-

neet yhteiskunnan jäsenten kulutushyödykkeiden saantia, vähän yli 15 miljardia markkaa eli noin kolmaneljäsosaa valtion todellisista kokonaismenoista. Jos nämä menot olisi yhteiskunnassa voitu käyttää kulutushyödykkeiden tuottamisen kustannusten peittämiseen, olisi väestöllä ollut vastaava määrä kulutushyödykkeitä enemmän käytettävissään. Väestön hyvinvointi olisi ollut niin paljon korkeampi.

Tässä yhteydessä voidaan todeta, että varsinaisia julkisia vaatimuksia eli julkista osuutta kansantulossa eivät suinkaan ole merkinneet kaikki tilinpäätöksen osoittamat 31,4 miljardia eivätkä edes kaikki todelliset valtion menot 20,6 miljardia, vaan ainoastaan kysymyksessä olevat turvallisuus- ja järjestyssuorituksia edustavat menot 15,2 miljardia markkaa.

Taulukossa 3 on esitetty erittely siitä, kuinka menot budjetin pääluokittain on sijoitettu erityyppisiin siirtomenojen ja kustannusmenojen pääryhmiin. Budjetin kuusi ensimmäistä pääluokkaa on yhdistetty. Niiden menot voidaan lukea kaikki samaan ryhmään. Formaalin 18 pääluokkaa on jätetty pois. Ns. pääomamenoja käsittävät kaksi viimeistä pääluokkaa on yhdistetty.

Siirtomenot, jotka on kunkin pääluokan kohdalla sijoitettu taulukon ensimmäiseen sarakkaaseen, ovat yhteensä olleet 3 200 miljoonaa markkaa. Niissä on erityyppisiä menoja. Pääomamenoihin sisältyvät siirtomenot 1 510 miljoonaa markkaa, ovat edustaneet valtion sijoituksia. Niistä tärkeimmän erän 900 miljoonaa markkaa ovat muodostaneet rahastoihin tapahtuneet siirrot. (Vastaavat rahastoista siirrot on nimellisinä menoina vähennetty). Muita sijoituksia on ollut ainoastaan noin 600 miljoonaa markkaa. Tällaisten julkisten sijoitusten siirtomenon luonne ilmenee siinä, että ne eivät yhteiskunnassa vähennä yksityistaloudellisen kustannusperiaatteen mukaisesti tapahtuvaa tuotantoa.

Kotimaisen velan korot on myös katsottu siirtomenoiksi. Ne ovat olleet 710 miljoonaa markkaa. Kun valtion tuloatuottava omaisuus käsitellään velattomana, voidaan näitä korkomenoja kokonaisuudessaan pitää niiden saajien johdettuina tuloina. Ne eivät silti ole "vastikkeettomia" ostokyvyn luovutuksia.

Kaikki muut Suomen valtion siirtomenot vuonna 1941, yhteensä arvioituina 980 miljoonaksi markaksi, ovat merkinneet ostokyvyn ilmaisanteja niiden saajille. Tärkein näistä eristä on ollut sisäasiainministeriön pääluokan kohdalla oleva 568 miljoonan markan suuruisen summa, joka on suoritettu karjalaiselle siirtoväelle heidän elätukseksensä. Sekalaisissa yleisissä menoissa oleva 134 miljoonan markan summa on käytetty siirtoväelle heidän omaisuusmenetyksistään suoritettuihin korvauksiin. Sosiaaliministeriön pääluokan kohdalla olevasta 268 miljoonan markan erästä ovat sotainvaliidien, -leskien ja -orpojen eläkkeet muodostaneet 231 miljoonaa markkaa ja äitiysavustukset 23 miljoonaa. Kuudennessatoista pääluokassa, eläkkeissä, on 10 miljoonan markan siirtomenon luontoinen erä, joka käsittää mm. vuoden 1918 vapaussodan aikaisia sotainvaliidieläkkeitä.

Julkisten suoritusten kustannusmenot on sijoitettu taulukon II, III ja IV sarakkeisiin. Näistä kaksi ensimmäistä käsittää "siviilikustannusmenot", toisin sanoen hyvinvointi- eli menestysuorituksista koituneet menot sekä näiden lisäksi muista kuin puolustuskustannuksista aiheutuneet turvallisuus- ja järjestysmenot.

Kuten siirtomenoista voidaan myös hyvinvointi- eli menestysuoritusten kustannusmenoista sanoa, että ne eivät vähennä yhteiskunnan jäsenten kulutushyödykkeiden saantia. Kulutushyödykkeiden tuottamisen kustannuksia peitetään tässä julkisen yhdyskunnan suorittamina. Siitä, kuinka samankaltaisia siirtomenot ja hyvinvointimenot eräissä tapauksissa voivat olla, mainittakoon Suomen oloja silmällä pitäen esimerkkinä edellä puheena ollut karjalaiselle siirtoväelle vapaassa ostokyvyyssä suoritettu 568 miljoonan markan suuruisen siirtomenon rahaluovutusten sijasta valtio olisi ostanut elintarvikkeita, vaatetta ynnä muita hyödykkeitä mainitulla summalla ja antanut ne sitten siirtoväelle, olisi kysymyksessä ollut hyvinvointimeno.

Taulukko 3. Suomen valtion siirtomenojen sekä kustannusmenojen eri ryhmät vuonna 1941
Milj. mk

Budjetin pääluokka		Julkisten suoritusten kustannusmenot			
Järjestysnumero	Nimitys lyhennettynä	Siirtomenot	Siviilikustannusmenot Hyvinvointi- eli menestys- suorituksista	Turvallisuus- ja järjestyssuorituksista	Puolustusmenot
		I	II	III	IV
1-6	Tasavallan presidentti, valtiopäivät, valtioneuvosto ja sen kanslia, ulkoasiainministeriö ja oikeusministeriö			230	
7	Sisäasiainministeriö	568	195	213	
8	Valtiovarainministeriö			80	
9	Puolustusministeriö				11 200
10	Opetusministeriö		570		
11	Maatalousministeriö		350		
12	Kululaitosministeriö		192		
13	Kauppa- ja teollisuusministeriö		106		
14	Sosiaaliministeriö	268	55	35	
14 A	Kansanhuoltoministeriö		14	30	
15	Sekalaiset yleiset menot	134	345	230	68
16	Eläkkeet	10	95	45	205
17	Korot	710		133	
19-20	"Pääomamenot"	1 510	300	32	2 726
	Yhteensä	3 200	2 222	1 028	14 199
	Kaikki I-IV yhteensä		20 649		

Hyödykkeiden vastikkeettomat luovutukset yhteiskunnan jäsenille ovat suhteellisen vähäinen osa hyvinvointisuorituksista. Paljon tärkeämpiä ryhmiä ovat ne hyvinvointi- eli menestysuoritusten kustannukset, joiden kautta julkinen yhdyskunta peittää väestön henkisen pääoman reproduktion (ja sen mahdollisen lisäämisen) kustannuksia sekä sairaan- ja terveydenhoidon kustannuksia. Maantienmenot ovat myös suhteellisen tärkeä menoerä. Lisäksi muodostavat tärkeän erän yleisluontoiset maatalous-, kauppa- ja teollisuuspolitiikan piiriin kuuluvat kustannusmenot. Ellei julkinen yhdyskunta tässä puheena olevia kustannuksia peittäisi, olisi yksityisten kulutusmenoerissään ne suoritettava, taikka muussa tapauksessa kulutushyödykkeitä yhteiskunnan jäsenille saataisiin vähemmän.

Sisäasiainministeriön menoluokassa on hyvinvointimenoihin luettu lääkintö- ja terveydenhoitomenot, 195 miljoonaa markkaa (Periaatteellisesti voitaisiin kyllä-osa näistä menoista, kuten julkisten mielis-
kautilaitosten menot, katsoa turvallisuusmenoiksi). Muut sisäasiainministeriön kustannusmenot, 213 miljoonaa markkaa, joissa mukana ovat mm. poliisilaitosten menot, on luettu turvallisuus- ja järjestyssuorituksiin. Valtiovarainministeriön pääluokka on kokonaisuudessaan sijoitettu turvallisuus- ja järjestyssuoritusten menoihin. Ei ole nimittäin mahdollista näissä menoissa saada erilleen sitä suhteellisen

pientä osaa, minkä voitaisiin katsoa edustavan hyvinvointi- eli menestys- suoritusten kustannuksia.

Opetusministeriön pääluokka on kokonaisuudessaan luettu hyvinvointi- eli menestys- suoritusten menoihin. Menoerä on ollut 570 miljoonaa markkaa. Sen osuuden erottaminen, mikä olisi katsottava julkisiin tehtäviin valmistuvan nuorison koulutuksesta aiheutuviksi menoiksi ja siten lähinnä turvallisuus- ja järjestyssuoritusten kustannuksiksi, ei ole mahdollista.

Maatalous-, kulkulaitos- sekä kauppa- ja teollisuusministeriön menot, yhteensä 648 miljoonaa markkaa, on kokonaisuudessaan sijoitettu hyvinvointi- eli menestys- suoritusten ryhmään. Kulkulaitosministeriön menoissa, 192 miljoonassa markassa, muodostivat huomattavimman menoerän maanteiden kunnossapidosta johtuneet kustannukset, joihin oli käytetty 149 miljoonaa markkaa.

Sosiaaliministeriön pääluokassa on kustannusmenoja ollut ai-noastaan 90 miljoonaa markkaa. Hyvinvointimenojen ryhmään on tästä sijoitettu 55 miljoonaa markkaa. Tästä suurimman erän ovat muodostaneet sotasiirtolaisten huoltamisesta aiheutuneet menot. Muu osa on johtunut sosiaalisen huollon tarkastuksesta, lastensuojelu- ja raittiustyöstä ynnä muista tämän kaltaisista kustannuksista. Turvallisuus- ja järjestyssuoritusten kustannuksiksi on tulkittu 35 miljoonaa markkaa. Tässä ovat mukana alkoholihoidolain kustannukset, kasvatuslaitosten menot sekä irtolaisten huollosta aiheutuneet kustannukset. Myös eräitä vähäisiä köyhäinhoitolaitosten menoja on sisällytetty tähän (Suomessa köyhäinhoitolain kustannukset peitetään jokseenkin kokonaisuudessaan kuntien talouden puitteissa).

On hyvin vaikea tehdä selvää eroa hyvinvointi- eli menestys- suorituksen ja turvallisuus- ja järjestyssuorituksen välillä sellaisissa edellä puheena olleissa tapauksissa, joissa kysymys on yhteiskunnan ulkopuolelle suljettujen yksilöiden, kuten mielitautihoidokkien, alkoholistien, irtolaisten yms. henkilöiden huollosta aiheutuvista menoista. Nämä menot täytynee periaatteellisesti lukea turvallisuus- ja järjestyssuoritustensa (kuten kuntien ylläpitämien varsinainen köyhäinhoitolain menotkin).

Kansanhuoltoministeriön menot ovat olleet 44 miljoonaa markkaa. Tämän ministeriön nimi ilmaisee kansan huoltamista. Sen kustannuksista voidaan kuitenkin suurin osa lukea järjestyssuoritusten menoihin. Sen eräänä tärkeänä tehtävänä on mm. huolehtiminen jakelun säännöstelystä sillä tavoin, että toiset yhteiskunnan jäsenet eivät saisi tärkeistä kulutushyödykkeistä sen suurempaa osaa kuin toisikaan. Tämä merkitsee lähinnä poliisintehtävää, yhteiskunnan keskinäistä järjestyksestä huolenpitoa. Taulukossa on noin yksikolmeosaa eli 14 miljoonaa markkaa tämän ministeriön menoista sijoitettu hyvinvointimenoihin ja muu osa 30 miljoonaa katsottu turvallisuus- ja järjestyssuoritustensa.

Viidennessätoista pääluokassa "sekaisissa yleisissä menoissa" on siviilikustannusmenoja ollut arvon mukaan yhteensä 575 miljoonaa markkaa. Tästä on sijoitettu hyvinvointimenoihin 345 miljoonaa sekä turvallisuus- ja järjestyssuoritusten kustannuksiin 230 miljoonaa markkaa. Näissä menoissa ovat huomattavana eränä valtion tehtävissä vuonna 1941 maksetut lisäpalkat, joita siis ei ole viety asianomaisen virastojen menoihin. Hyvinvointimenoissa on mukana muun muassa 75 miljoonan markan menoerä, joka on käytetty tuonti- ja tuotantokustannusten nousun tasaamiseen ja siten vastaavasti hintojen kohoamisen ehkäisemiseen. Kysymyksessä on siis subventiomenettely suppeassa laajuudessa. (Tätä menettelyä on Suomessa myöhemmin laajennettu. Vuonna 1943 tämän työn kirjoittamisen aikana on päätetty siirtyä todellisiin yleisiin ja varsinkin huomattaviin elintarvikesubventioihin).

Sekalaisissa yleisissä menoissa on turvallisuus- ja järjestyssuoritusten kustannuksiin sijoitettu muun muassa 131 miljoonan markan suuruinen menoerä, joka on aiheutunut "Neuvostoliitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta". Tämän tapaiset vastikkeettomat luovutukset ulkomaille merkitsevät vähennystä yhteiskunnan jäsenten käytettävissä olevaan hyödykemäärään. Osa yhteiskunnan tuotannosta täytyy luovuttaa ulkomaille ilman, että vastaavasti hyödykkeitä saataisiin vas-

tikkeeksi. Seisemännessätoista pääluokassa olevat ulkomaisen velan korot, 135 miljoonaa markkaa, on myös sijoitettu samaan menoryhmään. Tällaiset maksut eivät jää siirtomenoina yhteiskunnan jäsenen hyväksi. Ne vähentävät sitä hyödykemäärää, minkä he kansantulosta voivat saada hyvinvointinsa hyväksi. Riippumatta siitä, kuinka tällaiset velvoitukset ulkomaihin nähden syntyvät, ei niitä julkisten suoritusmenojen kustannuksena voitane lukea muuhunkaan kuin juuri turvallisuus- ja järjestys-suoritusmenojen ryhmään. Yhteiskunnan jäsenet kantavat tämän rasituksen "julkisten vaatimusten" määräämänä kustannuksena. Jos korkojen maksu ulkomaille sodan aikana tapahtuu ulkomaista luottoa lisäämällä, ei tämä muuttane tämän menoperän luonnetta. Se merkitsee vain, että julkisten suoritusmenojen kustannuksia on vastaavassa määrin voitu peittää kansantulon väliaikaisena lisänä saadun ulkomaisen avun, ulkomaisen konsumptioluoton turvin.

Siviilikustannusmenoihin on 16 pääluokan eläkkeistä otettu 140 miljoonaa markkaa. Tästä on suurin osa, 95 miljoonaa, luettu hyvinvointimenoihin. Näistä muodostivat hyvin huomattavan osan rautateiden, postilaitoksen ja valtion metsätalouden palveluksessa olleiden henkilöiden ja heidän omaisten eläkkeet, jotka oikeastaan olisi budjetissa vietävä asianomaisten liikeyritysmuotojen kustannuksiin. Turvallisuus- ja järjestys-suoritusmenoihin on otettu eläkkeistä 45 miljoonaa markkaa. (Pienehkö summa tästä erästä olisi oikeastaan sijoitettava puolustusmenoihin, mutta erän pienuuden ja sen arvioimisen vaikeuden vuoksi ei tällaista siirtämistä ole tehty).

Valtion tehtävissä palvelevien eläkkeet muodostavat asiallisesti osan juoksevaa palkkausta. Jos eläke-etun ei olisi, täytyisi varsinaisen palkkauksen olla vastaavasti suuremman.

Ns. pääomamenoissa on siviilikustannusmenoja suhteellisen vähän. Niiden osuuden laskemisen on arviota tehtäessä täytynyt tapahtua pääasiallisesti vähennyslaskun avulla. Formaalisten menojen johdosta on nimittäin erityisesti 19 ja 20 pääluokassa vaikea tarkoin laskea siviilikustannusmenojen osuutta. Turvallisuus- ja järjestys-suoritusmenoihin on näistä menoista sijoitettu 32 miljoonaa ja hyvinvointikustannusmenoihin 300 miljoonaa markkaa. Tähän 300 miljoonan markan erään sisältyy mm. eräitä läisairaalain rakennustöitä. Summa on ollut kuitenkin vähäinen. Sitä vastoin uusien maanteiden rakentamisesta on muodostunut suhteellisen suuri kustannuserä, yli 80 miljoonaa markkaa.

Budjetin kuuden ensimmäisen pääluokan menot, jotka taulukossa esitettiin samana ryhmänä, käsittävät tasavallan presidentin valtiopäivien, valtioneuvoston ja sen kanslian, ulkoasiainministeriön sekä oikeusministeriön menot. Kaikki nämä on luettu turvallisuus- ja järjestys-suoritusmenoihin. Summa on ollut 230 miljoonaa markkaa. Pieniä eräitä, esim. ulkoasiainministeriön kaupallisen hallinnon kustannukset, voitaisiin lukea hyvinvointimenoihin, mutta budjetin filiatio ei ole riittävän tarkka tällaisen erittelyn suorittamiseksi.

Yleishuomautuksena edellä esitetyn johdosta on vielä sanottava, että esitetyillä luvuilla on pyritty suurin piirtein antamaan oikea kuva erityyppisistä julkisista siviilikustannusmenoista. Ne eivät yleensä ole täsmällisiä lukuja. Vaikka budjetin rakennekin olisi selvempi, kuin mitä se on, ja vaikka vaikeasti eriteltäviä formaalisia menoja ei ollenkaan esiintyisi, ei sittenkään päästäisi ryhmittelyissä täysin tarkkoihin tuloksiin, koska jaottelun täytyy osaksi tapahtua tulkintoihin perustuvien summittaisten arviointien varassa.

Puolustusmenojen laskemisenkaan tilinpäätöksen perusteella ei ole helppo tehtävä. Nämä menot on kunkin asianomaisen pääluokan kohdalla pyritty erottamaan ja sijoittamaan esitetyn taulukon IV sarakkeeseen. Puolustusministeriön kohdalla on 11 200 miljoonan markan summa. Sekalaisissa yleisissä menoissa on puolustushenkilöstölle suoritettuja palkkauksen luettavia lisäpalkkioita ja perhelisiä 68 miljoonaa markkaa. Kuudennessatoista pääluokassa taasen on asevelvollisten omaisille suoritettu 205 miljoonan markan suuruinen palkkausluontoinen "avustusten" määrä. Pääomamenoissa ovat mukana ns. puo-

lustuslaitoksen perushankintamenot. Tämän menoerän yhteydessä on otettu huomioon kirjaamis- ja maksamisaikojen eroavaisuudesta syntyneet nimelliset menot. Niin ikään on pieni arviოსumma vähennetty vähällisten verojen aiheuttamana hankintoihin sisältyvänä näennäisenä menoeränä.

Puolustusmenojen loppusummaksi on saatu 14 199 miljoonaa markkaa. Tämä summa on 393 miljoonaa markkaa suurempi kuin tämän tutkimuksen laatijan aikaisemmassa selvityksessä käyttämä menoerä.¹

Taulukko 4. Puolustusmenot vuonna 1941
 Milj. mk

Palkkausmenot:			
Rahassa suoritettu palkkaus		3 481	
Luotoisedut			
Muona	1 861		
Vaatus ym.	867	2 728	6 209
Muut puolustusmenot:			
Eräät huoltomenot, majoi-			
tus-, päiväraha-, kul-			
jetus- ja matkakustan-		949	
nukset			
Taistelu- ja kuljetusväli-		5 785	
neet			
Kiinteistö-, rakennus- ja		857	
linnoitusmenot			
Sekalaiset menot		399	7 990
	Yhteensä		14 199

Erotus on johtunut siitä, että esillä olevassa tutkimuksessa on mukana otettu edellä mainitut palkkausluontoiset budjetin yleisiin menoihin ja eläkkeisiin sisällytetyt 68 miljoonan ja 205 miljoonan markan erät ja että formaalisia menoja tässä erittelyssä revidoitaessa on päädytty tulokseen, josta on aiheutunut lisäystä 120 miljoonaa markkaa.

Taulukossa 4 on puolustusmenot tilinpäätöksessä olevia menoryhmiä erottelamalla ja yhdistelemällä jaoteltu ryhmiin, joiden perusteella saadaan kuva henkilöiden palkkausmenoista sekä muista puolustusmenoista.

Rahassa suoritettu palkkaus on ollut 3 481 miljoonaa markkaa. Tästä on pelkästään asevelvollisten palkkaus muodostanut 3 069 miljoonaa. Tässä ovat mukana sekä sotilaille itselleen että heidän omaisilleen maksetut rahasuoritukset. Kun myös luotoisedut otetaan huomioon, saadaan sotilashenkilöiden koko palkkausluontoiseksi menosummaksi 6 209 miljoonaa markkaa. Tämä on ollut 43.7 % kaikista puolustusmenoista. Nämä menot ovat olleet jopa hiukan suuremmat kuin taistelu- ja kuljetusvälinemenot. Viime mainitut olivat nimittäin 5 785 miljoonaa markkaa. Mukana tässä summassa ovat myös ne vuokrat, joita valtio on yksityisille maksanut haltuunsa ottamistaan moottoriajoneuvoista, aluksista ja hevosista. Tässä menoryhmässä on kuljetusvälineissä tarvittavista poltto- ja voiteluaineista ollut 670 miljoonan markan kustannukset ja hevosten ostoista, niiden vuokrista ja hoidosta 312 miljoonan markan menot.

Kuten sivulla 79 olevasta valtion menojen pääryhmien yleissummia esittävästä taulukosta 2 havaittiin, eivät puolustusmenot ja turvallisuus- ja järjestyssuoritusten siviilikustannusmenot yhteensä edustaneet enempää kuin kolmeaneljäsosaa valtion kokonaismenoista vuonna 1941. Noin 5 400 miljoonaa markkaa eli ruopps neljäsosa valtion todellisista menoissa ilmaisi "yksityistä osuutta". Tämä on tärkeää ottaa huomioon tarkasteltaessa kysymystä, kuinka suuren osan kansan tuotantosuorituksista varsinaiset julkiset tehtävät ovat vaatineet eli kuinka suuri kansantulon julkinen osuus on ollut.

¹ Edellä mainittu kirjoitus.